

Ene Risalesinin Serhi

Seite 1

Keşfü'l-Envâr Külliyyâti

ENE RİSÂLESİ'NİN ŞERHI

Şârih:

Muhammed Doğan

(Molla Muhammed el-Kersî)

ISBN: 978-605-4285-26-6

Grafik-Mizanpaj:

Salih Küçük

e-mail: salih1976@yandex.com

Baskı - Cilt:

Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11

Bağcılar / İSTANBUL

Tel: 0212 446 88 46

e-mail: stepajans@stepajans.com

Matbaa Sertifika No: 12266

İstanbul/Mayıs 2015

Tahsiye Yayınları

Güven Mahallesi, Okul Sokak No.: 4/1A 34160 Güngören/İSTANBUL

Tel: 0212 519 36 96

Fax: 0212 519 36 97

Whatsapp Sipariş Hattı: 0533 488 27 02

www.semendel.com

Eposta: semendel@semendel.com

Yayınçı Sertifika No: 12687

© Bu kitabı bütün yayın hakları

BMB Yayıncılık Limited Şirketi'ne aiddir.

Keşfü'l-Envâr Külliyyâti

ENE RİSÂLESİ'NİN ŞERHİ

Şârih:

Muhammed Doğan

(Molla Muhammed el-Kersî)

ISBN: 978-605-4285-26-6

Grafik-Mizanpaj:

Salih Küçük

e-mail: salih1976@yandex.com

Baskı - Cilt:

Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11

Bağcılar / İSTANBUL

Tel: 0212 446 88 46

e-mail: stepajans@stepajans.com

Matbaa Sertifika No: 12266

İstanbul/Mayıs 2015

Tahsiye Yayınları

Güven Mahallesi, Okul Sokak No.: 4/1A 34160 Güngören/İSTANBUL

Tel: 0212 519 36 96

Fax: 0212 519 36 97

Whatsapp Sipariş Hattı: 0533 488 27 02

www.semendel.com

Eposta: semendel@semendel.com

Yayınçı Sertifika No: 12687

© Bu kitâbin bütün yayın hakları

BMB Yayıncılık Limited Şirketi'ne aiddir.

Keşfü'l-Envâr Külliyyâti

ENE RİSÂLESİ'NİN ŞERHİ

Şârih:

Muhammed Doğan

(Molla Muhammed el-Kersî)

Keşfü'l-Envâr Külliyyâti

ENE RİSÂLESİ'NİN ŞERHİ

Şârih:

Muhammed Doğan

(Molla Muhammed el-Kersî)

?“Ene”nin mâhiyyeti nedir?	: 38
“Ene”nin mâhiyyeti nedir?	: 38
Esmânîn keşfi ve tâlimat-ı kâinât’ın halli neye bağlıdır?	: 40
Mahlûkât ve hâdiseler zâhiren ve hakîkaten nasıl görülür?	: 41
Risâle-i Nur’dâ ef’âl, esmâ, sıfât ve şûn kelimeleri nasıl ve ne ma’nâda kullanılır? :	65
Cenâb-ı Hakk’ın niçin Zâtî düşünülemez de esmâ, ef’âl ve sıfâti tefekkür edilir? :	65
Ehl-i Cennet Zât-ı Zü’l-Celâl’i nasıl görecek?	: 67
Vücûb-ı vücûd nedir?	: 73
Esmâ, ef’âl ve sıfâti İlâhiyyenin temsili izâhi	: 80
Esmâ, ef’âl ve sıfâti İlâhiyyenin temsili izâhi:	: 80
Kaç çeşit vücûd vardır?	: 83
Mevcûdât nasıl vücûda geldi?	: 84
Mahlûkât, muhît olan esmâ ve sıfatları nasıl tâhdîd eder?	: 86
İnsân-ı kâmil nedir ve kimdir?	: 90
Esmâ-i İlâhiyye “ene”de kaç şekilde tezâhür eder?	: 94
Hayât, hayâtin Hâlik’na kaç cihetle âyînedârlık eder?	: 95
Niçin Cenâb-ı Hakk’ın sıfâtı ve esmâsının ma’rifeti enâniyyete bağlıdır?	: 103
İnsânda tecelli eden sıfatların kendine âid olmadığı üç cihetle nasıl anlaşılır?	: 106
Zâhiren “vücûdi” gözüken günâhlar niçin “ademi” sayılır?	: 112
Tezkîye-i nefş nedir ve nasıl olur?	: 115
Müzekkâ bir nefş kendine ve âleme nasıl bakar?	: 116
Ene, ahsen-i takvîm makâmına nasıl çıkar?	: 122
Enenin hangi cihetidir ki, semâ, Arz ve dağları emâneti yüklenmekten çekindirdi? :	123
Ene’yi baştan çıkarıp şirk ve dalâlet vâdilerinde koşturan nesneler nedir?	: 125
Ene nasıl baştan çıkar ve sahibini yutar?	: 125

?“Ene”nin mâhiyyeti nedir?	: 38
“Ene”nin mâhiyyeti nedir?	: 38
Esmâının keşfi ve tâlimat-ı kâinât’ın halli neye bağlıdır?	: 40
Mahlükât ve hâdiseler zâhiren ve hakîkaten nasıl görülür?	: 41
Risâle-i Nur’dâ ef’âl, esmâ, sıfât ve şûn kelimeleri nasıl ve ne ma’nâda kullanılır? :	65
Cenâb-ı Hakk’ı niçin Zât düşünülemez de esmâ, ef’âl ve sıfâti tefekkür edilir?	: 65
Ehl-i Cennet Zât-ı Zü’l-Celâl’ı nasıl görecek?	: 67
Vücûb-ı vücûd nedir?	: 73
Esmâ, ef’âl ve sıfât-ı İlâhiyyenin temsili izâhi	: 80
Esmâ, ef’âl ve sıfât-ı İlâhiyyenin temsili izâhi:	: 80
Kaç çeşit vücûd vardır?	: 83
Mevcûdât nasıl vücûda geldi?	: 84
Mahlükât, muhît olan esmâ ve sıfatları nasıl tâhdîd eder?	: 86
İnsân-ı kâmil nedir ve kimdir?	: 90
Esmâ-i İlâhiyye “ene”de kaç şekilde tezâhür eder?	: 94
Hayât, hayatın Hâlik’ına kaç cihetle âyînedârlık eder?	: 95
Niçin Cenâb-ı Hakk’ın sıfatı esmâsının ma’rifeti enâniyyete bağlıdır?	: 103
İnsânda tecelli eden sıfatların kendine âid olmadığı üç cihetle nasıl anlaşılır?	: 106
Zâhiren “vücûdi” gözüken günâhlar niçin “ademi” sayılır?	: 112
Tezkiye-i nefs nedir ve nasıl olur?	: 115
Müzekkâ bir nefs kendine ve áleme nasıl bakar?	: 116
Ene, ahsen-i takvîm makâmına nasıl çıkar?	: 122
Enenin hangi cihetidir ki, semâ, Arz ve dağları emâneti yüklenmekten çekindirdi? :	123
Ene’yi baştan çıkarıp şirk ve dalâlet vâdilerinde koşturan nesneler nedir?	: 125
Ene nasıl baştan çıkar ve sahibini yutar?	: 125

Ene'nin en tehlikeli hâli nedir?	: 130
İnsân ne cihette bir rûznâmeye, takvîme benzer?	: 134
İnsân "insân" olduğunu nasıl anlamalı?	: 137
Felsefe dînden ayrılmışca ne oldu? Dîne yardımcı olunca beşer ne gibi günler yaşadı?	: 138
Rûhun yaşayabilmesi için Rabbimiz hangi kuvveleri ihdâs etmiştir?	: 139
İnsân bedenindeki kuvvelerden kaç çeşit ağaç yetişmiş ve bunların meyveleri nelerdir?	: 140
İlmî, amelî ve edebî felsefeyi kimler nasıl çürüttü?	: 142
Kuvve-i akliyyenin ifrât ve tefrîti neyi doğurdu?	: 153
Kuvve-i gadâbiyye, amelî felsefeyi nasıl doğurdu? Bu dalın en uç şâhsîyyeti kimdir?	: 156
Kuvve-i şehevîyyeden hangi dallar doğdu?	: 158
Bugün okutulan derslerde ne yapılmak isteniyor?	: 160
Ene'nin kuvve-i akliyye dalının hadd-i vasatından kimler yetişti ve âlemi nasıl gördüler?	: 161
Ene'nin kuvve-i gadâbiyye dalı neden vasat mertebede "kuvve-i dâfia" adını aldı?	: 163
Ene'nin kuvve-i şehevîyye dalı neden vasat mertebede "kuvve-i căzibe" adını aldı?	: 164
Ene'nin vasat dalının meyvelerini öven âyetler	: 165
İbâdetin şumûlü nedir? Ibâdetten sîrf namaz ve oruç mu kasد edilir?	: 168
İlm, amel ve edebiyât sâhasında silsile-i nübûvetin tatbîkâtı nasıl olmaktadır?	: 169
Nûr-i Muhammedi'den bu âlem nasıl yaratılmıştır?	: 174
Müellif "ene"yi şumûlli bir şekilde nasıl anlatmıştır?	: 176

Ene'nin en tehlikeli hâli nedir?	: 130
İnsân ne cihette bir rûznâmeye, takvîme benzer?	: 134
İnsân "insân" olduğunu nasıl anlamalı?	: 137
Felsefe dînden ayrılmışca ne oldu? Dîne yardımcı olunca beşer ne gibi günler yaşadı?	: 138
Rûhun yaşayabilmesi için Rabbimiz hangi kuvveleri ihdâs etmiştir?	: 139
İnsân bedenindeki kuvvelerden kaç çeşit ağaç yetişmiş ve bunların meyveleri nelerdir?	: 140
İlmî, amelî ve edebî felsefeyi kimler nasıl çürüttü?	: 142
Kuvve-i akliyyenin ifrât ve tefrîti neyi doğurdu?	: 153
Kuvve-i gadâbiyye, amelî felsefeyi nasıl doğurdu? Bu dalın en uç şâhsîyyeti kimdir?	: 156
Kuvve-i şehevîyyeden hangi dallar doğdu?	: 158
Bugün okutulan derslerde ne yapılmak isteniyor?	: 160
Ene'nin kuvve-i akliyye dalının hadd-i vasatından kimler yetişti ve âlemi nasıl gördüler?	: 161
Ene'nin kuvve-i gadâbiyye dalı neden vasat mertebede "kuvve-i dâfia" adını aldı?	: 163
Ene'nin kuvve-i şehevîyye dalı neden vasat mertebede "kuvve-i căzibe" adını aldı?	: 164
Ene'nin vasat dalının meyvelerini öven âyetler	: 165
İbâdetin şumûlü nedir? Ibâdetten sîrf namaz ve oruç mu kasد edilir?	: 168
İlm, amel ve edebiyât sâhasında silsile-i nübûvetin tatbîkâtı nasıl olmaktadır?	: 169
Nûr-i Muhammedi'den bu âlem nasıl yaratılmıştır?	: 174
Müellif "ene"yi şumûlli bir şekilde nasıl anlatmıştır?	: 176

Kur'ân "tâgút"tan niçin bahs eder ? Tâgút'u redd etmek ne demektir?	: 256
Bedîuzzamân, insândaki "ene" ve álemdeki "tabîat" ile nasıl başa çıktı?	: 260
Zikir, enâniyyetin kalbini parçalayıp "hüve"yi nasıl ortaya çıkarır?	: 260
"Eski Saíd" devresinde Aristo ve Sokrat gibi Álem-i ïmkân'ı aklen keşf eden Bedîuzzamân,"Yeni Saíd" devresinde akıl ve kalbin birleşmesiyle vücûb álemine nasıl girmiştir?	: 261
"Yeni Saíd" devresinde akıl ve kalbin birleşmesiyle vücûb álemine nasıl girmiştir?	: 261
Nûrsuz felsefe insânın rûhunu nasıl kirletir? Hikmet-i Kur'âniyye kırı nasıl temizler?	: 263
Fâtîha Sûresinin âhirindeki "gayri'l-mağdûbi aleyhim" ve "veleddâllîn"den murâd nedir?	: 265
Üstâdin meslek-i kudsisi yanında Eflâtun ve Aristo mesleği nasıl kof ve cılız kalyor?	: 268
Akıl yoluyla Felek-i Atlas ve Akl-ı Evvel'e ulaşan felsefeciler Álem-i Vücûb'u neden keşf edemediler?	: 269
Meslek-i felsefe ile Meslek-i Kur'ân'ın kısa bir mukâyesesi ve bu mesleklerin insânların kalb ve rûhları üzerinde yaptığı te'sirler	: 270

Kur'ân "tâgút"tan niçin bahs eder ? Tâgút'u redd etmek ne demektir?	: 256
Bedîuzzamân, insândaki "ene" ve álemdeki "tabîat" ile nasıl başa çıktı?	: 260
Zikir, enâniyyetin kalbini parçalayıp " hüve"yi nasıl ortaya çıkarır?	: 260
"Eski Saíd" devresinde Aristo ve Sokrat gibi Álem-i ïmkân'ı aklen keşf eden Bedîuzzamân,"Yeni Saíd" devresinde akıl ve kalbin birleşmesiyle vücûb álemine nasıl girmiştir?	: 261
"Yeni Saíd" devresinde akıl ve kalbin birleşmesiyle vücûb álemine nasıl girmiştir?	: 261
Nûrsuz felsefe insânın rûhunu nasıl kirletir? Hikmet-i Kur'âniyye kırı nasıl temizler?	: 263
Fâtîha Sûresinin âhirindeki "gayri'l-mağdûbi aleyhim" ve "veleddâllîn"den murâd nedir?	: 265
Üstâdin meslek-i kudsisi yanında Eflâtun ve Aristo mesleği nasıl kof ve cılız kalyor?	: 268
Akıl yoluyla Felek-i Atlas ve Akl-ı Evvel'e ulaşan felsefeciler Álem-i Vücûb'u neden keşf edemediler?	: 269
Meslek-i felsefe ile Meslek-i Kur'ân'ın kısa bir mukâyesesi ve bu mesleklerin insânların kalb ve rûhları üzerinde yaptığı te'sirler	: 270

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ أَلِهٖ وَصَنْبُرِهِ أَجْمَعِينَ

TAKDÎM

Kâinâtın zâhiren açık göründüğü hâlde hakîkaten kapalı olan kapıları, ancak Kur’ân-ı Hakîm’in irşâdına kulak verildiği takdirde açılabilir; lâkin o Kitâb-ı Mu’ciznûmâ dahî tilsîmdir. O kelâm-ı İlhâhînin mühim tîsîmlarını izn-i İlâhî ile Risâle-i Nûr hall etmiştir. Bi’l-hâssa “Otuzuncu Söz” olan iki “Mâksad”dan ibâret “Ene ve Zerre Risâlesi”, “Yirmi Üçüncü Lem’â” olan “Tabiat Risâlesi”, “Onuncu Söz” olan “Haşır Risâlesi” gibi mühim eserlerde bu müşkîllerin hall edildiğini görmek mümkündür.

İşte o anahtar eserlerden birisi de “Otuzuncu Söz”ün “Birinci Mâksad”ı olan “Ene Risâlesi”dir. Bu eser, kâinât kitâbının bir elîfi hükmünde olan “ene”yi tâhlîl ediyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ أَلِهٖ وَصَنْبُرِهِ أَجْمَعِينَ

TAKDİM

Kâinâtın zâhiren açık göründüğü hâlde hakîkaten kapalı olan kapıları, ancak Kur'ân-ı Hakîm'in irşâdına kulak verildiği takdirde açılabilir; lâkin o Kitâb-ı Mu'ciznûmâ dahi tâsîmdir. O kelâm-ı İlahî'nin mühim tâsîmlerini izn-i İlahî ile Risâle-i Nûr hall etmişir. Bi'l-hâssa "Otuzuncu Söz" olan iki "Mâksad"dan ibâret "Ene ve Zerre Risâlesi", "Yirmi Üçüncü Lem'a" olan "Tabiat Risâlesi", "Onuncu Söz" olan "Hasır Risâlesi" gibi mühim eserlerde bu müşkîllerin hall edildiğini görmek mümkündür.

İşte o anahtar eserlerden birisi de "Otuzuncu Söz"ün "Birinci Mâksad"ı olan "Ene Risâlesi"dir. Bu eser, kâinât kitâbinin bir elîfi hükmünde olan "ene"yi tâhlîl ediyor.

Takdim

ele alması sebebiyle o mes'elelerin hem ayrı ayrı hem de bir bütün olarak izah edilmesi mecburiyyeti.

d) Zâhiren tekrâr gibi görünen cümlelerin, makâm münâsebetiyle değişik vecihlerinin bulunması.

e) Şerh ve izâhi yapılan Risâlenin kendisinde de tekrârların bulunmasıdır.

Okuyucularımızdan mezkûr maddeler muvâcîhesinde bu tekrârlara nazar-ı müsâmaha ile bakmalarını ve usanmamalarını hâssaten ricâ ederiz.

Tâhiye Yayınları

Takdim

ele alması sebebiyle o mes'elelerin hem ayrı ayrı hem de bir bütün olarak izah edilmesi mecburiyyeti.

d) Zâhiren tekrâr gibi görünen cümlelerin, makâm münâsebetiyle değişik vecihlerinin bulunması.

e) Şerh ve izâhi yapılan Risâlenin kendisinde de tekrârların bulunmasıdır.

Okuyucularımızdan mezkûr maddelerin muvâcîhesinde bu tekrârlara nazar-ı müsâmaha ile bakmalarını ve usanmamalarını hâssaten ricâ ederiz.

Tahsiye Yayınları

Mukaddime

İLLET-İ NÂKISA

Eğer bu illetlerden biri veya bir kaç bulunmazsa, buna "*illet-i nâkisa*" denir. Tabiat, mücerred ene, mücerred rûh, irâde-i insâniye, "*görmek, işitmek*" gibi bütün masdarlar misal olarak verilebilir. Meselâ, tabiatın fâili ve gâyesi vardır, fakat madde ve sürety yoktur. Çünkü, tabiat, kainâta âid İlâhi kânûnlar ve kuvveler mecmâasıdır. Kânûn ve kuvvelerin ise; madde ve sürety olamaz.

MAHLÜK, MEVCÜD-İ HÂRÎCÎ

"*illet-i tamme*"si, ya'nî "*fâil, gâye, madde ve sûret*"i bulunan şeye "*mahlük*" veya "*mevcûd-i hârîcî*" denir. Meselâ: Şu elma vardır ve mahlüktür. Çünkü, dört illeti ihtiyâ etmektedir. Maddesi, dört unsurdur. Sürety, görünen şeklidir. Gâyesi, yiypüp şükür etmektedir. Fâili de Ellâhu Zü'l-Celâl'dir. Dünyâda ne kadar mahlük varsa, bu dört illet onlarda mutlaka mevcûddur.

MEC'ÜL-İ İLÂHÎ, MAKDÛR-İ İLÂHÎ, MA'LÜM-İ İLÂHÎ, EMR-İ İ'TIBÂRÎ, EMR-İ NİSBÎ

illet-i nâkisasi bulunan nesnelere "*meç'ül-i İlâhî*", "*makdûr-i İlâhî*", "*ma'lûm-i İlâhî*", "*emr-i i'tibârî*", "*emr-i nisbî*" denilir. Bunlar, kudret-i İlâhiyyenin bi'l-fîl taalluk etmediği, fakat edebileceği nesnelerdir. Bunlara Ellâh'ın ilmi taalluk ettiği, ya'nî ilmi vücûdları olduğu hâlde kudret-i İlâhiyye taalluk etmemiştir. Çünkü, kudret-i İlâhiyye, bi'l-fîl taalluk ettiği şeylere, madde ve sürety olmayan bir şeye

Mukaddime

İLLET-İ NÂKISA

Eğer bu illetlerden biriveyâ bir kaç bulunmazsa, buna “*illet-i nâkisa*” denir. Tabiat, mücerred ene, mücerred rûh, irâde-i insâniyye, “*görmek, işitmek*” gibi bütün masdarlar misâl olarak verilebilir. Meselâ, tabiatın fâili ve gâyesi vardır, fakat madde ve süretyoktur. Çünkü, tabiat, kâinâtâ âid İlâhî kânûnlar ve kuvveler mecmâasıdır. Kânûn ve kuvvelerin ise; madde ve süretyolamaz.

MAHLÜK, MEVCÛD-İ HÂRÎCÎ

“*illet-i tâmmâ*”si, ya’ñı “*fâil, gâye, madde ve sûret*”i bulunan şeye “*mahlük*”veyâ “*mevcûd-î hârîcî*” denir. Meselâ: Şu elma vardır ve mahlüktür. Çünkü, dört illeti ihtiyâ etmektedir. Maddesi, dört unsurdur. Süreti, görünen şeklidir. Gâyesi, yiyeşür etmektedir. Fâili de Ellâhu Zü'l-Celâl'dir. Dünyâda ne kadar mahlük varsa, bu dört illet onlarda mutlaka mevcûddur.

MEC'ÜL-İ İLÂHÎ, MAKDÛR-İ İLÂHÎ, MA'LÜM-İ İLÂHÎ, EMR-İ İ'TIBÂRÎ, EMR-İ NİSBÎ

illet-i nâkisâ bulunan nesnelere “*meç'ül-i İlâhî*”, “*makdûr-i İlâhî*”, “*ma'lûm-i İlâhî*”, “*emr-i itibârî*”, “*emr-i nisbi*” denilir. Bunlar, kudret-i İlâhiyyenin bi'l-fil taalluk etmediği, fakat edebileceği nesnelere dir. Bunlara Ellâh'ın ilmi taalluk ettiği, ya'ñı ilmi vücutları olduğu hâlde kudret-i İlâhiyye taalluk etmemiştir. Çünkü, kudret-i İlâhiyye, bi'l-fil taalluk ettiği şeylere, madde ve sûret verir. Maddesi ve süretyolmayan bir şeye

Mukaddime

Rûhun vücûdunun iki vechi vardır:

Birî: Mücerred (kilifsız) rûh, ya'nî "mîn haysü hüve" cihetidir. Mücerred rûh, mahlûk değildir. Vücûd-i i'tibârisi vardır; fakat vücûd-i hâricisi yoktur. İillet-i nâkisâsı mevcûd olduğu, ya'nî madde ve sûreti olmayıp fail ve gâyesi bulunduğu için, varlığı vicdânен inkâr edilemiyor.

Dîgerî: Kıliflı rûh cihetidir. Kıliflı rûh ise, mahlûktur.

ENE İLE RÛH ARASINDAKI FARK

Kıliflı rûh ve kıliflı ene, ya'nî vücûd-i hârici giydirilmiş rûh ve enenin her ikisi "müttehidân-ı bi'z-zât, muhtelifân-ı bi'l-i'tibâr"dır. Ya'nî, mâhiyyetleri bir olmakla berâber, yaptıkları vazife i'tibâriyle aralarında söyle ince bir fark mevcûddur: Ene, kânûndan ziyâde, esmâ ve sıfât-ı İlâhiyyeyi gösteren bir âyînedir. Rûh ise, esmâ ve sıfât-ı İlâhiyyeye âyînedârlıktan ziyâde, cesede âid bir kânûndur.

CÜZ'-İ İHTİYÂRÎ

Cüz'-i ihtiyârî: Bir işi, diğer bir işe tercih etme gücüdür. Ene; "hayât, ilim, sem', basar, irâde, kudret, kelâm" denilen yedi sıfâtuñ âyînesidir. Bu sıfâtlardan "ene" üzerinde en fazla müessir olan, "irâde-i cüz'îyye-i insâniyye"dir. İnsândaki irâde gibi, bütün sıfâtlar da cüz'îdir. Cüz'î ilim, cüz'î hayat, cüz'î kudret gibi. Tafsîlîti ma'lûmât için "Kader Risâlesi Ve Şerhi" adlı esere mürâacaat edilsin.

Mukaddime

Rûhun vücûdunun iki vechi vardır:

Biri: Mücerred (kilifsız) rûh, ya'nî "min haysü hüve" cihetidir. Mücerred rûh, mahlük değildir. Vücûd-i i'tibârîsi vardır; fakat vücûd-i hâricisi yoktur. İlet-i nâkisası mevcûd olduğu, ya'nî madde ve sürety olmayıp fâil ve gâyesi bulunduğu için, varlığı vicdânen inkâr edilemiyor.

Digeri: Kıliflı rûh cihetidir. Kıliflı rûh ise, mahlükтур.

ENE İLE RÛH ARASINDAKI FARK

Kıliflı rûh ve kıliflı ene, ya'nî vücûd-i hârici giydirilmiş rûh ve enenin her ikisi "müttehidân-ı bi'z-zât, muhtelifân-ı bi'l-i'tibâr"dır. Ya'nî, mâhiyetleri bir olmakla berâber, yaptıkları vazife i'tibâriyle aralarında söyle ince bir fark mevcûddur: Ene, kânûndan ziyâde, esmâ ve sıfât-ı ilâhiyyeyi gösteren bir âyînedir. Rûh ise, esmâ ve sıfât-ı ilâhiyyeye âyinedârlıktan ziyâde, cesede âid bir kânûndur.

CÜZ'-İ İHTİYÂRÎ

Cüz'-i ihtiyârî: Bir işi, diğer bir işe tercîh etme gücüdür. Ene; "hayât, ilim, sem', basar, irâde, kudret, kelâm" denilen yedi sıfâtuñ âyînesidir. Bu sıfâtlardan "ene" üzerinde en fazla müessir olan, "irâde-i cüz'îye-i insâniyye"dir. İnsândaki irâde gibi, bütün sıfâtlar da cüz'îdir. Cüz'î ilim, cüz'î hayat, cüz'î kudret gibi. Tafsîlâlı ma'lûmât için "Kader Risâlesi Ve Şerhi" adlı esere mürâaat edilsin.

Mukaddime

AKÂİD-İ DİNİYYE CİHETİNDE HER MÜKELLEFİN BİLMESİ GEREKEN ZÂT, ŞUÜN, SIFÂT, ESMÂ VE EF'ÂL-İ İLÂHİYYE İLE ALÂKALI BA'ZI ESÂSLAR

Risâle-i Nûr'da "ef'âl, esmâ, sifât, şuân" kelimeleri berâber kullanıldığı zamân her bîr kendi istilâhî ma'nâsına gelir. Tek ba'sına kullanıldığı zamân ise; ba'zan kendi ma'nâlarında kullanılır, ba'zan da her bîr diğerlerini de ihtivâ edebilir.

ZÂT-İ İLÂHÎ

Zât-ı Akdes-i ilâhî, düşünülmeye gelmez. Künh-i mâhiyyet-i ilâhiyye aslâ derk edilemez.

ŞUÛNÂT-İ İLÂHİYYE

Şuûnât-ı ilâhiyye, ba'zı ulemâ istilâhînca sifât-ı selbiyyeye itlâk olunur. Ba'zı ulemâ nazarında ise, ta'bîrinden áciz kaldığımız "muhabbet, gadab, şefkat, sürûr-î mukaddese" gibi maânî-i kudsiyye hakkında kullanılır.

SIFÂT-İ İLÂHİYYE

Kelâm ilmi istilâhînda; Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ının lâzîme-i zarûriyyesine "sifât" denilir. Sarf ve Nahv ilmi istilâhînda ise, masdarlardan müştâk olan kelimelere "sifât" denilir. Meselâ; Kelâm istilâhîna göre "kudret" sifâtûr, "Kadîr" isimdir. "îlim" sifâtûr, "Alîm" isimdir. Sarf ve Nahv ilminden ise, kudret ve îlim masdarları, Kadîr ve Alîm ise, sifâtûr.

Mukaddime

AKÂİD-İ DİNİYYE CİHETİNDE HER MÜKELLEFİN BİLMESİ GEREKEN ZÂT, ŞUÜN, SIFÂT, ESMÂ VE EF'ÂL-İ İLÂHİYYE İLE ALÂKALI BA'ZI ESÂSLAR

Risâle-i Nûr'da "ef'âl, esmâ, sfât, şuân" kelimeleri berâber kullanıldığı zamân her biri kendi istilâhî ma'nâsına gelir. Tek başına kullanıldığı zamân ise; ba'zan kendi ma'nâlarında kullanılır, ba'zan da her biri diğerlerini de ihtiyâ edebilir.

ZÂT-İ İLÂHÎ

Zât-ı Akdes-i İlâhî, düşünülmeye gelmez. Künh-i mâhiyyet-i İlâhiyye aslâ derk edilemez.

ŞUÜNÂT-İ İLÂHİYYE

Şuûnat-ı İlâhiyye, ba'zı ulemâ istilâhînca sfât-ı selbiyyeye itlâk olunur. Ba'zı ulemâ nazarında ise, ta'bîrinden áciz kaldığımız "muhabbet, gadab, şefkat, sürûr-i mukaddese" gibi maâni-i kudsiyye hakkında kullanılır.

SIFÂT-İ İLÂHİYYE

Kelâm ilmi istilâhînda; Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ının lâzîme-i zarûriyyesine "sfât" denilir. Sarf ve Nahv ilmi istilâhînda ise, masdarlardan müştâk olan kelimelere "sfât" denilir. Meselâ; Kelâm istilâhîna göre "kudret" sfâtî, "Kadîr" isimdir. "îlim" sfâtî, "Alîm" isimdir. Sarf ve Nahv ilminde ise, kudret ve ilim masdardır, Kadîr ve Alîm ise, sfâtî.

Mukaddime

denir. Meselâ; “*İlüm*”, ma’lûmâti ister. Onsuz bilinemez. “*Kudret*”, makdûrâti ister, onsuz derk edilemez. Ve hâkezâ, diğer sıfatlar bunlara kiyâs edilsin.

Sıfat-ı zâideler altı tânedir: “*İlüm, İrâde, Kudret, Sem’, Basar, Kelâm.*”

2- SIFÂT-I GAYR-I ZÂİDE: Yalnız “*Hayât*” sıfatıdır. Bu sıfat da aynen diğer sıfatlar gibi, Zât-ı Akdes-i İlâhi’nin läzime-i zarûriyye-i Zâtiyyesidir. Fakat, diğerlerinden farkı; mahall-i taalluk olmadan dahi bilinir ve anlaşılır olmasıdır. Çünkü, “*Ellâh dîridir*” denildiği zamân mahall-i taalluka gerek kalmadan hayatı bilinir ve anlaşılır.

ESMÂ-İ İLÂHİYYE

Kelâm ilmi istilâhınca bütün ism-i fâillere, “*İsim*” denilir. Bu isimlerin bir kısmı ef’âl-i İlâhiyyeden müştaktır, “*Hâlûk, Rezzâk*” gibi. Bir kısmı da sıfatlardan müştaktır, “*Kadûr ve Alûm*” gibi.

EF’ÂL-İ İLÂHİYYE

Sarf ve Nahiv ilimlerine göre mâzî, hâl ve müstakbelde yapılan iş ve hareketlere “*fil*” denir. Kelâm ilmi istilâhına göre ise; Zât-ı Akdes-i İlâhi’nin läzime-i zarûriyyesi olmayan, mahlûkâti yarattığı ve idâre ettiği zamânarda tezâhür eden ve kendisine nisbet edilen, Sıfat-ı Selbiye ve Sıfat-ı Sübütiyyenin hâricindeki bütün sıfatlara ve masdarlara “ef’âl-i İlâhiyye” denir. “*İhyâ, imâte, halk, ba’s, terzîk, hikmet, adâlet*” gibi. Meselâ, adâletle iş yaptığında “*adâlet*” fiili; hikmetli iş yaptığında “*hikmet*” fiili tezâhür eder ve bu fîiller o ânda Ellâh'a nisbet edi-

Mukaddime

denir. Meselâ; "ilüm", ma'lümâtı ister. Onsuz bilinemez. "Kudret", makdûrâtı ister, onsuz derk edilemez. Ve hâkezâ, diğer sıfatlar bunlara kuyâs edilsin.

Sıfat-ı zâideler altı tânedir: "ilüm, irâde, Kudret, Sem', Basar, Kelâm."

2- SIFÂT-I GAYR-I ZÂİDE: Yalnız "Hayât" sıfatıdır. Bu sıfat da aynen diğer sıfatlar gibi, Zât-ı Akdes-i İlhâhi'nin lâzîme-i zarûriyye-i Zâtiyyesidir. Fakat, diğerlerinden farkı; mahall-i taalluk olmadan dahi bilinir ve anlaşılır olmasıdır. Çünkü, "Ellâh diridir" denildiği zamân mahall-i taalluka gerek kalmadan hayatı bilinir ve anlaşılır.

ESMÂ-İ İLÂHÎYYE

Kelâm ilmi istilâhînca bütün ism-i fâillere, "îsim" denilir. Bu isimlerin bir kısmı ef'âl-i İlâhiyyeden müştaktır, "Hâlik, Rezzâk" gibi. Bir kısmı da sıfatlardan müştaktır, "Kadûr ve Alîm" gibi.

EF'ÂL-İ İLÂHÎYYE

Sarf ve Nahiv ilimlerine göre mâzî, hâl ve müstakbelde yapılan iş ve hareketlere "fiil" denir. Kelâm ilmi istilâhîna göre ise; Zât-ı Akdes-i İlhâhi'nin lâzîme-i zarûriyyesi olmayan, mahlükâti yaratlığı ve idâre ettiği zamânlarında tezâhür eden ve kendisine nisbet edilen, Sıfat-ı Selbiyye ve Sıfat-ı Sübütîyyenin hâricindeki bütün sıfatlara ve masdarlara "ef'âl-i İlâhiyye" denir. "îhyâ, imâte, halk, ba's, terzîk, hikmet, adâlet" gibi. Meselâ, adâletle iş yaptığında "adâlet" fiili; hikmetli iş yaptığında "hikmet" fiili tezâhür eder ve bu fiiller o ânda Ellâh'a nisbet edi-

Metin

Tilsim-i kâinâtı keşf eden Kur'ân-ı Hakîm'in mühim bir tilsimini hall eden

OTUZUNCU SÖZ

Serh

(Tilsim-i kâinâtı) kâinâtın tilsimini (keşf eden) açan (Kur'ân-ı Hakîm'in mühim bir tilsimini hall eden) çözen (Otuzuncu Söz).

Bu "Otuzuncu Söz"ün "Birinci Maksad"ı olan "Ene Risâlesi", iki mes'ele-i mühimmeyi hall ediyor:

Birincisi: Kur'ân-ı Hakîm'in mühim bir tilsimi ve müşkil bir mes'elesi olan "emânet"î,

İkincisi: Âyet-i kerîmede zikr edilen emânetin bir vechi olan "ene"nin bir tilsim olduğunu isbât etmek suretiyle, mâhiyyetini çözüp gâye ve neticesini hall ediyor.

Müellif (ra), "Kur'ân-ı Hakûm" ta'bırını kullanmış. "Hakûm" ismini zikr etmiş. Zirâ, Kur'ân, hikmeti ile ene tilsimini çözmüştür.

"Ene ve Zerre Risâlesi" olarak bilinen bu "Otuzuncu Söz"ün "tilsim" kelimesi ile başlaması dahi çok ma'nîdir. Zirâ, âlemin esrârinin şu "ene" ve "zerre" içine gizlenmiş olduğu anlaşılmadıkça, eşyânın hakikatini anlamak mümkün değildir. Binâenaleyh, "ene ve zerre", beşerin imtiâh meydânında çözmesi gereken acîb bir "tilsim" olarak insânlığın önüne konmuştur.

Müellif (ra) eserlerinde "tilsim" kelimesine çok dikkat çekmektedir. Misâl olarak şu ibârelere bakabilirmiz:

Metin

Tâlim-i kânâti keşf eden Kur'ân-ı Hakîm'in mühim bir tâlimini hall eden

OTUZUNCU SÖZ

Şerh

(Tâlim-i kânâti) kânâtin tâlimını (keşf eden) açan (Kur'ân-ı Hakîm'in mühim bir tâlimini hall eden) çözen (Otuzuncu Söz).

Bu "Otuzuncu Söz"ün "Birinci Maksad"ı olan "Ene Risâlesi", iki mes'ele-i mühimmeyi hall ediyor:

Birincisi: Kur'ân-ı Hakîm'in mühim bir tâlimi ve müşkil bir mes'lesi olan "emânet"î,

İkincisi: Âyet-i kerîmede zîr edilen emânetin bir vechi olan "ene"nin bir tâlim olduğunu isbât etmek suretiyle, mâhiyyetini çözüp gâye ve neticesini hall ediyor.

Müellif (ra), "Kur'ân-ı Hakîm" ta'bırını kullanmış. "Hakîm" ismini zîr etmiş. Zîrâ, Kur'ân, hikmeti ile ene tâlimını çözmüştür.

"Ene ve Zerre Risâlesi" olarak bilinen bu "Otuzuncu Söz"ün "tâlim" kelimesi ile başlaması dahi çok ma'nîdir. Zîrâ, âlemin esrârının su "ene" ve "zerre" içine gizlenmiş olduğu anlaşılmadıkça, eşyânın hakîkatini anlamak mümkün değildir. Binâenaleyh, "ene ve zerre", beserin imtihân meydânında çözmesi gereken acîb bir "tâlim" olarak insânlığın önüne konmuştur.

Müellif (ra) eserlerinde "tâlim" kelimesine çok dikkat çekmektedir. Misâl olarak şu ibârelere bakabiliriz:

Şerh

Kelâm ilmindeki istilâhî ma'nâsı î'tibâriyle ise "tilsun" şudur:

"Gökteki kuvve-i fa'âliyyenin yerdeki kuvve-i münfâile ile birleşmesinden meydâna gelen garîb eserler, acîbfüllerdir."

Gökteki fa'âl kuvvelerin yerdeki münfâil kuvveler üzerine izn-i İlâhî ile te'sirleri vardır. Âdetâ, gökyüzü erkek, yeryüzü dişi hükümlüne yaratılmıştır. Gökteki "fa'âl kuvve" kabûl edilen "su, hava, zîyâ, harâret" gibi unsurların, Ay ve yıldızların, yerdeki "münfail kuvve" kabûl edilen "toprak" unsuruyla birleşmesinden ma'denler, nebatlar, hayvânlar, insânlar vücûda gelir. Gökteki fa'âl kuvvelerle, yerdeki münfâil kuvvelerin mezcidinden vücûda gelen mevcûdâtın hârıka hâlleri için "tilsun" ta'bîri kullanılmıştır.

Arabca ekler [8]:

ان الطسم :عبارة بتزييج القوى الفعالة السماوية بالقوى المنفعة الأرضية ليظهر من ذلك اثار غريبة و افعال عجيبة

(Mevsûât-i Mustalehat-i Câmiu'l-Ulûm, s. 558.)

الطسم : هو الخارق الذي ميّد القوى السماوية الفعالة المزوجة بالقوى اجل الأرضية المنفعة لتحدث به الامور الغريبة فان لحدث الكائنات العنصرية التي اسبابها القوى السماوية شرائط مخصوصة بها يتم استعداد القابل

(Mevsûât-i Keşşâfa'stilâhâti'l-Fünûn ve'l-Ulûm, s. 1139.)

الطسم :عبارة عن تمزيج القوى السماوية الفعالة بالقوى الأرضية المنفعة و ذلك ان القوى السماوية اسباب لحدث الكائنات العنصرية و لحدثها شرائط مخصوصة بها يتم استعداد القابل فمن عرف احوال الفاعل والقابل و قدر على الجمع بينهما عرف ظهور اثار مخصوصة غريبة

Şerh

Kelâm ilmindeki istilâhî ma'nâsı î'tibâriyle ise "tilsun" şudur:

"Gökteki kuvve-i fa'âliyyenin yerdeki kuvve-i münfâile ile birleşmesinden meydâna gelen garîb eserler, acîbfüllerdir."

Gökteki fa'âl kuvvelerin yerdeki münfâil kuvveler üzerine izn-i İlâhî ile te'sirleri vardır. Âdetâ, gökyüzü erkek, yeryüzü dişi hükümlüne yaratılmıştır. Gökteki "fa'âl kuvve" kabûl edilen "su, hava, zîyâ, harâret" gibi unsurların, Ay ve yıldızların, yerdeki "münfail kuvve" kabûl edilen "toprak" unsuruyla birleşmesinden ma'denler, nebatlar, hayvânlar, insanlar vücûda gelir. Gökteki fa'âl kuvvelerle, yerdeki münfâil kuvvelerin mezcidinden vücûda gelen mevcûdâtın hârıka hâlleri için "tilsun" ta'bîri kullanılmıştır.

Arabca ekler [8]:

ان الطسم :عبارة بتزييج القوى الفعالة السماوية بالقوى المنفعة الأرضية ليظهر من ذلك اثار غريبة و افعال عجيبة

(Mevsûât-i Mustalehat-i Câmiu'l-Ulûm, s. 558.)

الطسم : هو الخارق الذي ميّأه القوى السماوية الفعالة المزوجة بالقوى اجل الأرضية المنفعة لتحدث به الامور الغريبة فان لحدث الكائنات العنصرية التي اسبابها القوى السماوية شرائط مخصوصة بها يتم استعداد القابل

(Mevsûât-i Keşşâfa'stilâhâti'l-Fünûn ve'l-Ulûm, s. 1139.)

الطسم :عبارة عن تمزيج القوى السماوية الفعالة بالقوى الأرضية المنفعة و ذلك ان القوى السماوية اسباب لحدث الكائنات العنصرية و لحدثها شرائط مخصوصة بها يتم استعداد القابل فمن عرف احوال الفاعل والقابل و قدر على الجمع بينهما عرف ظهور اثار مخصوصة غريبة

Metin

"Ene" ve "zerre"den ibaret bir "elif" bir "nokta"dır.

Şerh

"Şu insanlar içinde, şu kāināt Sāni'unin makāsidunu en mükemmel bir sürette bildiren ve şu kāināt tilsumunu keşf eden ve hulkatin muammâsunı açan ve Rubûbiyyetin mehâsin-i saltanatuna en mükemmel tarzda dellâlik eden Muhammed aleyhi's-salâtü ve's-selâmdur." [11]

"Bak, hârika bir sürette hüsn-i sûreti hüsn-i sûreti cem' eden o Mürşid-i Umûmi (asm), o Hatîb-i Kudsî, cevâhir dolu bir kitâb-ı mu'cizü'l-beyân eline alarak, bütün insânlara mele-i a'lâdan nâzil olan bir hutbe-i ezeliyyeyi okuyor. Ve bütün Benî Âdem'i ve cinleri ve mevcûdâti dinletiyor. Evet, pek büyük bir emirden haber veriyor. Hâlkat-ı âlemin acib muammâsunu açıyor. Kâinâtun surr-i hikmetine dâir tilsumu açıyor. Felsefe ve fenn-i hikmetin, nev'i beşere, 'Siz kimlersiniz? Nereden geliyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz?' diye irâd ettiği, akılları acz ve hayrette burakan üç suâle cevâb veriyor." [12]

("Ene" ve "zerre"den ibaret bir "elif" bir "nokta"dır.) Kâinâtı bir kitâba benzetirsek; insândaki, ya'nî enfüsteeki ene, bu kitâb-ı kebir-i kâinâtın bir elifi; âfaktaki zerre ise, bir noktası hükmünde olur. Demek, bu eser, kâinât kitâbinin bir elifi hükmünde olan "ene'yı ve o kitâbin bir noktası hükmünde olan "zerre"yi tâhîl ediyor.

"Birinci Maksad"da, kitâb-ı kâinâtın bir elifi hükmünde olan enenin hakikatını beyân etmekle, insân tilsumunu açıyor.

Metin

"Ene" ve "zerre"den ibâret bir "elîf" bir "nokta"dir.

Şerh

"Şu insanlar içinde, şu kâinât Sâni'unin makâsidunu en mükemmel bir sûrette bildiren ve şu kâinât tâlsumunu keşfeden ve hukatın muammâsını açan ve Rubûbiyyetin mehâsin-i saltanatuna en mükemmel tarzda dellâllik eden Muhammed aleyhi's-salâtü ve's-selâmdur." [11]

"Bak, hârika bir sûrette hüsn-i sûretle hüsn-i sûreti cem' eden o Mürşid-i Umûmî (asm), o Hatîb-i Kudsî, cevâhir dolu bir kitâb-ı mu'cizü'l-beyân eline alarak, bütün insanlara mele-i a'lâdan nâzil olan bir hutbe-i ezeliyyeyi okuyor. Ve bütün Benî Âdem'i ve cinleri ve mevcûdâtı dinletiyor. Evet, pek büyük bir emirden haber veriyor. Hükâkat-ı âlemîn acâb muammâsını açıyor. Kâinâtın surr-hikmetine dâir tâlsum açıyor. Felsefe ve fenn-i hükmetin, nev'i besere, 'Siz kimlersiniz? Nereden geliyorsunuz? Nereye gidiyorsunuz?' diye ûrâd ettiği, akulları aç ve hayritte bırakır üç suâle cevâb veriyor." [12]

("Ene" ve "zerre"den ibâret bir "elîf" bir "nokta"dır.) Kâinâtı bir kitâba benzetirsek; insândaki, ya'nî enfüsteki ene, bu kitâb-ı kebir-i kâinâtın bir elîfi; âfâktaki zerre ise, bir noktası hükmünde olur. Demek, bu eser, kâinât kitâbinin bir elîfi hükmünde olan "ene"yi ve o kitâbin bir noktası hükmünde olan "zerre"yi tâhlîl ediyor.

"Birinci Maksad'da, kitâb-ı kâinâtın bir elîfi hükmünde olan enenin hakîkatını beyân etmekle, insân tâlsumunu açıyor.

Metin

Şu "Söz" iki "Maksad"ı dır. Birinci Maksad, "Ene"nin mâhiyyet ve neticesinden; ikinci Maksad, "zerre"nin hareket ve vazifesinden bahs eder.

Şerh

Ya'nı "*İnsân nedir, nereden gelmiş, nereye gitiyor, ne için gelmiş, niçin durmuyor?*" suâllerini hall ediyor.

"*İkinci Maksad*"da ise; kânîât kitâbinin bir noktası hükmünde olan zerreñin harekât ve vazifesini izâh etmekle kânîât tilsimini açıyor. Ya'nı, "*Kânîât nedir, nereden gelmiş, nereye gitiyor?*" suâllerine cevâb veriyor.

(Şu söz iki Maksad'dır. Birinci Maksad, "Ene"nin mâhiyyet) ya'nı hakikatinden, vâhid-i kiyâsi olmasından (ve neticesinden) ya'nı álem-i insâniyyette insânın kuvve-i aklîyye, kuvve-i gadâbiyye ve kuvve-i şeheviyye denilen üç kuvvesinden doğan ilmî, ameli ve edebî cihetinde "ene"nin, ya felsefenin te'siri altına girip onun hesâbına çalışarak târib, veyâhûd peyamberleri (aleyhimü's-selâm) dinlemek suretiyle asıl fitratına muvâfîk hareket etme cihetine gittiğini anlatan üç mes'eleden bahs eder. İleride bu mevzû' tafsîlâtıyla izâh edilecektir.

(ikinci Maksad: Zerreñin hareket ve vazifesinden bahs eder.) Bu Maksad, "*Her bir zerrede başta ilim ve kudret olmak üzere bütün evsâf-ı İlâhiyye nasıl tezâhiir etmiş, bir zerreñin içerisinde ilm-i İlâhi'nin ve kudret-i Rabbâniyye'nin ımnâm-ı Mü'bîn ve Kitâb-ı Mü'bîn'deki tecâllîyâtı ne süretele görüneniyor ve hasre nasul delâlet ediyor?*" suâllerine cevâb vermektedir. Bu kısım, yayinevimizin neşr ettiği "Zerre Risâlesi ve Şerhi" isimli eserde açıklanmıştır.

Metin

Şu "Söz" iki "Maksad"dır. Birinci Maksad, "Ene"nin mâhiyyet ve neticesinden; ikinci Maksad, "zerre"nin hareket ve vazifesinden bahs eder.

Şerh

Ya'nî "*insân nedir, nereden gelmiş, nereye gitiyor, ne için gelmiş, niçin durmuyor?*" suâllerini hall ediyor.

"*İkinci Maksad*"da ise; kânât kitâbının bir noktası hükmünde olan zerremin harekât ve vazifesini izâh etmekle kânât tâslımı açıyor. Ya'nî, "*Kânât nedir, nereden gelmiş, nereye gitiyor?*" suâllerine cevâb veriyor.

(Şu söz iki Maksad'dır. Birinci Maksad, "Ene"nin mâhiyyet) ya'nî hakikatinden, vâhid-i kiyâsi olmasından (ve neticesinden) ya'nî âlem-i insâniyette insânın kuvve-i akiyye, kuvve-i gadabiyâye ve kuvve-i şeheviyye denilen üç kuvvesinden doğan ilmî, ameli ve edebî cihetinde "ene"nin, ya felsefenin te'siri alıma girip onun hesâbına çalışarak târib, veyâhûd peygamberleri (aleyhimü's-selâm) dinlemek suretiyle asıl fitratına muvâfık hareket etme cihetine gittiğini anlatan üç mes'eleden bahs eder. İleride bu mevzû' tafsîlâtıyla izâh edilecektir.

(İkinci Maksad: Zerremin hareket ve vazifesinden bahs eder.) Bu Maksad, "*Her bir zerrede başta ilm ve kudret olmak üzere bütün evsâf-ı İlâhiyye nasıl tezâhir etmiş, bir zerremin içerisinde ilm-i İlâhi'nin ve kudret-i Rabbâniyye'nin İmâm-ı Mübin ve Kitâb-ı Mübin'deki tecelliyyâtı ne surette görüneniyor ve haşre nasıl delâlet ediyor?*" suâllerine cevâb vermektedir. Bu kısım, yaynevimizin neşr ettiği "Zerre Risâlesi ve Şerhi" isimli eserde açıklanmıştır.

Metin

Birinci Maksad

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجَبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَخْمَلُنَّهَا وَأَشْفَقُنَّ مِنْهَا
وَخَمَلُنَّهَا إِنْسَانٌ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

Şerh

Birinci Maksad

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجَبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَخْمَلُنَّهَا وَأَشْفَقُنَّ مِنْهَا
وَخَمَلُنَّهَا إِنْسَانٌ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

Âyetin kısa meâli: "Biz belli olan o emâneti göklere, yere ve dağlara arz ettik. Yer, gök ve dağlar onu yüklenmekten i'râz ettiler. O emânetin hamlinden korktular. (Çünkü, hem hayırda hem şerde kullanma ihtiyâmi olduğu için, onun şer tarafından korktular. 'Belki riâyet edemeyiz' diye almadalar.) İnsan ise, o emâneti üzerine aldı. İnsan çok zâlim, çok cahîldir." [13]

Yukarıda zîr edilen âyet-i kerîmede geçen emânetin göklere, yere ve dağlara arz edilmesi ile alâkâlı iki rivâyet var:

Biri: Cenâb-ı Hak, âlemi yaratmadan önce kendi ilmîndeki mevcûdât-ı ilmiyye olan göklere, yere ve dağlara rûh, şûr ve idrâk vermiş. Sonra da emâneti bi'z-zât onlara arz etmiş. Onlar ise korkup, onu yüklenmekten i'râz etmişlerdir.

Düğer rivâyet ise: Ellâhu Teâlâ, onlara emâneti ma'nен arz

Metin

Birinci Maksad

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَخْمَلُنَّهَا وَأَشْفَقُنَّ
مِنْهَا وَحَمَلُنَّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

Şerh

Birinci Maksad

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَخْمَلُنَّهَا وَأَشْفَقُنَّ
مِنْهَا وَحَمَلُنَّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

Âyetin kısa meâli: "Biz belli olan o emâneti göklere, yere ve dağlara arz ettik. Yer, gök ve dağlar onu yüklenmekten i'râz ettiler. O emânetin hamlinden korktular. (Çünkü, hem hayırda hem şerde kullanma ihtiyâmi olduğu için, onun şer tarafından korktular. 'Belki riâyet edemeyiz' diye almışlardır.) İnsan ise, o emâneti üzerine aldı. İnsan çok zâlim, çok câhildür." [13]

Yukarıda zîr edilen âyet-i kerîmede geçen emânetin göklere, yere ve dağlara arz edilmesi ile alâkâlı iki rivâyet var:

Biri: Cenâb-ı Hak, âlemi yaratmadan önce kendi ilmindeki mevcûdât-ı ilmiyye olan göklere, yere ve dağlara rûh, şûr ve idrâk vermiş. Sonra da emâneti bi'z-zât onlara arz etmiş. Onlar ise korkup, onu yüklenmekten i'râz etmişlerdir.

Düger rivâyet ise: Ellâhu Teâlâ, onlara emâneti ma'nен arz

Metin

Şu âyetin büyük hazinesinden tek bir cevherine işaret edeceğiz. Şöyle ki: gök, zemîn ve dağ tahammülünden çekindiği ve korktuğu emânetin müteaddid çok vücûhundan bir ferdi, bir misâli, bir vechi enedir. Evet "Ene", zamân-ı Âdem'den şimdîye kadar âlem-i insâniyyetin etrâfına dal budak salan nûrânî bir şecere-i Tûbâ ile, müdhiş bir şecere-i zakkûm bir çekirdeğidir.

Şerh

ahlâk-ı hasenede dahi hadsiz bir terakkîyyâta mazhar olur, enbiyâ ve siddikîn derecesine terakkî eder. Hem insân -hayvânlar un aksine olarak- hayâta lazum her şeye karşı cahildir, her şeyi öğrenmeye mecbûrdur. Hadsiz esyâya muhtâc olduğu için, sigâ-i mübâleğe ile cehûldür. Hayvân ise, dünyâya geldiği vakit hem az şeylere muhtâc, hem muhtâc olduğu şeyleri bir-iki ayda belki bir-iki giünde, ba'zan bir-iki sâatte bütün şerât-ı hayâtını öğrenir. Gûyâ bir başka âlemde tekemmiî etmiş, öyle gelmiş. Insân ise, bir-iki senede ancak ayağa kalkar, on be ş senede ancak menfaat ve zararı fark eder. İşte, cehûl mübâleğası, buna da işaret eder." [14]

(Şu âyetin büyük hazinesinden tek bir cevherine işaret edeceğiz.) Şu âyet, bir hazine kabûl edilirse; "Ene Risâlesi", o hazînenin bir cevheri hükmünde olur. (Şöyle ki: gök, zemîn ve dağ tahammülünden) yüklenmesinden çekindiği ve korktuğu emânetin müteaddid) ayrı ayrı (çok vücûhundan) vecihlerinden (bir ferdi, bir misâli, bir vechi enedir. Evet "Ene", zamân-ı Âdem'den şimdîye kadar âlem-i insâniyyetin etrâfına dal budak salan nûrânî bir şecere-i Tûbâ) Tûbâ ağacı (ile, müdhiş bir şecere-i zakkûm) zakkûm ağacının (bir çekirdeğidir.)

Metin

Şu âyetin büyük hazînesinden tek bir cevherine işaret edeceğiz. Şöyledi ki: gök, zemîn ve dağ tahammülünden çekindiği ve korktuğu emânetin müteaddid çok vücûhundan bir ferdi, bir misâli, bir vechi enedir. Evet "Ene", zamân-ı Âdem'den şîmdiye kadar âlem-i insâniyetin etrâfına dal budak salan nûrânî bir şecere-i Tûbâ ile, müdhîş bir şecere-i zakkûmun bir çekirdeğidir.

Şerh

ahlâk-ı hasenede dahi hadsiz bir terakkîyyâta mazhar olur, enbiyâ ve siddîkin derecesine terakkî eder. Hem insân -hayvânlar in aksine olarak- hayatı lâzum her şeye karşı cahîldür, her şeyi öğrenmeye mecbûrdur. Hadsiz esyâya muhtâc olduğu için, siga-i mübâleğe ile cehûldür. Hayvân ise, dünyâya geldiği vakit hem az seylere muhtâc, hem muhtâc olduğu şeyleri bir-iki ayda belki bir-iki günde, ba'zan bir-iki sâatte bütün serât-ı hayatı öğrenir. Gûyâ bir başka âlemde tekemmiûl etmiş, öyle gelmiş. Insân ise, bir-iki senede ancak ayağa kalkar, on be ş senede ancak menfaat ve zararı fark eder. İşte, cehûl mübâleğası, buna da işaret eder." [14]

(Şu âyetin büyük hazînesinden tek bir cevherine işaret edeceğiz.) Şu âyet, bir hazîne kabûl edilirse; "Ene Risâlesi", o hazînenin bir cevheri hükümdür. (Şöyledi ki: gök, zemîn ve dağ tahammülünden) yüklenmesinden çekindiği ve korktuğu emânetin müteaddid) ayrı ayrı (çok vücûhundan) vecihlerinden (bir ferdi, bir misâli, bir vechi enedir. Evet "Ene", zamân-ı Âdem'den şîmdiye kadar âlem-i insâniyetin etrâfına dal budak salan nûrânî bir şecere-i Tûbâ) Tûbâ ağacı (ile, müdhîş bir şecere-i zakkûmun) zakkûm ağacının (bir çekirdeğidir.)

Şerh

rat gibi feylesofları, ameli cihetinde Fir'avn ve Nemrûd gibi zâlim hükümdârları, edebî cihetinde ise sanemleri ve sanemperestleri netice vermiş, zulmânî meyveleri yetiştirmiştir.

Demek, ene, şecere-i Tûbâ ile şecere-i zakkûmu netice veren iki çekirdek hükmündedir. Tûbâ-i Cennet, Arşîdir. Kökleri Arş'a dayanır. Şecere-i zakkûm ise, Arzîdir, yerden çıkar. Öyle ise, şecere-i Tûbâ hükmünde olan nübüvvet mesleği semâvidir, İlâhi vahye dayanır. Şecere-i zakkûm hükmünde olan felsefe mesleği ise Arzîdir, beşer fikrinin mahsûlüdür.

Şerh

rat gibi feylesofları, ameli cihetinde Fir'avn ve Nemrûd gibi zâlim hükümdârları, edebî cihetinde ise sanemleri ve sanemperestleri netice vermiş, zulmânî meyveleri yetiştirmiştir.

Demek, ene, şecere-i Tûbâ ile şecere-i zakkûmu netice veren iki çekirdek hükümdedir. Tûbâ-i Cennet, Arşidir. Kökleri Arş'a dayanır. Şecere-i zakkûm ise, Arzidir, yerden çıkar. Öyle ise, şecere-i Tûbâ hükümdünde olan nübüvvet meslesi semâvidir, İlâhi vahye dayanır. Şecere-i zakkûm hükümdünde olan felsefe meslesi ise Arzidir, beşer fikrinin mahsülüdür.

Şerh

Demek, ene, hem künüz-i mahfiyye olan esmâ-i İlâhiyyeyi, hem de kânâtı tîsimini açan bir anahtar olduğu gibi; kendisi de açılması zor bir tîsimdir. Öyle ise, burada karşımıza üç mühim mes'ele çıkıyor:

Bîrîncîsi: Ene, künüz-i mahfiyye olan esmâ-i İlâhiyyenin anahtarıdır.

İkîncîsi: Ene, kânâtın muğlâk tîsiminin anahtarıdır.

Üçüncîsi: Ene, kendisi dahi müşkil, açılması zor bir tîsimdir.

O hâlde, ene tîsimi çözülse, kânâtın tîsimi da çözülür ve buna bağlı olarak enfûste ve âfâkta tecelli eden gizli esmâ-i İlâhiyye de keşf ediliir, anlaşılır.

Demek, esmâ-i İlâhiyyenin keşfi ve tîsim-i kânâtın halli, eneye bağlıdır. Ene tîsimi çözülmeden bu iki mes'ele anlaşılamaz. Öyle ise; evvelâ ene, kendi tîsimini açar. Sonra şu suâllere cevâb bulmaya çalışır:

"Nereden geldim?"

Zâhiren ademden, hakikatte ise dâire-i ilm-i İlâhî'den, dâire-i kudret olan Âlem-i Şehâdet'e geldim.

"Nereye gidiyorum?"

Kâbre, haşre, Cennet'e veya Cehennem'e.

"Ne için geldim?"

Bin bir ism-i İlâhî'nin keşfi için.

"Mâhiyyetim?"

Şerh

Demek, ene, hem künüz-i mahfiyye olan esmâ-i İlâhiyyeyi, hem de kâinâtı tâsimini açan bir anahtar olduğu gibi; kendisi de açılması zor bir tâsimdır. Öyle ise, burada karşımıza üç mühim mes'ele çıkıyor:

Bîrîncîsi: Ene, künüz-i mahfiyye olan esmâ-i İlâhiyyenin anahtarıdır.

İkîncîsi: Ene, kâinâtın muğlâk tâsimının anahtarıdır.

Üçüncîsi: Ene, kendisi dahi müşkil, açılması zor bir tâsimdır.

O hâlde, ene tâsimı çözülse, kâinâtın tâsimı da çözülür ve buna bağlı olarak enfüste ve âfâkta tecelli eden gizli esmâ-i İlâhiye de keşf edilir, anlaşılır.

Demek, esmâ-i İlâhiyyenin keşfi ve tâsim-i kâinâtın halli, eneye bağlıdır. Ene tâsimı çözülmeden bu iki mes'ele anlaşılamaz. Öyle ise; evvelâ ene, kendi tâsimını açar. Sonra şu suâllere cevâb bulmaya çalışır:

"Nereden geldim?"

Zâhiren ademden, hakikatte ise dâire-i ilm-i İlâhi'den, dâire-i kudret olan Âlem-i Şehâdet'e geldim.

"Nereye gidiyorum?"

Kubre, haşre, Cennet'e ve yâ Cehennem'e.

"Ne için geldim?"

Bin bir ism-i İlâhi'nin keşfi için.

"Mâhiyyetüm?"

Şerh

Sultânının ism-i a'zamına mazhar ve bütün esmâsına en câmî' bir âyînesi, kâinâtın zî-hayâtları içinde en ziyâde ihtiyâclısı ve hadsiz fakriyâ ve aczi ile berâber hadsiz maksadları ve arzûları ve nihâyetsiz düşmânları ve onu inciten zararlı seyleri bulunan bir bî-çâre zî-hayâtı ve istî'dâdcâ en zengîni ve lezzetî hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemelerle âlûde ve bekâya en ziyâde müştâk, bir acûbe-i hilkat olduğu hâlde, birden ölüme mahkûm olur, vefât eder, gider.

İste, bütün bu hâller bir tilsimdir.

"Sekizinci Söz"de beyân edilen kuyuya giren adam gibi, birden bire bu kadar ehemmiyyetli, azametli bir insân, "Neden bu hâle geldi? Neden yokluğa mahkûm oldu? Neden az bir süre görünüp kayboldu"?

İste bu tilsim, imânnın iki kutbu olan "Ellâh'a ve âhirete imân" rükünleri ile hall edilir. İnsân mükemmel bir san'at eseri, bütün âlemîn hulâsası iken birden bire böyle ölüme mahkûm olup gitmesi, bir tilsim olup, aklı başında olan insâni düşündürüyor.

Eğer insân Hâlik'ını bulmazsa, âhirete inanmazsa; en bedbaht bir mahlûk olarak perîşân olup gider. İnsânın ahsen-i takvîmde yaratılması, ya'nî bin bir ism-i îlâhî'nin cilvelerine mazhar, nakuşlarına medâr ve kâinâta bir misâl-i musâğgar olmasıyla berâber, bir ânda ölüme mahkûm olması, insân olan insânın aklına şu suâlleri getirir: "Nereden geldi, niçin yaratıldı, neden durmayıp gitti?"

Şerh

Sultânının ism-i a'zamîna mazhar ve bütün esmâsına en câmi' bir âyînesi, kâinâtın zî-hayâtları içinde en ziyâde ihtiyâclısı ve hadsiz fakriyla ve aczi ile berâber hadsiz maksadları ve arzuları ve nihâyetsiz düşmânları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bî-çâre zî-hayâti ve istîdâdcâ en zengini ve lezzet-i hayatı cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemelerle âlüde ve bekâya en ziyâde müştâk, bir acûbe-i hilkat olduğu hâlde, birden ölüme mahkûm olur, vefât eder, gider.

İste, bütün bu hâller bir tilâmidir.

"Sekizinci Söz"de beyân edilen kuyuya giren adam gibi, birden bire bu kadar ehemmiyyetli, azametli bir insân, "Neden bu hâle geldi? Neden yokluğâ mahkûm oldu? Neden az bir süre görünüp kayboldu" ?..

İste bu tilâsim, imânın iki kutbu olan "Ellâh'a ve âhirete imân" rükünleri ile hall edilir. İnsân mükemmel bir san'at eseri, bütün âlemîn hulâsası iken birden bire böyle ölüme mahkûm olup gitmesi, bir tilâsim olup, akli başında olan insâni düşündürüyor.

Eğer insân Hâlik'ını bulmazsa, âhirete inanmazsa; en bedbaht bir mahlük olarak perîşân olup gider. İnsânın ahsen-i takvîmde yaratılması, ya'nî bin bir ism-i îlâhi'nin cilvelerine mazhar, nakışlarına medâr ve kâinâta bir misâl-i musâğgar olmasına berâber, bir ânda ölüme mahkûm olması, insân olan insânın aklına şu suâlleri getirir: "Nereden geldi, niçin yaratıldı, neden durmayıp gitti?"

Metin

O ene mâhiyyetinin bilinmesiyle, o garîb muammâ, o acîb tilsim olan ene açılır ve kâinât tilsimini ve álem-i vücûbun künüzunu dahi açar.

Şerh

Bu kıymetdâr mevcûd olan insân, insân olması hasebiyle şu üç suâli evvelâ kendi nefsinde düşünür. Daha sonra áleme nazar eder. Álemden de aynı hâli müşâhede eder. Bütün álem toplantıyor, sonra durmadan dağılıyor. Birden bire acîb bir san'at eseri yaratılıyor. Ama, kısa bir ömür sürüp, sonra ölümle başı kesiliyor. "Bu álem nedir, nereden geldi, nereye gidiyor, neden durmuyor?" suâllerini düşünür.

Îmân-ı billâh ve îmân-ı bil yevmi'l-âhir rükünlüğüyle bu üç müşkil suâli hall eder.

(O ene, mâhiyyetinin bilinmesiyle, o garîb muammâ, o acîb tilsim olan ene açılır ve kâinât tilsimini) "Bu álem nedir, nereden geldi, nereye gidiyor?" suâllerinin cevâbını (ve álem-i vücûbun künüzunu) esmâ ve sıfât-ı Rabbâniyyenin hazırlarını (dahi açar.)

Demek, önce "ene"nin mâhiyyetinin bilinmesi gereklidir. Çünkü, ene tilsimi açıldıkten sonra, o ene anahtarıyla hem kâinâtın tilsimi, hem de esmâ-i İlâhiyyenin gizli defineleri açıklabilir.

Öyle ise "ene" nedir?

Ene: Gizli esmâ ve sıfât-ı İlâhiyyeyi gösteren bir âyîne, bir vâhid-i kiyâsîdir. Ene, vâhid-i kiyâsî olmakla berâber, aynı zamanda teklîf yeridir. Müellif (ra), "ene"yi şöyle ta'rîf eder:

"Ene, künüz-i mahfiyye olan Esmâ-i İlâhiyyenin anahtarı olduğu gibi, kâinâtın tilsim-i muğlakunun dahi anahtarı olarak bir

Metin

O ene mâhiyyetinin bilinmesiyle, o garîb muammâ, o acîb tilsim olan ene açılır ve kâinât tilsimini ve âlem-i vûcûbun künüzunu dahi açar.

Şerh

Bu kıymetdâr mevcûd olan insân, insân olması hasebiyle şu üç suâli evvelâ kendi nefsinde düşünür. Daha sonra âleme nazar eder. Âleme de aynı hâli müşâhede eder. Bütün âlem toplanıyor, sonra durmadan dağılıyor. Birden bire acîb bir san'at eseri yaratılıyor. Ama, kısa bir ömür sürüp, sonra ölümle başı kesiliyor. "Bu âlem nedir, nereden geldi, nereye gidiyor, neden durmuyor?" suâllerini düşünür.

İmân-ı billâh ve imân-ı bil yevmi'-âhir rükünlere bu üç müşkil suâli hall eder.

(O ene, mâhiyyetinin bilinmesiyle, o garîb muammâ, o acîb tilsim olan ene açılır ve kâinât tilsimini) "Bu âlem nedir, nereden geldi, nereye gidiyor?" suâllerinin cevâbını (ve âlem-i vûcûbun künüzünü) esmâ ve sıfât-ı Rabbâniyyenin hâzinelerini (dahi açar.)

Demek, önce "ene"nin mâhiyyetinin bilinmesi gereklidir. Çünkü, ene tilsimi açıldıktan sonra, o ene anahtarıyla hem kâinâtın tilsimi, hem de esmâ-i ilâhiyyenin gizli defineleri açıklabılır.

Öyle ise "ene" nedir?

Ene: Gizli esmâ ve sıfât-ı ilâhiyyeyi gösteren bir âyîne, bir vâhid-i kiyâsîdir. Ene, vâhid-i kiyâsî olmakla berâber, aynı zamanda teklîf yeridir. Müellif (ra), "ene"yi şöyle ta'rîf eder:

"Ene, künüz-i mahfiyye olan Esmâ-i ilâhiyyenin anahtarları olduğu gibi, kâinâtın tilsum-ı muğlâkunun dahi anahtarları olarak bir

Şerh

Niçin geldi? Nereye gidiyor?"
suâllerinin cevâbları bulunarak
kâinât tâsimi açılır. Sonra da
insânda ve âlemde tecelli eden
esmâ-i ilâhiyye keşf edilir.

Demek, ene, önce kendisini,
sonra âlemi, sonra da esmâ-i
ilâhiyyeyi açan bir anahtar
hükmündedir.

Müellif (ra), "Risâle-i Nûr"un
mûteaddid yerlerinde bu mevzû
îzâh etmiştir. Nümune olarak bir
kaçını nakl edeceğiz:

*"Şu kâinâtın tâsum-i muğlâkunu
açan امْتَثِلُ اللَّهَ وَبِأَنْوَافِهِ
الآخر rûh-i beşer için saâdet kapısını
feth eden ne kadar kıymetdâr iki
tâsum-i müşkil-küşâ olduğunu
anlamak istersen; şu temsili
hikâyeciğe bak, dinle:*

*"Bir zamân bir asker, meydân-ı
harb ve imtiâhanda, kâr ve zarar
deverânunda pek müdhiş bir
vaz'iyete düşer. Şöyledi:*

*"Sağ ve sol iki tarafından dehşetli
derin iki yara ile yaralı, ve arkasında
cesüm bir arslan ona saldurmak için
bekliyor gibi duruyor. Ve gözü
önünde bir darağacı dikilmiş, bütün
sevdiklerini asıp mahv ediyor; onu
da bekliyor. Hem bu hâli ile berâber
uzun bir yolculuğu var, nefy ediliyor.
O bî-câre, şu dehşet içinde,
me'yûsâne düşünürken; sağ cihetinde
Hızır gibi bir hayırhâh, nûrânî bir zât
peydâ olur. Ona der:*

*"'Me'yûs olma. Sana iki tâsum
verip öğreteceğim. Güzelce istî'mâl
etsen, o arslan sana musahhar bir at
olur. Hem o darağacı, sana keyif ve
tenezzûh için hoş bir salucağa
döner.'*

*"İşte, ey gençliğinde gülmüş, şimdi
gülüdügüne ağlayan nefsim!*

Şerh

Niçin geldi? Nereye gidiyor?"
suâllerinin cevâbları bulunarak
kâinât tâlîsim açılır. Sonra da
insânda ve âlemde tecelli eden
esmâ-i ilâhiyye keşf edilir.

Demek, ene, önce kendisini,
sonra âlemi, sonra da esmâ-i
ilâhiyyeyi açan bir anahtar
hükümündedir.

Müellif (ra), "Risâle-i Nûr"un
mûteaddid yerlerinde bu
mevzûu izâh etmiştir. Nümune
olarak bir kaçını nakl edeceğiz:

"Şu kâinâtın tâlîsum-i
muğlâkunu açan **أَنْتَ بِاللَّهِ وَ**
رَبِّ الْيَوْمِ الْآخِرِ rûh-i beşer için
saâdet kapısını feth eden ne
kadar kıymetdâr iki tâlîsum-i
müskil-küşâ olduğunu anlamak
istersen; şu temsili hikâyeciye
bak, dinle:

"Bir zamân bir asker,
meydân-i harb ve imtihânda,
kâr ve zarar deverânında pek
mûdhîş bir vaz'iyete düşer.
Şöyledi ki:

"Sağ ve sol iki tarafından
dehşetli derin iki yara ile yaralı,
ve arkasında cesüm bir arslan
ona saldırmak için bekliyor gibi
duruyor. Ve gözü önünde bir
darâğacı dikilmiş, bütün
sevdiklerini asip mahv ediyor;
onu da bekliyor. Hem bu hâli ile
berâber uzun bir yolculuğu var,
nefy ediliyor. O bî-çâre, şu
dehşet içinde, me'yûsâne
düşünürken; sağ cihetinde Hızır
gibi bir hayırhâh, nûrâni bir zât
peydâ olur. Ona der:

"'Me'yûs olma. Sana iki
tâlîsum verip öğreteceğim.
Güzelce istî'mâl etsen, o arslan
sana musahhar bir at olur. Hem
o darâğacı, sana keyif ve
tenezzûh için hoş bir salunacağı
döner.'

"İste, ey gençliğinde gülmüş,
şimdî güldüğüne ağlayan
nefsim!

Şerh

*Bil: O bî-çâre asker ise,
sensûn ve insândır. Ve o
arslan ise, eceldir. Ve o
darağacı ise, ölüm ve zevâl
ve firâktur... Ve o iki tilsum
ise, Cenâb-ı Hakk'a ıman
ve âhirete ımanıdır.*

*"Evet, şu kudsî tilsum ile
ölümlü; insân-ı mü'mini,
zindân-ı dünyâdan
bostân-ı cinâna, huzûr-i
Rahmân'a götürüren bir
musahhar at ve burâk
süretini alır. Onun içindir
ki: Ölümün
hakîkatını gören kâmil
insânlar, ölümü sevmişler.
Daha ölüm gelmeden
ölmek istemişler.*

*"Hem zevâl ve firâk,
memât ve vefât, ve
darağacı olan mûrûr-i
zamân, o ıman tilsumu ile,
Sâni'-t Zül'l-Celâl'în tâze
tâze, renk renk, çeşit çeşit
mu'cîzât-ı nakşûn,
havârk-ı kudretini,
tecâlliyyât-ı rahmetini
kemâl-i lezzetle seyr ve
temâşâya vâsita süretini
alır. Evet, Güneş'in
nûrundaki renkleri
gösteren âyinelerin
tebeddül edip tâzeleneşesi
ve sinema perdelerinin
değişmesi, daha hoş, daha
güzel manzaralar teşkil
eder." [20]*

*"Bir vakit iki adam, hem
keyif, hem ticâret için
seyâhate giderler. Biri
hôdbûn, tâlisiz bir tarafa;
diğeri Hudâbûn, bahtiyâr
diğer tarafa sülük eder,
giderler.*

*"Hôdbûn adam, hem
hôdgâm, hem hôdendîş,
hem bedbûn olduğundan,
bedbînlik cezası olarak
nazarunda pek fenâ bir
memlekete düşer. Bakar ki:
Her yerde áciz bî-çâreler,
zorba müdhiş adamların
ellerinden ve
tahrîbatlarından vâveylâ
ediyorlar. Bütün gezdiği
yerlerde böyle hazır, elüm
bir hâli görür. Bütün
memleket, bir mâtemhâne-
î umûmi şeklini almış.
Herkes ona düşmân ve
ecnebî görünüyor. Ve
ortalıkta dahi,
müdhiş cenâzeleri ve*

Şerh

*Bil: O bî-çâre asker
ise, sensün ve insândur.
Ve o arslan ise,
eceldür. Ve o
darağacı ise, ölüm ve
zevâl ve firâktur... Ve o
iki tilsum ise,
Cenâb-ı Hakk'a ümân
ve âhirete ümândur.*

*"E v e t , şu kudsî
tilsum ile ölüm;
insân-ı mü'mîni,
zindân-ı dünyâdan
bostân-ı cinâna,
huzûr-i Rahmân'a
götüren bir musahhar
at ve burâk sûretini
alır. Onun içindir ki:
Ölümün
hakîkatını gösteren
kâmil insânlar, ölümü
sevmışler. Daha ölüm
gelmeden ölmek
istemişler.*

*"Hem zevâl ve
firâk, memât ve vefât,
ve darağacı olan
mûrûr-i zamân, o
ümân tilsumu ile,
Sâni'-t Zü'l-Celâl'in
tâze tâze, renk renk,
çeşit çeşit
mu'cîzât-ı nakşûn,
havârk-ı kudretini,
tecelliyât-ı rahmetini
kemâl-i lezzetle seyr
ve temâşaya vâsita
sûretini alır. Evet,
Güneş'in nûrundaki
renkleri gösteren
âyînelerin tebeddül
edip tâzeleneceği ve
sinema perdelerinin
değişmesi, daha hoş,
daha güzel
manzaralar teşkil
eder." [20]*

*"Bir vakit iki adam,
hem keyif, hem ticâret
için seyâhate giderler.
Biri hódbûn, tálli'siz bir
tarafa; diğerî
Hudâbûn, bahtiyâr
diğer tarafa sülük
eder, giderler.*

*"Hódbûn adam,
hem hódgâm, hem
hódendîş, hem bedbûn
olduğundan, bedbûnlık
cezâsı olarak
nazarında pek fenâ bir
memlekete düşer.
Bakar ki: Her yerde
âciz bî-çâreler, zorba
müdhiş adamların
ellerinden ve
tahrîbâtlarından
vâveylâ ediyorlar.*

*Bütün gezdiği yerlerde
böyle havanın, elüm bir
hâli görür. Bütün
memleket, bir
mâtemhâne-i
umûmi şeklini almış.
Herkes ona düşmân ve
ecnebi görünüyor. Ve
ortalıkta dahi,
müdhiş cenâzeleri ve*

Şerh

*Dağlar ve
 denizler gibi
 büyük mevcûdât,
 rûhsuz,
 müdhîş cenâzeler
 hükmündedirler.*
*Daha bunun gibi
 çok elüm, ezici,
 dehşetli evhâm,
 küfründen ve
 dalâletinden
 neşet edip, onu
 ma'nen ta'zîb
 eder. Diğer adam
 ise mü'mindür.*
*Cenâb-ı Hâluk'ı tanır,
 tasdîk eder. Onun
 nazarun d a şu
 dünyâ, bir
 zikîrhâne-i
 Rahmân, bir
 ta'lûmgâh-ı beşer
 ve hayvân, ve bir
 meydân-ı imtihân-ı ins
 ü cândur. Bütün
 vefîyyât-ı hayvâniyye
 ve insâniyye ise;
 terhisâttr.*
*Vazîfe-i
 hayatı bitirenler,
 bu dâr-ı fâniden,
 ma'nen
 mesrûrâne,
 dağdağasız diğer
 bir áleme
 giderler. Tâ, yeni
 vazifedârlara yer
 açılsın, gelip
 çalışsunlar. Bütün
 tevelliüdât-ı hayvâniyye
 ve insâniyye ise;
 ahz-ı askere,
 silâh altuna,
 vazîfe başına
 gelmektr. Bütün
 zî-hayât, birer
 muvazzaf mesrûr
 asker, birer
 müstekim
 memnûn
 me'mûrlardur.*
*Bütün sadâlar
 ise, ya vazîfe
 başlamasundaki
 zikîr ve tesbih ve
 paydostan
 gelen şükür ve
 tefrîh ve yeyâ
 işlemek
 neş'esinden neş'et
 eden nağamattur.*
*Bütün mevcûdât,
 o mü'minin
 nazarunda,
 Seyyid-i
 Kerûm'ının ve
 Mâlik-i
 Rahîm'ının birer
 münis
 hizmetkâr, birer*

*dost me'mûru,
b i r e r sîrûn
kitâbdur. Daha
bunun gibi pek
çok latîf, ulvî ve
lezîz,
tatlı hakikatlar,
îmânundan tecelli
eder, tezâhür
eder.” [21]*

*“Şu âlemin
tîsumunu açan,
rûh-i bêşerîyi
zulümâttan
k u r t a r a n يَا
اللهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا
اللهُ olsunu
anlamak
i s t e r s e n ; su
temsili
hikâyeciğe bak,
dinle:*

*“Eski zamanda
iki kardeş, uzun
bir seyâhate
berâber
gidiyorlar. Git
gide tâ yol
ikileşti. O iki yol
başında ciddî bir
adami gördüler.
Ondan sordular:
'Hangi yol
iyidir?' O dahi
onlara dedi ki:*

Şerh

*Dağlar ve
denizler gibi
büyük
mevcûdât,
rûhsuz,
müdhîs cenâzelер
hükümündedirlر.*

*Daha bunun
gibi çok
elüm, ezici,
dehşetli
evhâm,
küfründen
ve
dalâletinden
neşet edip,
onu ma'nen
ta'zîb eder.*

*Diğer adam
ise
mü'mindir.
Cenâb-ı Hâlik'ı tanır,
tasdîk eder.*

*Onun
nazarunda şu
dünyâ, bir
zikîrhâne-i
Rahmân, bir
ta'lîmgâh-ı beşer
ve hayvân,
ve bir
meydân-ı imtihân-ı ins
ü cândur.*

*Bütün
vefiyyât-ı hayvâniyye
ve insâniyye
ise;
terhisâttur.*

*Vazîfe-i
hayâtını bitirenler,
bu
dâr-ı fâniden,
ma'nen
mesrûrâne,
dağdağasız
diğer bir
âleme
giderler. Tâ,
yeni
vazîfedârlara
yer açılsın,
gelip
çalışsunlar.*

*Bütün
tevellüdât-ı hayvâniyye
ve insâniyye
ise;
ahz-ı askere,
silâh altuna,
vazîfe
başuma
gelmektir.*

*Bütün zî-
hayât, birer
muvazzaf
mesrûr
asker, birer
müstekim
memnûn
me'mûrlardur.*

*Bütün
sadalar ise,
ya vazife
başlamasındaki
zükür ve
tesbih ve
paydostan
geLEN şükür
ve tefrîh
veyâ
işlemek
neş'esinden
neş'et eden
nağmâtür.*

*Bütün
mevcûdât, o
mû'minîn
nazârunda,
Seyyid-i
Kerûm'ının
ve Mâlik-i
Râhîm'ının
birer mûnis
hizmetkârı,
birer dost
mâmurı,
bir er şûrân
kitâbıdır.
Daha bunun
gibi pek çok
latîf, ulvî ve
lezîz,
tatlı hakîkatlar,
îmânundan
tecellî eder,
tezâhür
eder." [21]*

"*Şu
âlemin
tûsumunu açan,
rûh-i
beşerîyi
zulümâttaN
kur taran* ﴿
*لَا إِلَهَ إِلَّا
اللهُ* ve
*olduğunu
anlamak
istersen; su
temsilî
hikâyeciğe
bak, dinle:*

*"Eski
zamânda iki
kardeş, uzun
bir seyâhate
berâber
gidiyorlar.
Git gide tâ
yol ikileşti.
O iki yol
başında
ciddî bir
adamlı gördüler.
Ondan
sordular:
'Hangi yol
iyidir?' O
dahi onlara
dedi ki:*

Şerh

*ederek
çukup
gidiyor.
Sonra
git gide
bu dahi
evelki
birâderi
gibi bir
sahrâ-
yi
azîmeye
girdi.
Birden
hüicum
eden
bir
arslanun
sesini
iştitti.
Korktu,
fakat
birâderi
kadar
korkmadı.
Çünkü,
hüsün-i
zannyla
ve
güzel
fikriyle;
'Şu
sahrânun
bir
hâkimî
var. Ve
bu
arslan,
o
hâkimin
taht-ı
emrinde
bir
hizmetkâr
olması
ihtimâli
var'
dye
düşünüp
teselli
buldu.
Fakat,
yine
kaçtu.
Tâ
altnmış
arşun
derinlığında
bir
susuz
kuyuya
rast
geldi,
kendini
içine
attı.
Birâderi
gibi
ortasında*

*bır
ağaçca
eli
yapıştı;
havada
muallak
kaldı.
Baktı
iki
hayvan,
o
ağaçın
iki
kökünu
kesiyorlar.
Yukarıya
baktı
arslan,
aşağıya
baktı
bir
ejderhâ
gördü.
Aynı
kardeşi
gibi bir
acîb
vaz'iyet
gördü.
Bu dahi
tedehhüs
etti.
Fakat,
kardeşinin
dehşetinden
bin
derece
hafta.
Çünkü,
güzel
ahlâki,
ona
güzel
fikir
vermiş
ve
güzel
fikir
ise, ona
her
şeyin
güzel
cihetini
gösteriyor.*

*"İste
bu
sebebden
şöyle
düşündü
ki: Bu
acîb
işler,
biribirîyle
alâkadârdur.
Hem
bir
emir ile
hareket
ederler
gibi
görünüyor.
Öyle
ise, bu
işlerde*

*bır
tulsum
vardır.
Evet,
bunlar,
bir gizli
hâkimin
emriyle
dönerler.
Öyle
ise ben
yalnız
değilim,
o gizli
hâkim
bana
bakiyor;
beni
tecrübe
ediyor,
bir
maksad
için
beni bir
yere
sevk
edip
da'vet
ediyor.
Şu tatlı
korku
ve
güzel
fükirden
bir
merâk
nes'et
eder ki:
Acabâ,
beni
tecrübe
edip
kendini
bana
tanıtturmak
isteyen
ve bu
acîb yol
ile bir
maksada
sevk
eden
kimdir?
Sonra,
tanumak
merâkından
tulsum
sâhibinin
muhabbeti
nes'et
etti ve
şu
muhabbeten,
tulsum
açmak
arzusu
nes'et
etti ve
o
arzûdan,
tulsum
sâhibini
räzz
edecek
ve*

*hoşuna
gidecek
bir
güzel
vaz'iyet
almak
ırادesi
nes'et
etti.
Sonra
ağaçın
başına
bakın,
gördü
ki, incir
ağaçıdır.
Fakat,
başında,
binlerle
ağaçın
meyveleri
vardır.
O vakıt
bütün
bütün
korkusu
gitti.
Çünkü,
kat'ı
anladı
ki, bu
incir
ağa-*

Şerh

ederek

çukup

gidiyor.

Sonra

git

gide

bu

dahi

evvelki

bırâderi

gibi

bir

sahrâ-

yi

azîmeye

girdi.

Birden

hüküm

eden

bir

arslanın

sesini

ışitti.

Korktu,

fakat

bırâderi

kadar

korkmadı.

Çünkü,

hüsne-

i

zannıyla

ve

güzel

fikriyle;

'Şu

sahrânın

bir

hâkimî

var.

Ve

bu

arslan,

o

hâkimîn

taht-ı

emrinde

bir

hizmetkâr

olması

ihtimâli

var'

diye

düşünüp

teselli

buldu.

Fakat,

yine

kaçı.

Tâ

al他妈

arşun

derinliğinde

bir

susuz

kuyuya

rast

geldi,

kendini

*İçine
attı.
Birâderi
gibi
ortasında
bir
ağaçca
eli
yapıştı;
havada
muallak
kaldı.
Baktı
iki
hayvân,
o
ağaçın
iki
kökümü
kesiyorlar.
Yukarıya
baktı
arslan,
aşağıya
baktı
bir
ejderhâ
gördü.
Aynı
kardeşi
gibi
bir
acîb
vaz'iyet
gördü.
Bu
dahi
tedehhûş
etti.
Fakat,
kardeşinin
dehsetinden
bin
derece
hafif.
Çünkü,
güzel
ahlâku,
ona
güzel
fikir
vermiş
ve
güzel
fikir
ise,
ona
her
şeyin
güzel
cihatini
gösteriyor.*

*"İste
bu
sebebden
şöyle
düşündü
ki:
Bu
acîb
işler,
biribiriyile
alâkadârdır.
Hem*

*bir
emir
ile
hareket
ederler
gibi
görünüyor.
Öyle
ise,
bu
işlerde
bir
tulsum
vardır.
Evet,
bunlar,
bir
gizli
hâkimin
emriyle
dönerler.
Öyle
ise
ben
yalnız
değilim,
o
gizli
hâkim
bana
bakıyor;
beni
tecrübe
ediyor,
bir
maksad
için
beni
bir
yere
sevk
edip
da'vet
ediyor.
Şu
tatlı
korku
ve
güzel
fıkırdan
bir
merak
neş'et
eder
ki:
Acabâ,
beni
tecrübe
edip
kendini
bana
tanıttırmak
isteyen
ve
bu
acîb
yol
ile
bir
maksada
sevk
eden
kimdir?
Sonra,
tanıtmak*

merâkundan
tılsım
sâhibinin
muhabbeti
neş'et
etti
ve
şu
muhabbetten,
tılsımı
açmak
arzusu
neş'et
etti
ve
o
arzûdan,
tılsım
sâhibini
râzi
edelek
ve
hoşuna
gidecek
bir
gizel
vaz'iyet
almak
ırâdesi
neş'et
etti.
Sonra
ağacın
başına
baktı,
gördü
ki, incir
ağacıdır.
Fakat,
başında,
binlerle
ağacın
meyveleri
vardır.
O
vakıt
bütün
bütün
korkusu
gitti.
Çünkü,
kat'ı
anladı
ki,
bu
incir
ağa-

Şerh

tur.
Ve
o
siyâh
ve
beyâz
iki
hayvân
ise,
gece
ve
gündüzdür;
ve
o
ejderhâ
ise,
ağrı
kabir
olan
tarîk-i
Berzahîyye
ve
revâk-i
uhrevîdir.
Fakat,
o
ağuz,
mü'min
için,
zindândan,
bir
bahçeye
açılan
bir
kapıdır;
ve
o
haşerât-i
muzûra
ise,
musîbat-i
dünyeviyiyedir.
Fakat,
mü'min
için,
gaflet
uykusuna
dalmamak
için
tatlı
ükâzât-i
îlâhiyye
ve
iltifâtât-i
Rahmâniyye
hükümündedir
ve
o
ağaçtaki
yemişler
ise,
dünyevî
ni'metlerdir
ki;
Cenâb-i
Kerîm-
i
Mutlak,

*onları
âhiret
ni'metlerine
bir
liste,
hem
ihtár
edici,
hem
müsâbihler,
hem
Cennet
meyvelerine
müşterileri
da'vet
eden
nûmâneler
süretinde
yapmış.
Ve
o
ağacın
birligiyle
berâber
muhtelif
başka
başka
meyveler
vermesi
ise,
Kudret-i
Samedâniyyenin
sikkesine
ve
rubâbiyyet-i
îlâhiyyenin
hâtemine
ve
Saltanat-i
Ulûhiyyetin
turrasuna
işârettir.
Ve
o
tûlûm
ise,
sûrû-i
îmân
île
açlan
sûrû-i
hîkmet-i
hîkattîr
ve
o
mîftâh
ise,
ve **بِ**
اللهِ
*
لَا إِلَهَ إِلَّا
اللهُ
*
اللهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ*

الْحَرْ
الْقَوْمُ

dur.
Ve
o
ejderhâ
ağızı
bahçe
kapsuna
inkılâb
etmesi
ise,
işarettir
ki:
Kabir,
ehl-
i
dalâlet
ve
tugyân
icin
vahşet
ve
nisyân
icinde
zindân
gibi
sukunlu
ve
bir
ejderhâ
batnu
gibi
dar
bir
mezâra
açlan
bir
kapı
olduğu
hâlide;
ehl-
i
Kur'ân
ve
îmân
icin
zindân-ı
dünyâdan
bostân-ı
bekâya
ve
meydân-ı
imtihândan
ravza-
i
Cinâna
ve
zahmet-
i
hayâttan
rahmet-
i
Rahmân'a
açlan
bir
kapıdır;
ve
o
vahşî
arslanun
dahi
mûnis

*bır
hizmetkâra
dönmesi
ve
musahhar
bir
at
olması
ise,
işarettir
ki:
Mevt,
ehl-
i
dalâlet
için
bütün
mahbûbâtundan
elüm
bir
firâk-ı
ebedidir.
Hem
kendi
cennet-
i
kâzibe-
i
dünyevîsinden
ihrâc
ve
vahşet
ve
yalnızlık
içinde
zindân-ı
mezâra
idhâl
ve
hapis
olduğu
hâlide,
ehl-
i
hidâyet
ve
ehl-
i
Kur'ân
için,*

Şerh

tur.
Ve
o
siyâh
ve
beyâz
iki
hayvân
ise,
gece
ve
gündüzdür;
ve
o
ejderhâ
ise,
ağrı
kabir
olan
tarîk-i
Berzahîyye
ve
revâk-i
uhrevîdîr.
Fakat,
o
ağız,
mü'min
için,
zindândan,
bir
bahçeye
açılan
bir
kapıdır;
ve
o
haşerât-i
muzurra
ise,
musîbât-i
dünyeviyedîr.
Fakat,
mü'min
için,
gaflet
uykusuna
dalmamak
için
tatlı
ükâzât-i
îlâhiyye
ve
iltifâtât-i
Rahmâniyye
hükümündedîr
ve
o
ağaçtaki
yemişler
ise,
dünyevî
nîmetlerdir
ki;
Cenâb-i
Kerîm-
i
Mutlak,

*onları
âhiret
ni'metlerine
bir
liste,
hem
ihtâr
edici,
hem
müşâbihleri,
hem
Cennet
meyvelerine
müşterileri
da'vet
eden
nûmâneler
süretinde
yapmış.
Ve
o
ağaçın
bırılığıyla
berâber
muhtelif
başka
başka
meyveler
vermesi
ise,
Kudret-i
Samedâniyyenin
sikkesine
ve
rubâbiyyet-i
îlâhiyyenin
hâtemine
ve
Saltanat-ı
Ulûhiyyetin
turrasuna
işârettir.
Ve
o
tâlüm
ise,
sûr-i
ûmân
ile
açılan
sûr-i
hikmet-i
hulkattır
ve
o
miftâh
ise,
ve **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**
الله
*
لَا إِلَهَ إِلَّا
الله
*
الله
لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ*

الْحُكْمُ

الْفَيْوُمُ

dur.

Ve

o

ejderhâ

ağzı

bahçe

kapisuna

inkılâb

etmesi

ise,

işarettir

ki:

Kabir,

ehl-

i

dalâlet

ve

tuğyân

için

vahşet

ve

nisyân

içinde

zindân

gibi

sıkuntlu

ve

bir

ejderhâ

batı

gibi

dar

bir

mezâra

açılan

bir

kapı

olduğu

hâlde;

ehl-

i

Kur'ân

ve

ümân

için

zindân-ı

dünyâdan

bostân-ı

bekâya

ve

meydân-ı

îmtihândan

ravza-

i

Cinâna

ve

zahmet-

i

hayâttan

rahmet-

i

Rahmân'a

açılan

bir

kapıdır;

ve

o

vahşî

arslanun

dahi

münis

*bır
hizmetkâra
dönmesi
ve
musahhar
bir
at
olması
ise,
işarettir
ki:
Mevt,
ehl-
i
dalâlet
için
bütün
mahbûbâtundan
elüm
bir
firâk-ı
ebedîdir.
Hem
kendi
cennet-
i
kâzibe-
i
dünyevîsinden
ihrâc
ve
vahşet
ve
yalnzluk
içinde
zindân-ı
mezâra
idhâl
ve
hapis
olduğu
hâde,
ehl-
i
hidâyet
ve
ehl-
i
Kur'ân
için,*

Şerh

*ve
ne
için
gelmişler
ve
ne
yapıyorlar?
diye
hall
edilmeyen
tulsumlu
suâllerin
ma'nâları
ona
înkişâf
etmesi,
ancak
ve
ancak
surr-i
tevhîd
iledir.
Yoksa,
kâinâtun
bu
mezkür
yüksek
kemâlâtları
sönecek
ve
o
ulvi
ve
kudsî
hakîkatları
zuldaruna
înkılâb
edecek.*

*"Bu
ikinci
meyveye
beni
sevk
edip
îsâl
eden
acîb
bir
his
ve
garîb
bir
zevktir.
Şöyle
ki:*

*"Bir
zamân,
bahar
mevsiminde
temâşâ
ederken
gördüm
ki:
Zemîn
yüzünde
haşır
ve*

nesr-
i
a'zamun
yüz
binler
nümunelerini
gösteren
bir
seyerân
ve
seyelân
içinde
kâfile
kâfile
arkasında
gelen
geçen
mevcûdâtu
ve
bi'l-
hâssa
zî-
hayât
mahlûkâtu,
husûsan
küçük
zî-
hayâtlarun
kısa
bir
zamânda
görünüp
der-
akab
kaybolmalari
ve
dâimî
bir
fa'âliyet-
i
müdhişe
içinde
mevt
ve
zevâl
levhaları
bana
çok
hazırın
görünüp,
rîkkatime
şiddetle
dokunarak
beni
ağlatıyordu.
O
güzel
hayvâncıkların
vefâtlarını
gördükçe
kalbüm
aciyordu.
'Of,
yazık!
Ah,
yazık!'
diyerek,
bu
ahlarun,
oflarun
altında
derinden
derine
bir

vâveylâ-
i
rûhî
hiss
ediyordum.
Ve
bu
âkibete
uğrayan
hayat
ise,
ölümden
beter
bir
azâb
gördüm.
Hem
nebâtât
ve
hayvânât
âleminde
gáyet
güzel,
sevimli
ve
çok
kymetdâr
san'atta
olan
zî-
hayâtlar
bir
dakikada
gözünü
açıp
bu
seyrrangâh-ı
kâinâta
bakar,
dakikasyla
mahv
olur,
gider.
Bu
hâli
ternâşâ
ettikçe,
cigerlerim
suzlyordu.
Ağlamak
ile
şekvâ
etmek
istiyor;
'Neden
geliyorlar,
hic
durmadan
gidiyorlar?"
diye
feleğe
karşı
kalbim
dehşetli
suâller
soruyor
ve
böyle
faydasız,
gáyesiz,
neticesiz,
çabuk
i'dâm
edilen

bu
masnû'cuklar
gözümüz
önünde
bu
kadar
ihtimâm
ve
dikkat
ve
san'at
ve
cihâzât
ve
terbiye
ve
tedbir
ile
kymetdâr
bir
sürette
icâd
edildikten
sonra,
gáyet
ehemmiyet-

Şerh

*ve
ne
için
gelmışler
ve
ne
yapıyorlar?
diye
hall
edilmeyen
tilsumlu
suâllerin
ma'nâları
ona
inkîşâf
etmesi,
ancak
ve
ancak
sur-i
tevhîd
iledir.
Yoksa,
kâinâtun
bu
mezkûr
yüksek
kemâlâtıları
sönecek
ve
o
ulvi
ve
kudsî
hakîkatları
zâdalaruna
inkulâb
edecek.*

*"Bu
ikinci
meyveye
beni
sevk
edip
îsâl
eden
acîb
bir
his
ve
garîb
bir
zevktir.
Şöyle
ki:*

*"Bir
zamân,
bahar
mevsiminde
temâşâ
ederken
gördüm
ki:
Zemûn
yüzünde
haşır
ve*

neşr-
i
a'zamun
yüz
binler
nüümüneleri
gösteren
bir
seyerân
ve
seyelân
içinde
kâfile
kâfile
arkasunda
gelen
geçen
mevcûdâtun
ve
bi'l-
hâssa
zî-
hayât
mahlükâtun,
husûsan
küçük
zî-
hayâtlarun
kısa
bir
zamânda
görünüp
der-
akab
kaybolmaları
ve
dâimî
bir
fa'âliyet-
i
müdhîse
içinde
mevt
ve
zevâl
levhaları
bana
çok
hazîn
görünüp,
rikkâtime
şiddetle
dokunarak
beni
ağlatıyordu.
O
güzel
hayvâncıkların
vefâtlarını
gördükçe
kalbim
aciyordu.
'Of,
yazık!
Ah,
yazık!'
diyerek,
bu
ahlarun,
ofların
altında
derinden
derine
bir

vâveylâ-
i
rûhî
hiss
ediyordum.
Ve
bu
âkubete
uğrayan
hayât
ise,
ölümden
beter
bir
azâb
gördüm.
Hem
nebâtât
ve
hayvânât
âleminde
gáyet
güzel,
sevimli
ve
çok
kÿymetdâr
san'atta
olan
zî-
hayâtlar
bir
dakikada
gözünü
açır
bu
seyrangâh-ı
kâinâtâ
bakar,
dakikasyyla
mahv
olur,
gider.
Bu
hâli
temâşâ
ettikçe,
cigerlerim
sizliyordu.
Ağlamak
ile
şekvâ
etmek
istiyor;
'Neden
geliyorlar,
hiç
durmadan
gidiyorlar?'
diye
feleğe
karşı
kalbim
dehşetli
suâller
soruyor
ve
böyle
faydasız,
gáyesiz,
neticesiz,
çabuk
i'dâm
edilen

*bu
masnū'cuklar
gözümüz
önünde
bu
kadar
ihtimâm
ve
dikkat
ve
san'at
ve
cîhâzât
ve
terbiye
ve
tedbîr
ile
kîymetdâr
bir
sûrette
icâd
edildikten
sonra,
gâyet
ehemmîyet-*

Şerh

*kendi
yerinde,
bu
Âlem-
i
Şehâdet'te
zî-
rûh
îse
rûhunu
ve
hadisiz
hâfızalarda
ve
sâir
elvâh-i
mahfûzalarda
süretini
ve
hüviyyetini
ve
tohumlarında
ve
yumurtacıklarında
mâhiyyetinin
kânûnlarını
ve
bir
nevî
mûstakbel
hayâtını
ve
Âlem-
i
Gayb'da
ve
dâire-
i
esmâda
âyînedârlık
ettiği
kemâlleri
ve
güzellikleri
buraküp,
mesrûrâne
terhîs
ma'nâsunda
bir
zâhirî
mevt
ile
bir
zevâl
perdesi
altuna
girer;
yalnız
dünyevî
gözlerden
saklanır
mâhiyyetinde
gördüm,
'Oh
Elhamdü
lillâh!
dedim."*

"*Bir
zamân
yüksek
bir
dağ
başında
idim.
Gafleti
dağıtacak
bir
intibâh-ı
rûhi
vâsitasıyla,
kabir
tam
ma'nâsiyla,
ölüm
bütün
çiplaklılığıyla
ve
zevâl
ve
fenâ
ağlattırıcı
lehvalaryla
bana
göründü.
Herkes
gibi
fitratundaki
fitri
aşk-ı
bekâ,
birden
zevâle
karşı
îsyân
edip
galeyâna
geldi.
Ve
muhabbet
ve
takdîr
ile
peki
çok
alâkadâr
olduğum
ehl-
i
kemâlât
ve
meşâhir-
i
enbiyâ
ve
evliyâ
ve
asfiyânun
sönmelerine
ve
mahv
olmalaruna
karşı
mâhiyyetimdeki
rîkkat-
i
cinsiyete
ve
şefkat-
i
nev'îyye
dahi*

kabre
karşı
tugyân
edip
feverârân
etti.
Ve
altı
cihete
istündâdkârâne
baktum.

Hîç
bir
teselli,
bir
meded
göremedim.

Çünkü,
zamân-ı
mâzî
taraflı
bir
mezâr-ı
ekber
ve
müstakbel

bir
karanlık
ve
yukarı
bir
dehşet
ve
aşağı
ve
sağ
ve

sol
taraflarından
elüm
ve
hazırın
hâller,
hadisiz
muzur
şeylerin

tehâcümâtunu

gördüm.
Birden
sur-ı
tevhîd
imdadıma
yetişi,
perdeyi
açtı.

Hakîkat-ı
hâlin
yüzünü
gösterdi.

'
Bak!'
dedi.
En
evel
beni
çök
korkutan
ölümün
yüzüne
baktum.

Gördüm
ki
ölüm,
ehl-

i
ümân
için
bir
terhîstir;
ecel,
terhîs
tezkeresidir.
Bir
tebdîl-
i
mekândır,
bir
hayât-ı
bâkuyenin
mukaddimesi
ve
kapısıdır.
Zindân-ı

Şerh

*kendi
yerinde,
bu
Âlem-
i
Şehâdet'te
zîr
rûh
îse
rûhunu
ve
hadsiz
hâfızalarda
ve
sâir
elvâh-i
mahfûzalarda
süretini
ve
hüviyyetini
ve
tohumlarında
ve
yumurtacıklarında
mâhiyyetinin
kânûnlarını
ve
bir
nevî
mûstakbel
hayâtını
ve
Âlem-
i
Gayb'da
ve
dâire-
i
esmâda
âyînedârlık
etîjî
kemâilleri
ve
güzellikleri
burakıp,
mesûrâne
terhîs
ma'nâsunda
bir
zâhirî
mevt
ile
bir
zevâl
perdesi
altına
girer;
yalnız
dünyevî
gözlerden
saklanır
mâhiyyetinde
gördüm,
'Oh
Elhamdü
lîlâh!
dedim."*

*"Bir
zamân
yüksek
bir
dağ
başında
idim.
Gafleti
dağıtacak
bir
intibâh-ı
rûhî
vâsitasıyla,
kabir
tam
ma'nâsyyla,
ölüm
bütiün
çiplaklılığıyla
ve
zevâl
ve
fenâ
ağlattırıcı
lehvalaryla
bana
göründü.
Herkes
gibi
fitratundaki
fitri
aşk-ı
bekâ,
birden
zevâle
karşı
isyân
edip
goleyâna
geldi.
Ve
muhabbet
ve
takdûr
ile
pek
çok
alâkadâr
olduğum
ehl-
i
kemâlât
ve
meşâhir-
i
enbiyâ
ve
evliyâ
ve
asfiyânun
sânmelerine
ve
mahv
olmalarına
karşı
mâniyyetindeki
rûkkat-
i
cinsiyete
ve
şefkat-
i
nev'yye
dahi*

kabre
karşı
tügyân
edip
feverân
etti.
Ve
altı
cihete
istümâdkârâne
baktun.
Hîç
bir
teselli,
bir
meded
göremedim.
Çünkü,
zamân-ı
mâzî
taraftı
bir
mezâr-ı
ekber
ve
müstakbel
bir
karanlık
ve
yukarı
bir
dehşet
ve
asağı
ve
sağ
ve
sol
taraflarundan
elüm
ve
hazırın
hâller,
hadsız
muzur
şeylerin
tehâcümâtunu
gördüm.
Birden
sûr-i
tevhîd
îmdâduma
yetişti,
perdeyi
açtı.
Hakîkat-ı
hâlin
yüzünü
gösterdi.
,

i
îmân
için
bir
terhîstir;
eçel,
terhîs
tezkeresidir.
Bir
tebdîl-
i
mekândır,
bir
hayât-ı
bâkiyyenin
mukaddîmesi
ve
kapısıdır.
Zîndân-ı

Şerh

*yarım
ölmekte
ve
hareket-
i
mezbühânedeki
ızturâb
çeken
cismimin
cenâzesini
taşyan
bir
tabut
süretinde
göründü.
Sonra
bu
cihetten
dahi
me'yûs
olunca,
başum
kaldırıp
ömürümün
ağaçının
başına
baktum.
Gördüm
ki;
o
ağaçın
tek
bir
meyvesi
var,
o
da
benim
cenâzemdir;
o
ağaç
üstünde
duruyor,
bana
bakıyor.
O
cihetten
dahi
tevahhus
edip
başum
aşağıya
eğdim,
o
ömür
ağaçının
aşağısına,
köküne
baktum.
Gördüm
ki:
O
aşağıda
olan
toprak,
kemiklerimin
toprağıyla,
mebde-
i*

*halkatımın
toprağı
birbirine
karışmış
bir
surette
ayaklar
altında
çığneniyor
gördüm.
O
da
dermân
degil,
belki
derdime
derd
katt.
Sonra
mecbûriyetye
arkama
baktum.
Gördüm
ki;
esâssuz,
fânî
olan
dünyâ,
hîçlik
derelelerinde
ve
yokluk
zulümâtunda
yuvarlanıp
gidiyor.
Derdime
merhem
ararken,
zehir
ilâve
etti.
O
cihette
dahi
hayır
göremediğimden
ön
tarafuma
baktum;
ileriye
nazarımu
gönderdim.
Gördüm
ki;
kabir
kapısı
tam
yolumun
üstünde
açık
görünüp,
aşzunu
açmış
bana
bakıyor.
Onun
arkasında
ebed
tarafına
giden
câdde
ve
o
câddede
giden*

*kâfileler
uzaktan
uzaya
nazara
çarpiyor.
Ve
bu
altı
cihetten
gelen
dehşetlere
karşı
bana
nokta-
i
istinâd
ve
silâh-ı
müdâfaa
olacak,
cüz'î
bir
cüz-
i
ihtiyârîden
başka
bir
şey
elinde
yok.
O
hadsiz
a'dâ
ve
hesâbsız
muzur
şeylere
karşı
tek
bir
silâh-ı
însâni
olan
o
cüz-
i
ihtiyârî;
hem
nâkis,
hem
kısa,
hem
âciz,
hem
îcâdsız
olduğundan,
kesbden
başka
bir
şey
elinden
gelmez.*

*Ne
geçmiş
zamâna
geçebilir,
tâ
ondan
bana
gelen
hüzünleri
sustursun;
ve
ne*

*de
istikbâle
hulûl
edebilir,
tâ
ondan
gelen
korkuları
men'
etsin.
Geçmiş
ve
geleceklere
âid
emellerime
ve
elemlerime
faîdesi
olmadığını
gördüm.
Bu
âltı
cihetten
gelen
dehşet
ve
vahşet
ve
karantık
ve
me'yûsiyyet
içinde
çırpındığım
hengâmda,
birden*

Şerh

*yarım
ölmekte
ve
hareket-
i
mezbühânedeki
uztrâb
çeken
cismîmîn
cenâzesini
taşyan
bir
tabût
süretinde
göründü.
Sonra
bu
cihetten
dahi
me'yûs
olunca,
başımı
kaldırıp
ömürümün
ağaçının
başına
baktum.
Gördüm
ki;
o
ağaçın
tek
bir
meyvesi
var,
o
da
benim
cenâzemendür;
o
ağaç
üstünde
duruyor,
bana
bakıyor.
O
cihetten
dahi
tevahhus
edip
başımı
aşağıya
eğdim,
o
ömür
ağaçının
aşağısına,
köküne
baktum.
Gördüm
ki:
O
aşağıda
olan
toprak,
kemiklerimin
toprağıyla,
mebde-
i*

*halkatının
toprağı
biribirine
karışmış
bir
surette
ayaklar
altında
çığneniyor
gördüm.*

O
*da
dermân
değil,
belki
derdime
derd
kattı.
Sonra
mecbûriyyetle
arkama
baktum.
Gördüm
ki;
esâssız,
fânî
olan
dünyâ,
hîçlik
dereelerinde
ve
yokluk
zulümâtında
yuvarlanıp
gidiyor.
Derdime
merhem
ararken,
zehir
ilâve
etti.*

O
*cihette
dahi
hayır
göremedığımından
ön
tarafına
baktum;
ileriye
nazarımı
gönderdim.
Gördüm
ki;
kabir
kapısı
tam
yolumun
üstünde
açık
görünüp,
ağzını
açmış
bana
bakıyor.
Onun
arkasında
ebed
tarafına
giden
câdde
ve
o
câddede
giden*

kâfileler
uzaktan
uyaşa
nazara
çarpiyor.
Ve
bu
altı
cihetten
gelen
dehşetlere
karşı
bana
nokta-
i
istinâd
ve
silâh-ı
müdâfaa
olacak,
cüzî
bir
cüz-
i
İhtiyârûden
başka
bir
sey
elümde
yok.
O
hadsiz
a'dâ
ve
hesâbsız
muzur
şeylere
karşı
tek
bir
silâh-ı
însânî
olan
o
cüz-
i
İhtiyâri;
hem
nâkis,
hem
kısa,
hem
âciz,
hem
îcâdsız
olduğundan,
kesbden
başka
bir
sey
elünden
gelmez.
Ne
geçmiş
zamâna
geçebilir,
tâ
ondan
bana
gelen
hüzünleri
sustursun;
ve
ne

*de
ıstıkbaile
hulûl
edebilir,
tâ
ondan
gelen
korkuları
men'
etsin.
Geçmiş
ve
geleceklerle
âid
emellerime
ve
elemlerime
fâidesi
olmadığını
gördüm.
Bu
altı
cihetten
gelen
dehşet
ve
vahşet
ve
kararlık
ve
me'yâsiyyet
îçinde
çırpındığum
hengâmda,
birden*

Şerh*olduğunu**bi-**îlme'l-**yakın**bildirdi.**Hem**ûmân,**ileride**gözünü**açır**bana**bakan**kabri**ve**kabrin**arkasında**ebede**giden**câddeyi,**nûr-**i**Kur'ân**ile**gösterdi**ki;**o**kabir,**kuyu**kapısı**değil,**belki**âlem-**i**nûrun**kapısdır.**Ve**o**yol**ise;**hîcliğe**ve**ademîstâna**değil,**belki**vücûda,**nûristâna**ve**saâdet-**i**ebediyyeye**giden**yol**olduğunu**tam**kanâat**verecek**bir**derecede**gösterdiğinden,**derdlerime**hem**dermân,**hem**merhem**oldu.**Hem**ûmân,**o**elinde**peki*

cüz'î
bir
kesb
bulunan
cüz'î
bir
cüz-
i
ihtiyâri
yerine,
o
hadsiz
düşmân
ve
zulmetlere
karşı,
gayr-ı
mütenâhi
bir
kudrete
istinâd
etmek
ve
hadsiz
bir
rahmete
intisâb
etmek
için
o
cüz-
i
ihtiyârinin
eline
bir
vesîka
veriyor;
belki
de
ûmân,
o
cüz-
i
ihtiyârinin
elinde
bir
vesîka
oluyor.
Hem
o
cüz-
i
ihtiyâri
olan
silâh-ı
însânî,
gerçi
zâtunda
hem
küsa,
hem
âciz,
hem
noksândur.
Fakat,
nasıl
ki
bir
asker,
cüz'î
kuvvetini
devlet
hesâbuna
isti'mâl

*ettiği
vakıt,
binler
derece
kuvvetinden
fazla
işler
görür;
öyle
de,
surr-i
ümânlâ
o
cüz-i
cüz-
i
ihtiyârı,
Cenâb-ı
Hak
nâmuna
O'nun
yolunda
isti'mâl
edilse,
beş
yüz
sene
genişliğindedir.
bir
Cennet'i
dahi
kazanabilir.
Hem
ümân,
geçmiş
ve
gelecek
zamâna
nûfûz
edemeyen
o
cüz-
i
ihtiyârının
dizginini
cisim
elinden
alıp,
kalibe
ve
rûha
teslîm
eder.
Rûh
ve
kalbin
dâire-
i
hayâtu
ise,
cisim
gibi
hâzır
zamâna
münhasur
olmadığından,
peki
çok
seneler
mâziden,
peki
çok
seneler
istikbâlden
dâire-*

i
hayâtuna
dâhl
olduğundan;
o
cüz-
i
ihtiyârı,
cüz'iyyetten
çukûp
külliyyet
kesb
eder.
Zamân-ı
mâzînin
en
derin
derelerine
kuvvet-
i
ümân
ile
girebildiği
ve
hüzünlerin
zulmetterini
def'
edebildiği
gibi;
nûr-
i
ümân
ile
istikbâlin
en
uzak
dağlaruna
kadar
çkar,
korkuları
izâle
eder."

[25]

Şerh*olduğunu**bi-**ilme'l-**yakın**bildirdi.**Hem**ümân,**ileride**gözünü**açır**bana**bakan**kabri**ve**kabrin**arkasında**ebede**giden**câddeyi,**nûr-**i**Kur'ân**ile**gösterdi**ki;**o**kabîr,**kuyu**kapıtl**değil,**belki**âlem-**i**nûrun**kapıtsıdur.**Ve**o**yol**ise;**hîçlige**ve**ademistâna**değil,**belki**vücûda,**nûristâna**ve**saâdet-**i**ebediyeyeye**giden**yol**olduğunu**tam**kanâat**verecek**bir**derecede**gösterdiğinden,**derdlerime**hem**dermân,**hem**merhem**oldu.**Hem**ümân,**o**elinde**peki*

cüz’î
bir
kesb
bulunan
cüz’î
bir
cüz-
i
ihtiyârî
yerine,
o
hadsiz
düşmân
ve
zulmetlere
karşı,
gayr-ı
mütenâhi
bir
kudrete
istinâd
etmek
ve
hadsiz
bir
rahmete
intisâb
etmek
için
o
cüz-
i
ihtiyârinin
eline
bir
vesîka
veriyor;
belki
de
îmân,
o
cüz-
i
ihtiyârinin
elinde
bir
vesîka
oluyor.
Hem
o
cüz-
i
ihtiyârî
olan
silâh-ı
însânî,
gerçi
zâtunda
hem
kısa,
hem
âcîz,
hem
noksândur.
Fakat,
nasıl
ki
bir
asker,
cüz’î
kuvvetini
devlet
hesâbuna
isti’mâl

*ettiği
vakti,
binler
derece
kuvvetinden
fazla
işler
görür;
öyle
de,
surr-i
ümânlâ
o
cüz-i
cüz-
i
ihtiyâri,
Cenâb-i
Hak
nâmuna
O'nun
yolunda
isti'mâl
edilse,
beş
yüz
sene
genişliğinded
bir
Cennet'i
dahi
kazanabilir.
Hem
ümân,
geçmiş
ve
gelecek
zamâna
nûfûz
edemeyen
o
cüz-
i
ihtiyârinin
dizginini
cisimîn
elinden
alp,
kalbe
ve
rûha
teslîm
eder.
Rûh
ve
kalbin
dâire-
i
hayâtu
ise,
cisim
gibi
hâzır
zamâna
münhasur
olmadığından,
peki
çok
seneler
mâziden,
peki
çok
seneler
istikbâlden
dâire-*

i
hayâtına
dâhl
olduğundan;
o
cüz-
i
ihtiyârı,
cüz'iyetten
çüküp
külliyyet
kesb
eder.
Zamân-ı
mâzinin
en
derin
derelerine
kuvvet-
i
ümân
ile
girebildiği
ve
hüzünlerin
zulmetlerini
def'
edebildiği
gibi;
nûr-
i
ümân
ile
istikbâlin
en
uzak
dağlaruna
kadar
çakar,
korkuları
izâle
eder."

[25]

Metin

Cenâb-ı Hak,
emânet
cihetîyle
insâna
ene
nâmında
öyle
bir
mîftâh
vermiş ki;
âlemin
bütün
kapılarını açar;
ve
öyle
tilsimli bir
enâniyyet
vermiş ki,
Hallâk-ı Kâinâtın
künüz-
i
mahfiyyesini
onun
ile
keşf
eder.
Fakat,
ene,
kendisi
de
gáyet
muğlâk
bir
muammâ
ve
açılması müşkil
bir
tilsimdir.

Şerh

gü
gibi
değil.
Belki
bütün
tevelliüdât-ı
hayvânîyye
ve
insâniyye,
ahz-ı
askere,
silâh
altına,
vazîfe
başına
gelmektir.
Bütün
vefiyyât-ı
hayvânîyye
ve
insâniyye
ise,
terhisâtür.
Vazîfe-
i
hayâtunu
bitürenler,

bu
dâr-ı
fâniden
ma'nen
mesrûrâne,
dağdağasız
diğer
bir
âleme
giderler.
Ölüm,
zâhiren
göründüğü
gibi
yokluk,
hiçlik
değil.
Saâdet-
i
ebediyyenin
mukaddimesidir.
Kabir,
ejderhâ
ağrı
değil,
Âlem-
i
Bekâya
açılan
bir
kapıdır.

İşte
bu
hakikat,
ancak
enenin
mâhiyyetinin
anlaşılmasıyla,
ene
denilen
tilsimin
halliyle
tezâhür
eder.

(Cenâb-ı
Hak,
emânet
cihetiyle
insâna
ene
nâmında
öyle
bir
miftâh)
anahtar
(vermiş
ki;
âlemin
bütün
kapılarını
açar;
ve
öyle
tilsimli
bir
enâniyyet
vermiş
ki,
Hallâk-ı
Kâinâtın
künüz-
i
mahfiyyesini)

gizli
hazîneler
hükümünde
olan
esmâ-
i
ilâhiyyesini
(onun
ile
keşf
eder)
açar.
Demek,
ene
kendisi
bir
anahtardır.
Mâhiyyetini
fehm
etmekle
kendisini
açar.
Kendisini
açtıktan
sonra
âlemi
de
o
anahtarla
açar.
"Bu
âlem
nedir?
Nereden
geldi?
Nereye
gidiyor?
Neden
durmuyor?"
suâllerine
cevâb
arar
ve
bulur.
Sonra
kendi
nefsinde
gördüğü
hakikatleri,
âfâka
da
görür.
Daha
sonra
enfûsi
ve
âfâki
âlemde
tecellî
eden,
insânda
ve
kâinâtta
nakışları
tezâhür
eden
esmâ-
i
ilâhiyyeyi
keşf
eder.

(Fakat,
ene

kendisi
de
gáyet
muğlák)
kapalı
(bir
muam-

Metin

Cenâb-ı Hak,
emânet
cihetiyle
insâna
ene
nâmında
öyle
bir
mîfîh
vermiş ki;
âlemîn
bütün
kapılarını açar;
ve
öyle
tilsimli bir
enâniyyet
vermiş ki,
Hallâk-ı Kânâtn
künüz-
i
mahfiyyesini
onun
ile
keşf
eder.
Fakat,
ene,
kendisi
de
gáyet
muğlâk
bir
muammâ
ve
açılması müşkil
bir
tilsimdir.

Şerh

gü
gibi
değil.
Belki
bütün
tevellüdât-ı
hayvâniyye
ve
insâniyye,
ahz-ı
askere,
silâh
altına,
vazife
başına
gelmektir.
Bütün
vefiyyât-ı
hayvâniyye
ve
insâniyye
ise,
terhisâtür.
Vazife-
i
hayâtını
bitirenler,

bu
dâr-i
fâniyen
ma'nen
mesrûrâne,
dağdağasız
diğer
bir
âleme
giderler.
Ölüm,
zâhiren
göründüğü
gibi
yokluk,
hiçlik
değil.
Saâdet-
i
ebediyyenin
mukaddimesidir.

Kâbir,
ejderhâ
ağrı
değil,
Âlem-
i
Bekâya
açılan
bir
kapıdır.

İşte
bu
hakikat,
ancak
enenin
mâhiyyetinin
anlaşılmasıyla,
ene
denilen
tilsimin
haliyle
tezâhür
eder.

(Cenâb-ı
Hak,
emânnet
cihetiyle
însâna
ene
nâmında
öyle
bir
miftâh)
anahtar
(vermiş
ki;
âlemin
bütün
kapılarını
açar;
ve
öyle
tilsimli
bir
enâniyyet
vermiş
ki,
Hallâk-ı
Kâimâtın
künlüz-
i
mahfiyyesini)

**gizli
hazineler
hükümünde
olan
esmâ-
i
ilâhiyyesini
(onun
ile
keşf
eder)
açar.
Demek,
ene
kendisi
bir
anahtardır.
Mâhiyyetini
fehm
etmekle
kendisini
açar.
Kendisini
açtıktan
sonra
âlemi
de
o
anahtarla
açar.**

**"Bu
âlem
nedir?
Nereden
geldi?
Nereye
gidiyor?
Neden
durmuyor?"
suâllerine
cevâb
arar
ve
bulur.
Sonra
kendi
nefsinde
gördüğü
hakikatleri,
âfâkta
da
görür.
Daha
sonra
enfûsi
ve
âfâkî
âlemde
tecelli
eden,
însânda
ve
kâinâtta
nakışları
tezâhür
eden
esmâ-
i
ilâhiyyeyi
keşf
eder.**

**(Fakat,
ene**

kendisi
de
gáyet
muğlák)
kapalı
(bir
muam-

Şerh

لَا تَذَرْكُهُ
الْأَنْصَار
وَهُوَ
يُنْرِكُ
الْأَبْصَار
وَهُوَ
الْلَّطِيفُ
الْخَبِيرُ

"Hic

bir
göz,
O'nun
Zâtunun
mâhiyyetini
iħħata
ve
idrâk
edemez.
Hâlbuki,
O,
bütün
gözleri
iħħata
eder.
O
Latifdir;
gözler
O'nu
idrâk
etmez.
Habîr'dir;
O,
gözleri
idrâk
eder."

[26]

Bundan
dolayıdır
ki;
Kur'ân-ı
Mu'cizü'l-
Beyân,
evvelâ
âsârı
nazara
veriyor.
Sonra
âsârı
üzerinde
tacelli
eden
ef'âl,
esmâ
ve
sifat-ı
ilâhiyyeyi
isbât
ediyor.
Zât-ı
Akdes-
i
ilâhiyyeyi
doğrudan
doğruya
nazara
vermiyor.
Resûl-

Ekrem
(sav)
de,
Ellâh'ın
Zâtını
düşünmemizi
nehy
etmiş,
kâinâttâ
tecilli
eden
ef'âl,
esmâ
ve
sîfât-ı
îlâhiyyeyi
tefekkür
etmemizi
bir
çok
hadîslerinde
emr
etmiştir.
Şöyle
ki:

تَنْكِرُوا

فِي
اللَّاءِ
اللهُ
و
لَا

تَنْكِرُوا

فِي
ا
للّهِ

Ellâh'ın
ni'met
ve
san'at
eserleri
üzerinde
tefekkür
ediniz.
Zât-ı
îlâhiyyi
düşünmeyiniz."

[27]

Zîrâ,
Cenâb-ı
Hak,
ancak
kâinâttaki
âsâriyla
ve
o
âsâr
üzerinde
tecilli
eden
ef'âl,
esmâ
ve
sîfâtıyla
tanınabilir.

Hulâsa:

Ne
dünyâda,
ne
âhirette,
ne
mahşerde,
peygamberler
dâhil
hiç
kimse,
o
Zât-i
Zül-
Celâl'in
künh-
i
mâhiyyetini
bilemez.
Resûl-
i
Ekrem
(sav),
Mî'râc
gecesinde
Zât-i
Zül-
Celâl'i
görmüştür.
Ancak,
Zât'ının
künh-
i
mâhiyyetini
anlayamamıştır.
Müellif
(ra),
Mî'râc'ın
meyvelerinin
birincisinde

Şerh

لَا شَرِيكَ
لِلْاِبْصَارِ
وَهُوَ
يَنْرَكِ
الْاِبْصَارِ
وَهُوَ
اللطِيفُ
الْخَبِيرُ

"Hiç

bir
göz,
O'nun
Zâtının
mâhiyyetini
iħäta
ve
idrâk
edemez.
Hâlbuki,
O,
bütün
gözleri
iħäta
eder.
O
Latîf'dir;
gözler
O'nu
idrâk
etmez.
Habûr'dır;
O,
gözleri
idrâk
eder."

[26]

Bundan
dolayıdır
ki;
Kur'ân-ı
Mu'cizü'l-
Beyân,
evvelâ
âsârı
nazara
veriyor.
Sonra
âsârı
üzerinde
tecilli
eden
ef'âl,
esmâ
ve
sifât-ı
îlâhiyyeyi
isbât
ediyor.
Zât-ı
Akdes-
i
îlâhiyyeyi
doğrudan
doğruya
nazara
vermiyor.
Resûl-
i

Ekrem
(sav)
de,
Ellâh'ın
Zâtını
düşünmemizi
nehy
etmiş,
kâinâttâ
tecellî
eden
efâl,
esmâ
ve
sifat-ı
İlâhiyyeyi
tefekkür
etmemizi
bir
çok
hadîslerinde
emr
etmiştir.
Şöyle
ki:

تَفْكِرُوا

فِي
الْأَعْ
اللَّهِ
وَ
لَا

تَفْكِرُوا

فِي
ا
لِلَّهِ

Ellâh'ın
nî'met
ve
san'at
eserleri
üzerinde
tefekkür
ediniz.
Zât-ı
İlâhîyi
düşünmeyiniz."

[27]

Zîrâ,
Cenâb-ı
Hak,
ancak
kâinâttaki
âsâriyla
ve
o
âsâr
üzerinde
tecellî
eden
efâl,
esmâ
ve
sifatlarıyla
tanınabilir.

Hulâsa:

Ne
dünyâda,
ne
âhirette,
ne
mahşerde,
peygamberler
dâhil
hiç
kimse,
o
Zât-ı
Zü'l-
Celâl'in
künh-
i
mâhiyyetini
bilemez.
Resûl-
i
Ekrem
(sav),
Mî'râc
gecesinde
Zât-ı
Zü'l-
Celâl'i
görmüştür.
Ancak,
Zât'ının
künh-
i
mâhiyyetini
anlayamamıştır.
Müellif
(ra),
Mî'râc'ın
meyvelerinin
birincisinde

Şerh

izn-
i
şer'i
olmadığından
yâd
edemediğimiz
gáyet
münezzeh,
mukaddes
şuânâtu
vardur
ki;
her
biri
kâinâtta
gördüğümüz
ve
mevcûdât
mâbeyininde
hiss
ettiğiniz
aşk
ve
ferah
ve
mesrûriyyetten
nihâyetsiz
derecelerde
daha
yüksek,
daha
ulvi,
daha
mukaddes,
daha
münezzeh
olduğunu
çok
yerlerde
isbât
etmişiz."
[30]

"Kâinâtta ki
hayret-
nûmâ
fa'âliyyet-
i
dâimenin
hikmetinin
üçüncü
şu'besi
şudur
ki:

"Her
bir
merhamet
sâhibi,
başkasını
memnûn
etmekten
mesrûr
olur;
her
bir
şefkat
sâhibi,
başkasını

*mesrûr
etmekten
memnûn
olur;
her
bir
muhabbet
sâhibi,
sevindirmeye
lâyık
mahlûkları
sevindirmekle
sevinir;
her
bir
âlî-
cenâb
zât,
başkasını
mes'ûd
etmekle
lezzet
alır;
her
bir
âdil
zât,
ihkâk-ı
hak
etmek
ve
müstehaklara
cezâ
vermekte
hukûk
sâhiblerini
minnetdâr
etmekle
keyiflenir;
hüner
sâhibi
her
bir
san'atkâr,
san'atını
teşhîr
etmekle
ve
san'atunun
tasavvur
ettiği
tarzda
işlemesiyle
ve
istediği
neticeleri
vermesiyle
iftihâr
eder.*

*"îste
bu
mezkûr
düstürların
her
biri
birer
kâide-
i
esâsiyyedir
ki,
kâinâtta
ve
âlem-
i*

*insâniyyette
cereyân
ediyorlar.
Bu
kâidelerin
Esmâ-
i
îlâhiyyede
cereyân
ettüklerini
gösteren
üç
misâl,
'Otuz
ikinci
Söz'ün
'ikinci
Mevkûfunda
îzâh
edilmiştir.
Bir
hulâsası
bu
makâmda
yazılması
münâsib
olduğundan,
deriz:*

*"Nasıl
ki,
meselâ
gáyet
merhametli,
sehâvetli,
gáyet
kerûm
âlî-
cenâb
bir
zât,
fitratındaki
âlî
seciyelerin
muktezâsiyla
büyük
bir
seyâhat
gemisine,
çok
muhtâc
ve
fakûr
însânları
bindürüp,
gáyet
mükemmel
ziyâfetlerle,
îkrâmlarla
o
muhtâc
fakîrleri
memnûn*

Şerh

izn-
i
şer'i
olmadığından
yâd
edemediğiniz
gáyet
münezzeh,
mukaddes
şuünâtu
vardur
ki;
her
biri
kâinâtta
gördüğümüz
ve
mevcûdât
mâbeyninde
hiss
ettiğiniz
aşk
ve
ferah
ve
mesrûriyyetten
nihâyetsiz
derecelerde
daha
yüksek,
daha
ulvî,
daha
mukaddes,
daha
münezzeh
olduğunu
çok
yerlerde
isbât
etmişiz."
[30]

"Kâinâtta ki
hayret-
nûmâ
fa'âliyyet-
i
dâîmenin
hikmetinin
üçüncü
şu'besi
şudur
ki:

"Her
bir
merhamet
sâhibi,
başkasını
memnün
etmekten
mesrûr
olur;
her
bir
şefkat
sâhibi,
başkasını

mesrûr
etmekten
memnûn
olur;
her
bir
muhabbet
sâhibi,
sevindirmeye
lâyık
mahlükleri
sevindirmekle
sevinir;
her
bir
âlî-
cenâb
zât,
başkasını
mes'ûd
etmekle
lezzet
olur;
her
bir
âdil
zât,
ihkâk-ı
hak
etmek
ve
müstehaklara
cezâ
vermekte
hukûk
sâhiblerini
minnetdâr
etmekle
keyiflenir;
hüner
sâhibi
her
bir
san'atkâr,
san'atını
teşhir
etmekle
ve
san'atunun
tasavvur
ettiği
tarza
işlemesiyle
ve
istediği
neticeleri
vermesiyle
iftihâr
eder.

"*îşte*
bu
mezkûr
düstürların
her
biri
birer
kâide-
i
esâsiyyedir
ki,
kâinâtta
ve
âlem-
i

*insâniyette
cereyân
ediyorlar.
Bu
kâidelerin
Esmâ-
i
îlâhiyyede
cereyân
ettiklerini
gösteren
üç
misâl,
'Otuz
'îkinci
Söz'ün
'îkinci
Mevkîfunda
îzâh
edilmiştir.
Bir
hulâsası
bu
makâmda
yazılması
münâsib
olduğundan,
deriz:*

*"Nasıl
ki,
meselâ
gáyet
merhametli,
sehâvetli,
gáyet
kerûm
âlî-
cenâb
bir
zât,
fîratundaki
âlî
secîyyelerin
muktezâstyyla
büyük
bir
seyâhat
gemîsine,
çok
muhtâc
ve
fakîr
însânları
bindirip,
gáyet
mükemmel
ziyâfetterle,
îkrâmlarla
o
muhtâc
fakîrları
memnûn*

Şerh*konuşan**bir**müsiki-**i**îlâhiyye**ve**bir**fabrika-**i**acibe**yapmakla**berâber,**kâinâtun**her**bir**nev'uni,**her**bir**âlemîni**ayrı**bir**san'atla**ve**ayrı**san'at**mu'cizeleriyle**göstererek**zi-**hayâtların**kafalarında**birer**fonoğraf,**birer**fotoğraf,**birer**telgraf**gibi**çok**makineleri,**hattâ**en**küçük**bir**kafada**dahi**yapmakla**berâber**her**bir**insân**kafasına,**değil**yalnız**plâksız**fonoğraf,**birer**âyînesiz**fotoğraf,**bir**telsiz**telgraf,**belki**bunlardan**yirmi**def'a**daha**hârika,**her**însânun*

*kafasında
öyle
bir
makineyi
yapmaktan
ve
istediği
tarzda
isleyip
neticeleri
vermekten
gelen
iftihâr-ı
kudüs
ve
memnuniyyet-
i
mukaddese
gibi
ma'nâları
ve
Rubûbiyyetin
bu
nev'inden
olan
ulv
şuânâti;
elbette
ve
herhâlde
bu
fa'diliyyet-
i
dâimeyi
istilzâm
eder.*

*"Hem
meselâ
bir
hükümdâr-ı
âdil,
îhkâk-ı
hak
için
mazlûmların
hakkını
zâlîmlerden
almakla
ve
fakîrleri
kavîlerin
şerrinden
muhâfaza
etmekle
ve
herkese
mîstehak
olduğu
hakkı
vermekle
lezzet
alması,
iftihâr
etmesi,
memnün
olması;
hükümdârlığını
ve
adâletin
bir
kâide-
i
esâsiyyesi
olduğundan,*

elbette
Hâkim-
i
Hâkim,
Adl-
i
Âdil
olan
Zât-
Hayy-
Kayyûm'un
bütün
mahlükâtuna,
hususan
zî-
hayâtlara
'hukûk-ı
hayât'
ta'bır
edilen
şerâit-
i
hayâtiyyeyi
vermekle;
ve
hayâtlarını
muhâfaza
için
onlara
cîhâzât
ihsân
etmekle;
ve
zaifleri
kavilerin
şerrinden
Rahîmâne
himâyâ
etmekle;
ve
umûm
zî-
hayâtlarda
bu
dünyâda
ihlâk-ı
hak
etmek
nev'î
tamâmen
ve
haksızlara
cezâ
vermek
nev'î
ise
kîsmen
sûr-ı
adâletin
icrâsundan
olmakla;
ve
bi'l-
hâssa
mahkeme-
i
kübrâ-
yâ
haşirde
adâlet-
i
ekberin
tecellîsinden
hâsl

*olan
ve
ta'bürinde
áciz
olduğumuz
şuñâât-i
Rabbâniyye
ve
maánî-
i
kudsiyyedir
ki,
kâinâtta
bu
fa'âliyet-
i
dâimeyi
iktizâ
ediyor.”*
[31]

Şerh

*konusan
bir
müsiki-
i
îlahiyâ
ve
bir
fabrika-
i
acîbe
yapmakla
berâber,
kâinâtun
her
bir
nev'uni,
her
bir
âlemîni
ayrû
bir
san'atla
ve
ayrû
san'at
mu'cizeleriyle
göstererek
zî-
hayâtlarun
kafalarunda
birer
fonoğraf,
birer
fotoğraf,
birer
telgraf
gibi
çok
makineleri,
hattâ
en
küçük
bir
kafada
dahi
yapmakla
berâber
her
bir
însân
kafasuna,
değil
yalnız
plâksuz
fonoğraf,
birer
âyînesiz
fotoğraf,
bir
telsiz
telgraf,
belki
bunlardan
yirmi
defâ
daha
hârika,
her
însânun*

*kafasında
öyle
bir
makineyi
yapmaktan
ve
istediği
tarzda
işleyip
neticeleri
vermekten
gelen
iftihâr-ı
kudüs
ve
memnûniyyet-
i
mukaddese
gibi
ma'nâları
ve
Rubûbiyyetin
bu
nev'inden
olan
ulvî
şuûnâât;
elbette
ve
herhâlde
bu
fa'âliyyet-
i
dâimeyi
istilzâm
eder.*

*"Hem
meselâ
bir
hükümdâr-ı
âdil,
ihkâk-ı
hak
için
mozlûmların
hakkını
zâlümlerden
almakla
ve
fakîrleri
kavîlerin
şerrinden
muhâfaza
etmekle
ve
herkese
mûstehak
olduğu
hakkı
vermekle
lezzet
alması,
iftihâr
etmesi,
memnûn
olması;
hükümdârlığını
ve
adâletin
bir
kâide-
i
esâsiyyesi
olduğundan,*

elbette
Hâkim-
i
Hakîm,
Adl-
i
Ádîl
olan
Zât-i
Hayy-i
Kayyûm'un
bütün
mahlükâtuna,
husûsan
zî-
hayâtlara
'hukûk-l
hayât'
ta'bır
edilen
şerâit-
i
hayâtiyyeyi
vermekle;
ve
hayâtlarını
muhâfaza
için
onlara
cîhâzât
ihsân
etmekle;
ve
zaifleri
kavilerin
şerrinden
Rahîmâne
himâyé
etmekle;
ve
umûm
zî-
hayâtlarda
bu
dünyâda
ihkâk-i
hak
etmek
nev'i
tamâmen
ve
haksızlara
cezâ
vermek
nev'i
ise
kîsmen
sur-i
adâletin
icrâsundan
olmakla;
ve
bi'l-
hâssa
mahkeme-
i
kübrâ-
yâ
haşirde
adâlet-
i
ekberin
tecellîsinden
hâsûl

*olan
ve
ta'bürinde
áciz
olduğumuz
şuñât-i
Rabbâniyye
ve
maáni-
i
kudsiyyedir
ki,
kâinâttâ
bu
fa'âliyyet-
i
dâimeyi
iktîzâ
ediyor."*

[31]

Şerh

olması
lâzım
gelir.
Hâlbuki,
Ellâh,
o
sifatla
mülâhaza
olunur.
Ama,
o
sifat,
bin
bir
isim
sâhibi
olan
Ellâh'ın
Zât'ını
hâitura
getiremez.
Meselâ,
"Kâdem",
Ellâh'ın
bir
sifatıdır.
Onunla
tavşif
edilir.
Ama,
bu
sifât,
bin
bir
isim
sâhibi
olan
Ellâh'ın
Zâtını
ta'rîf
edemez.
Gayr
da
değildir.
Zîrâ,
bu
durumda
taaddüd-
i
ilâh
lâzım
gelir.
Meselâ;
"Bekâ
sifâtı,
Ellâh'ın
gayrîdu"
denildiği
zamân,
bu
sifat
Ellâh'ın
şerîki
hükümünde
olur.
Hâlbuki,
Ellâh'ın
Zât'ının
şerîki

olmadığı
gibi,
sifatlarının
da
şeriki
yoktur.

Zât-i
Akdes-
i
ilâhi'nin
künh-
i
mâhiyyeti
bilinemez.

Bu
sebeble,
Zât-i
ilâhi'nin
hakikî
ta'rîfi
mümkün
değildir.

Ancak
nekâisten
ve

zidlerinden
takdis
etmekle
tavşif
edilebilir.

Müşrikler,
zât-i
risâlet
(sav)'e
hîtaben,

صف
نَا
رَبّك

"Rabb'ini
bize
tavşif
et!"
demelerine
karşılık,
Zât-i
ilâhi'yi
Sifat-ı
Selbiyye
ile
tavşif
eden
ihlâs
Süresi
nâzil
olmuştur.

[32]

Zât-i
ilâhi'nin
tavşifi
hakkında
nâzil
olan
bu
sûre-
i
ceflîlenin

kısa
məlini
zikr
ediyoruz:

قَنْ
هُوَ
اللهُ
أَحَدٌ
اللهُ
الصَّمَدُ
لَمْ
يَلِدَ
وَلَمْ
يُوَلَدَ
وَلَمْ
يَكُنْ
لَهُ
كُفُوا
أَحَدٌ

"Yâ
Muhammed!
Sana
Ellâhu
Teâlâ'dân
suâl
edenlere
de
ki:
'O
Zât-i
Vâcibü'l-
Vücûd
birdir.
Şeriki
ve
naziri
yoktur.
Her
şey
O'na
muhtâc
olduğu
hâlde,
O
hîç
bîr
şeye
muhtâc
değildir.
O
doğmamış
ve

doğurmamıştır.

Ezeli

ve

ebedidir.

Hıç

bır

şey

O'na

denk

ve

mümâsil

olmadı. "

[33]

Şerh
------

olması
 lâzım
 gelir.
 Hâlbuki,
 Ellâh,
 o
 sıfatla
 mülâhaza
 olunur.
 Ama,
 o
 sıfat,
 bin
 bir
 isim
 sâhibi
 olan
 Ellâh'ın
 Zât'ını
 hâtra
 getiremez.
 Meselâ,
 "Kîdem",
 Ellâh'ın
 bir
 sıfatıdır.
 Onunla
 tâvsîf
 edilir.
 Ama,
 bu
 sıfat,
 bin
 bir
 isim
 sâhibi
 olan
 Ellâh'ın
 Zâtunu
 ta'rîf
 edemez.
 Gayr
 da
 değildir.
 Zîrâ,
 bu
 durumda
 taaddüd-
 i
 ilâh
 lâzım
 gelir.
 Meselâ;
 "Bekâ
 sıfâttı,
 Ellâh'ın
 gayrındır"
 denildiği
 zamân,
 bu
 sıfat
 Ellâh'ın
 şeriki
 hîkmünde
 olur.
 Hâlbuki,
 Ellâh'ın
 Zâtının
 şeriki

olmadığı
gibi,
sifatlarının
da
şeriki
yoktur.

Zât-i
Akdes-
i
ilâhi'nin
künh-
i
mâhiyyeti
bilinemez.

Bu
sebeble,
Zât-i
ilâhi'nin
hakiki
ta'rifi
mümkün
değildir.
Ancak
nekâisten
ve
zidlarından

takdis
etmekle
tavsīf
edilebilir.
Müşrikler,
zât-i
risâlet
(sav)'e
hîtaben,

صف
نَا
رَبَّكَ

"Rabb'ini
bize
tavsīf
et!"
demelerine
karşılık,
Zât-i
ilâhi'yi
Sifat-i
Selbiyye
ile
tavsīf
eden
İhlâs
Süresi
nâzil
olmuştur.

[32]

Zât-i
ilâhi'nin
tavsīfi
hakkında
nâzil
olan
bu
sure-
i
celîlenin

kısa
mələni
zikr
ediyoruz:

فَ
هُوَ
اللهُ
اَحَدٌ
اللهُ
الصَّمَدُ
نَّمِ
يَلِدَ
وَلَمْ
يُوَلِّ
وَلَمْ
يَكُنْ
لَّهُ
كُفُورًا
اَحَدٌ

"Yâ
Muhammed!
Sana
Ellâhu
Teâlâ'dân
suâl
edenlere
de
ki:
'O
Zât-i
Vâcîbû'l-
Vücûd
birdir.
Şeriki
ve
naziri
yoktur.
Her
şey
O'na
muhtâc
olduğu
hâlde,
O
hîç
bir
şeye
muhtâc
değildir.
O
doğmamış
ve

doğurmamıştır.

Ezelî

ve

ebedidir.

Hîç

bîr

şey

O'na

denk

ve

mümâsil

olmadı.”

[33]

Şerh

Altı Sifat-ı Selbiyye,

bu
Süre-
i
celileden
iktibâs
olunmuştur.

Bir
kimse
bize
*"Ellâh' tâ'rîf eder
mîsin?"*

diye
sorduğunda,
Zât-ı İlâhî'yi
bu
Süreden
iktibâs
olunan
altı sıfat
ile
tavsif
ederiz.

Ya'nî,
*"Ellâh,
Vâcibü'l-
Vûcûd'dur,
Ehad'dır,
Samed'dır;
ya'nî*
Kiyâm
bî-
*nefsihî'dır,
Ezelidîr,
Ebedidîr,
Muhâlefetün
lî'l-
havâdis'tir"*
deriz.

SIFAT-
I
SELBİYYE İKİ KISMA
AYRILIR

1- Sifat-ı ayniyye
veyâ
nefsiyye
ki,
*"Vûcûb-
i
Vûcûd"dur.*

2- Ne
ayn
ne
gayr
olmayan
ve
nûmûneleri
kâinâtta
bulunmayan
sifatlardır.
Bunlar
da,
*"küdem,
bekâ,
vahdâniyyet,
muhâlefetün*

lî'l-
havâdis,
kiyâm
bi-
nefsihî"dir.

Şimdi
bunları birer
birer
izâh
edeceğiz:

1-
VÜCÜB-İ VÜCÜD: Varlığı aklen
zarûri,
yokluğu
ise
aklen
muhâl olan
vücûda
"Vücûb-
i
Vücûd"
denilir.
Bu
sifata
Sifat-ı Selbiyye
denildiği
gibi,
sifat-ı ayniyeye
ve
sifat-ı nefsiyye
de
denilmektedir.
Cenâb-ı Hak,
Vâcibü'l-
Vücûd'dur.
Mâsivâsi mümkünü'l-
vücûddur.

"Vücûb-
i
Vücûd"
sifâti,
Cenâb-ı
Hakk'ın
Zât'ının
aynisdır,
gayrısı değildir.
Fakat,
mâhiyyet
ve
hakikat-
i
Zâtîyyesini
tam
ifâde
edemiyor.
Ancak,
bin
bir
ism-
i llâhî'nin
sâhibi
olan
Zât-ı Akdes-
i llâhî'nin
bir
unvân-ı mülâhazasıdır.
Zât-ı llâhî'nin
unvân-ı mülâhazası sâdece
vücûddur.
O'nun
Zât'ını en
fazla

**ta'ríf
eden
bu
sifattır.
Ellâh,
bu
sifat
olmaksızın
düşünülemez.**

**Nasıl
ki;
Dihye
süretinde
sahâbelere
görünen
Hz.
Cebrâil**

Şerh

Altı Sifât-ı Selbiyye,

bu

Sûre-

i

çefileden

iktibâs

olunmuştur.

Bir

kimse

bize

"*Ellâh' t̄ ta'rîf eder
mîsin?*"

diye

sorduğunda,

Zât-ı İlâhî'yi

bu

Süreden

iktibâs

olunan

altı sıfat

ile

tavsîf

ederiz.

Ya'nî,

"*Ellâh,*

Vâcîbü'l-

Vûcûd'dur,

Ehad' dir,

Samed' dir;

yâ'nî

Kiyâm

bi-

nefsihî' dir,

Ezelîdir,

Ebedîdir,

Muhâlefetün

lî'l-

havâdis'tîr"

deriz.

SIFÂT-

I

SELBİYYE İKİ KISMA

AYRILIR

1- **Sifat-ı ayniyye**

veyâ

nefsiyye

ki,

"*Vûcûb-*

i

Vûcûd"dur.

2- **Ne**

ayn

ne

gayr

olmayan

ve

nûmûneleri

kâinâtta

bulunmayan

sifatlardır.

Bunlar

da,

"*kudem,*

bekâ,

vahdânîyeyet,

muhâlefetün

lî'l-
havâdîs,
kiyâm
bi-
nefîshî" dir.

Şimdi
bunları birer
birer
îzâh
edeceğiz:

1-
VÜCÜB-İ VÜCÜD: Varlığı aklen
zarûrı,
yokluğu
ise
aklen
muhâl olan
vücûda
"Vücûb-
i
Vücûd"
denilir.
Bu
sifata
Sifât-ı Selbiyye
denildiği
gibi,
sifat-ı ayniyeye
ve
sifat-ı nefsiyye
de
denilmektedir.
Cenâb-ı Hak,
Vâcibü'l-
Vücûd'dur.
Mâsivâsi mümkünü'l-
vücûddur.

"Vücûb-
i
Vücûd"
sifâti,
Cenâb-ı
Hakk'ın
Zât'ının
aynısıdır,
gayrısı değildir.
Fakat,
mâhiyyet
ve
hakikat-
i
Zâtiyyesini
tam
ifâde
edemiyor.
Ancak,
bin
bir
ism-
i İlâhî'nin
sâhibi
olan
Zât-ı Akdes-
i İlâhî'nin
bir
unvân-ı mülâhazasıdır.
Zât-ı İlâhî'nin
unvân-ı mülâhazası sâdece
vücûddur.
O'nun
Zât'ını en
fazla

ta'ríf
eden
bu
sifattır.
Ellâh,
bu
sifat
olmaksızın
düşünülemez.

Nasıl
ki;
Dihye
süretinde
sahâbelere
görünen
Hz.
Cebrâil

Şerh

*mîslî
ve şerîki
olmadığı gibi;
sifât,
esmâ
ve
efâlinde
dahi
mîslî,
mesili
ve şerîki
yoktur.
O
işiten
ve
görendir.”
[35]*

6-
KIYÂM

Bi-
NEFSİHÎ: O
Zât-ı Vâcibü'l-
Vûcûd,
Zâtiyla
kâimdir.
Varlığı için
hiç
bir şeye
muhtâc
değildir.
Mâsivâsı ise
her
hâlinde
ve
her şe'ninde
O'na
muhtâcdır.

SIFÂT-
I
SÜBÜTİYYE

Zât-ı Akdes-
i ilâhi'de
zarûreten
bulunması gereken,
vâhid-
i
kîyâsî
olsun
diye
nûmûneleri
mahlükâtta
da
bulunan
ve
Zât-ı İlâhiyyeyi
isbât
eden
sifatlara
denir.
Bu
sifatlar
“hayât,
îlüm,
sem’,
basar,
îrâde
,

kudret,
kelâm” olmak
üzere
yedi
tânedir.
Ulûhiyyet-
i llâhiyye
bu
sifâtlarla
bilinir.

Sîfât-ı Sîbûtiyye,
Cenâb-ı Hakk’ın
lâzıme-
i
zarûriyye-
i
Zâtîyyesidir.
Zîrâ
“hayât,
îlüm,
sem’,
basar,
îrâde,
kudret
ve
kelâm”
gibi
hakîkî,
ezelî
ve
ebedî
olan
bu
sifatlar
ile
muttasif
olmayan
bir
Zât,
Ellâh
olamaz.
Ellâh,
ancak
bu
sifâtları hâiz
olandır.
O
hâilde,
Ulûhiyyet-
i llâhiyye,
bu
yedi
sifâtsız
olamaz.

Bu
sifatlar,
Zât-ı Akdes-
i llâhi’nin
unvân-ı mülâhazası değildir.
Belki,
Zât-ı llâhi’yi
ancak
o
sifâtlâ
mülâhazaya
sebebdir.
Meselâ,
“Ellâh,
îrâde
sifatu ile
muttasifur”
denildiğinde;

bu,
Ellâh'ı sâdece
"irâde"
sifatıyla
bildirir.
Fakat,
Ellâh,
sâdece
"irâde"
sifatıyla
muttasif
değildir
ki,
Zâtının
unvân-ı mülâhazası olsun!
Belki,
Ellâh,
bin
bir
isim
sâhibidir.
O
bin
bir
isim
sâhibini
hâitura
getiren
unvân
ise,
sâdece
"Vücûb-
i
Vücûd" dur.

Şerh

*misli
ve şeriki
olmadığı gibi;
sifat,
esmâ
ve
efâlînde
dahi
misli,
mesili
ve şeriki
yoktur.
O
işten
ve
görendir.”
[35]*

6-

KIVÂM**Bİ-****NEFSİHÎ: O**

Zât- Vâcibü'l-
Vûcûd,
Zâtiyla
kâimdir.
Varlığı için
hiç
bir şeye
muhtâc
değildir.
Mâsivâsı ise
her
hâlinde
ve
her şe'ninde
O'na
muhtâcdır.

SIFÂT-**I****SÜBÜTİYYE**

Zât-ı Akdes-
i İlhâhî de
zarûreten
bulunması gereken,
vâhid-
i
kiyâsî
olsun
diye
nûmûneleri
mahlûkâtta
da
bulunan
ve
Zât-ı İlâhiyyeyi
isbât
eden
sifatlara
denir.
Bu
sifatlar
“hayât,
îlim,
sem’,
basar,
irâde
,

kudret,
kelâm" olmak
üzere
yedi
tânedir.
Ulûhiyyet-
i İlâhiyye
bu
sifatlarla
bilinir.

Sîfât-ı Sübûtiyye,
Cenâb-ı Hakk'ın
lâzime-
i
zarûriyye-
i
Zâtiyyesidir.
Zîrâ
"hayât,
îlim,
sem',
basar,
irâde,
kudret
ve
kelâm"
gibi
hakiki,
ezeli
ve
ebedî
olan
bu
sifatlar
ile
muttasif
olmayan
bir
Zât,
Ellâh
olamaz.
Ellâh,
ancak
bu
sifatları hâiz
olandır.
O
hâlde,
Ulûhiyyet-
i İlâhiyye,
bu
yedi
sifâtsız
olamaz.

Bu
sifatlar,
Zât-ı Akdes-
i İlâhî'nin
unvân-ı mülâhazası değildir.
Belki,
Zât-ı İlâhîyi
ancak
o
sifatla
mülâhazaya
sebebdür.
Meselâ,
"Ellâh,
irâde
sifati ile
muttasifur"
denildiği;

bu,
Elláh'ı sâdece
"irâde"
sifatıyla
bildirir.
Fakat,
Elláh,
sâdece
"irâde"
sifatıyla
muttasif
değildir
ki,
Zâtmin
unvân-ı mülâhazası olsun!
Belki,
Elláh,
bin
bir
isim
sâhibidir.
O
bin
bir
isim
sâhibini
hâitura
getiren
unvân
ise,
sâdece
"Vücûb-
i
Vücûd" dur.

Şerh

Diğer:

Kâinâtta
cârî
olan
kânûnlara
taalluk
eden
irâde-
i
ilâhiyyedir.

îmâm

Es'arî,
bu
iki
nev'
irâdeyi,
irâde
sifatında
mûtâlea
etmişür.
îmâm
Mâtürîdî
ise,
insânın
efâl-
i
ihtiyâriyyesine
taalluk
eden
irâdeye
“sifat-i
îrâde”:
kâinâtta
cârî
olan
kânûnlara
taalluk
eden
irâde-
i
ilâhiyyeye
de
“sifat-i
tekvîn”
nâmını
vermiştir.

ESMÂ-İ İLÂHİYYE

Kelâm

îlmi
îstilâhînca
bütün
ism-
i
fâillere,
“îsim”
denilir.
Bu
isimlerin
bir
kismı
efâl-
i
ilâhiyyeden
mûştaiktr,
“Hâlik,

Rezzâk"
gibi.
Bir
kısı
da
sifatardan
müştaktır,
"Kadîr
ve
Alîm"
gibi.

Esmâ-
i
ilâhiyye;
ne
ayndır,
ne
de
gayrdr.
Zîrâ,
"ayn"
denildiği
zamân,
Zât-ı
ilâhî'ye
unvân-ı
mülâhaza
olması
lâzım
gelir.
Hâlbuki,
Ellâh,
o
isimle
mülâhaza
olunur.
Ama,
o
isim,
bin
bir
isim
sâhibi
olan
Zât-ı
Akdesi
hâtra
getiremiyor.
Gayr
da
değildir.
Zîrâ,
bu
durumda
taaddüd-
i
ilâh
lâzım
gelir.
Hâlbuki,
Ellâh'ın
Zât,
şuûn
ve
sifâtının
şerîki
olmadığı
gibi,
esmâsının
da
şerîki
yoktur.
Kâinâتا
görünен

**güzellikler,
O'nun
güzel
isimlerinin
cılveleridir.**

Şerh

Diğerisi:

Kâinâtta
cârî
olan
kânûnlara
taalluk
eden
irâde-
i
ilâhiyyedir.

îmâm

Eş'arî,
bu
iki
nev'
irâdeyi,
irâde
sifatunda
mütâlea
etmiştir.
îmâm
Mâtürîdî
ise,
insânn
ef'âl-
i
ihtiyâriyeyesine
taalluk
eden
irâdeye
*"sifat-i
îrâde"*;
kâinâtta
cârî
olan
kânûnlara
taalluk
eden
irâde-
i
ilâhiyyeye
de
*"sifat-i
tekvîn"*
nâmını
vermiştir.

ESMÂ-İ İLÂHİYYE

Kelâm

îlmi
îstilâhînca
bütün
ism-
i
fâillere,
"îsim"
denilir.
Bu
isimlerin
bir
küsmü
ef'âl-
i
ilâhiyyeden
mûstaktır,
"Hâlik,

Rezzâk"
gibi.
Bir
kismı
da
sifatlarından
müştaktır,
"Kadîr
ve
Afûn"
gibi.

Esmâ-
i
ilâhiyye;
ne
ayndır,
ne
de
gayrındır.
Zîrâ,
"ayn"
denildiği
zamân,
Zât-i
ilâhi'ye
unvân-ı
mülâhaza
olması
lâzım
gelir.
Hâlbuki,
Ellâh,
o
isimle
mülâhaza
olunur.
Ama,
o
isim,
bin
bir
isim
sâhibi
olan
Zât-i
Akdesi
hâtra
getiremiyor.
Gayr
da
değildir.
Zîrâ,
bu
durumda
taaddüd-
i
ilâh
lâzım
gelir.
Hâlbuki,
Ellâh'ın
Zât,
şuûn
ve
sifâtonun
şerîki
olmadığı
gibi,
esmâsının
da
şerîki
yoktur.
Kâinâttâ
görünен

**güzellikler,
O'nun
güzel
isimlerinin
cılveleridir.**

Şerh

VÜCÜD
SIFÂTİ,
ESMÂ
VE
SIFÂT-
I
İLÂHİYYE
VE
EF'AL-İ
İLÂHİYYENİN
TEMSÎL
İLE
İZÂHI

1-
Nûrânî
maddelerin,
meselâ
Cebrâil
(as)'in
Dihye
(ra)
suretindeki
temessülü,
yâlnız
vücûd-
i
ilâhiyyeye
misâldir.
Ayn-
dir,
gayr
değildir.
Bununla
berâber,
künh-
i
mâhiyyetini
ifâde
etmez.

2-
Nim-
nûrânî
maddelerin,
meselâ
Güneş'in
şeffâf
şeylerdeki
aksi,
"vücûb-
i
vücûd"
hâricindeki
şrifât-ı
Rabbâniyye
ve
esmâ-
i
ilâhiyyeye
misâldir.
Bunlar
ne
ayndır,
ne
de
gayrdır.

Kesif
maddelerin,
meselâ
bizim
âyinedeki
timsâlimiz
ise,
efâl-
i
ilâhiyyeye
misâldir.
Bunlar
ayn
değil,
gayrdir.

Müellif
(ra),
yukarıda
zîkr
edilen
üç
mes'eleyi
"16.
Söz"de
şöyle
ifâde
etmektedir:

"Bir
tek
zât,
muhtelif
merâyâ
vâstasıyla
külliyyet
kesb
eder.
Cüz'î-
yi
hakiki
iken,
umûmî
şûnâta
mâlik
bir
külli
hükümüne
geçer.

Meselâ:
Şems
bir
ciz'î-
yi
müşahhas
iken,
esyâ-
yu
şeffâfe
vâstasıyla
öyle
bir
külli
hükümüne
geçer
ki,
rû-
yi
zemîni
tîmsâlleriyile,
akisleriyle
dolduruyor.
Hattâ,
katarât

ve
parlak
zerrât
adedince
cîveleri
bulunuyor.
Güneş'in
harâreti
ve
ziyâsi
ve
ziyânu
îçinde
olan
yedi
renkli
elvân-ı
seb'as,
her
birisi
mukâbilindeki
esâyâ
muhît,
âmm
ve
şâmil
oldukları
hâlde;
her
bir
şeffâf
sey
dahi
Güneş'in
timsâliyle
berâber
harâreti,
hem
ziyâyi,
hem
elvân-ı
seb'ayı
göz
bebeğinde
saklıyor.
Ve
sâfi
kalbini
ona
bir
taht
yapıyor.
Demek,
Şems,
vâhidîyyet
hâsiyyetiyle
ona
mukâbil
umûm
esâyâ
muhît
olduğu
gibi,
ehadiyyet
cîhetiyle
her
bir
seyde
Güneş
çok

Şerh

VÜCÜD
SIFÂTI,
ESMÂ
VE
SIFÂT-
I
İLÂHİYYE
VE
EF'ÁL-i
İLÂHİYYENİN
TEMSÎL
İLE
İZÂHI

1-
Nûrânî
maddelerin,
meselâ
Cebrâil
(as)'in
Dihye
(ra)
süretindeki
temessüllü,
yalnız
vücûd-
i
İLÂHİYYEYE
misâldir.
Ayn-
dir,
gayr
değildir.
Bununla
berâber,
künh-
i
mâhiyyetini
ifâde
etmez.

2-
Nim-
nûrânî
maddelerin,
meselâ
Güneş'in
şeffâf
şeylerdeki
aksi,
"vücûb-
i
vücûd"
hâricindeki
sifât-ı
Rabbâniyye
ve
esmâ-
i
İLÂHİYYEYE
misâldir.
Bunlar
ne
ayndır,
ne
de
gayrdır.

3-
Kesif
maddelerin,
meselâ
bizim
âyinedeki
timsâlimiz
ise,
efâl-
i
îlâhiyyeye
misâldir.
Bunlar
ayn
değil,
gayrdir.

Müellif
(ra),
yukarıda
zîkr
edilen
üç
mes'eleyi
"16.
Söz"de
şöyle
ifâde
etmektedir:

"Bir
tek
zât,
muhtelif
merâyâ
vâsitasıyla
külliyyet
kesb
eder.
Cüz'î-
yi
hakîki
iken,
umûmî
şuûnâta
mâlik
bir
külli
hükümüne
geçer.

Meselâ:
Şems
bir
cîz'î-
yi
müşahhas
iken,
esyâ-
yâ
şeffâfe
vâsitasıyla
öyle
bir
külli
hükümüne
geçer
ki,
rû-
yi
zemûni
timsâllerileyle,
akîslerileyle
dolduruyor.
Hattâ,
katarât

ve
parlak
zerrât
adedince
civeleleri
bulunuyor.
Günes'in
harâreti
ve
ziyâsi
ve
ziyânum
îçinde
olan
yedi
renkli
elvân-ı
seb'ası,
her
birisi
mukâbilindeki
esyâya
muhit,
âmm
ve
şâmil
oldukları
hâlde;
her
bir
şeffâf
şey
dahi
Günes'in
timsâliyle
berâber
harâreti,
hem
ziyâyi,
hem
elvân-ı
seb'ayı
göz
bebeğinde
saklıyor.
Ve
sâfi
kalbini
ona
bir
taht
yapıyor.
Demek,
Şems,
vâhidîyyet
hâsiyyetiyle
ona
mukâbil
umûm
esyâya
muhit
olduğu
gibi,
ehadiyyet
cihetiyle
her
bir
şeyde
Güneş
çok

Şerh

yeti
nûrânîyye
olan
Hazret-
i
Peygamber
aleyhi's-
salâtü
ve's-
selâm,
dünyâda
bütün
ümmetinin
salevâtılarınu
birden
ıştır
ve
kyâmette
bütün
asfîyâ
ile
bir
ânda
görüşür.
Biribirisine
mâni'
olmaz.
Hattâ,
evliyâdan,
ziyâde
nûrânîyyet
kesb
eden
ve
abdâl
denilen
bir
kismı,
bir
ânda
bir
çok
yerlerde
müsâhede
ediliyormuş.
Aynı
zât,
ayrı
çok
işleri
görüyormuş.
Evet,
nasıl
cismâniyyâta
cam
ve
su
gibi
şeyler
âyîne
olur.
Öyle
de,
rûhâniyyâta
dahi
havâ
ve
esir

ve
Âlem-i
Misâl'in
ba'zu
mevcûdâtı
âyûne
hükümünde
ve
berk
ve
hayâl
sûr'atînde
bir
vâsitâ-i
seyr
ve
seyâhat
sûretîne
geçerler
ve
o
rûhânîler
hayâl
sûr'atîyle
o
merâyâ-yı
nazifede,
o
menâzil-i
latifede
gezerler.
Bir
ânda
binler
yerkere
girerler.
Mâdem
Güneş
gibi
âciz
ve
musahhar
mahlüklar
ve
rûhânî
gibi
madde
ile
mukayyed
nûm-
nûrânî
masnû'lar,
nûrâniyet
surıyla
bir
yerde
iken
pek
çok
yerlerde
bulunabilirler.
Mukayyed
bir
cüz'î
iken,
mutlak
bir
külli
hükümünü
alurlar.
Bir

ânda
cüz’i
bır
ihtiyâr
ile
pek
çok
işleri
yapabilirler.

“Acabâ,
maddeden
mücerred
ve
muallâ;
ve
tahdid-
i
kayd
ve
zulmet-
i
kesâfetten
münezzeh
ve
müberrâ
ve
şu
umûm
envâr
ve
bütün
nûrânîyyat
O’nun
envâr-ı
kudsîyye-
i
Esmâsunun
bır
kesîf
zulâli
ve
umûm
vücûd
ve
bütün
hayât
ve
Âlem-
i
Ervâh
ve
Âlem-
i
Misâl
nûm-şeffâf
bır
âyîne-
i
cemâli;
ve
sifâtt
muhitâ
ve
şuânâtu
külliyye
olan
bır
Zât-ı
Akdes’in
irâde-
i
külliyye
ve

kudret-
i
mutlaka
ve
ilm-
i
muhitle
tecellî-
i
sifâti
ve
cilve-
i
efâli
îçindeki
tevecüh-
i
Ehadîyyetinden
hangi
şey
saklanabilir,
hangi
iş
ağır
gelebilir,
hangi
şey
gizlenebilir,
hangi
ferd
uzak
kalabilir,
hangi
şahsyyet
külliyyet
kesb
etmeden
ona
yanaşabilir?”

[37]

Şerh

*yeti
nûrânîyye
olan
Hazret-i
Peygamber
aleyhi's-salâtü
ve's-selâm,
dünyâda
bütün
ümmetinin
salevâtlarun
birden
iştir
ve
kıyâmette
bütün
asfîyâ
ile
bir
ânda
görüşür.
Biribirisine
mâni'
olmaz.
Hattâ,
evlîyâdan,
ziyâde
nûrânîyyet
kesb
eden
ve
abdâl
denilen
bir
kismı,
bir
ânda
bir
çok
yerlerde
mûşâhede
ediliyormuş.
Aynı
zât,
ayrı
ayrı
çok
işleri
görüyor mus.
Evet,
nasıl
cîsmâniyyâta
cam
ve
su
gibi
şeyler
âyîne
olur.
Öyle
de,
rûhâniyyâta
dahi
havâ
ve
esir*

ve
Álem-i
Misâl'în
ba'zi
mevcûdâtı
âyîne
hükümünde
ve
berk
ve
hayâl
sür'atînde
bir
vâsita-i
i
seyr
ve
seyâhat
süretîne
geçerler
ve
o
râhânîler
hayâl
sür'atiyle
o
merâyâ-yı
nazîfede,
o
menâzil-i
i
latîfede
gezerler.
Bir
ânda
binler
yerlere
girerler.
Mâdem
Güneş
gibi
âciz
ve
musahhar
mahlükler
ve
râhânî
gibi
madde
ile
mukayyed
nûn-
nûrânî
masnû'lar,
nûrânîyyet
surıyla
bir
yerde
iken
pek
çok
yerlerde
bulunabilirler.
Mukayyed
bir
cüz'î
iken,
mutlak
bir
külli
hükümünü
olurlar.
Bir

ânda
cüz’i
bir
ihtiyâr
ile
pek
çok
işleri
yapabilirler.

“Acabâ,
maddeden
mücerred
ve
muallâ;
ve
tahdîd-
i
kayd
ve
zulmet-
i
kesâfetten
mûnezzeh
ve
müberrâ
ve
şu
umûm
envâr
ve
bütün
nûrânîyyat
O’nun
envâr-ı
kudsîyîye-
i
Esmâsunun
bir
kesîf
zulâlî
ve
umûm
vücûd
ve
bütün
hayât
ve
Âlem-
i
Ervâh
ve
Âlem-
i
Misâl
nûm-şeffâf
bir
âyîne-
i
cemâli;
ve
sifâttı
muhîta
ve
şuûnâttı
külliyye
olan
bir
Zât-ı
Akdes’in
îrâde-
i
külliyye
ve

kudret-
i
mutlaka
ve
ilm-
i
muhitle
tecellî-
i
sifâti
ve
cilve-
i
efâli
içindeki
tevecühh-
i

Ehadîyyetinden
hangî
şey
saklanabilir,
hangî
iş
ağır
gelebilir,
hangî
şey
gizlenebilir,
hangî
ferd
uzak
kalabilir,
hangî
şahsiyet
külliyyet
kesb
etmeden
ona
yanaşabilir?”

[37]

Şerh

Belki,
o
hakikî
vücidun
âyînesi,
gölgesi
ve
cilvesidir.

Müellif
(ra),
bu
hakikatı
şöyle
îzâh
etmektedir:

"Meselâ;
Nasıl
ki
göze
görülmeyen
eczâlt
bir
mûrekkeble
yazılan
bir
kitâba,
o
yazılı
göstermeye
mahsûs
bir
eczâ
sürülse,
o
koca
kitâb,
birden
her
bir
göze
vücidunu
gösterip
kendini
okutturur.
Aynen
öyle
de;
Kadîr-
i
ezelinin
îlm-
i
muhitinde,
her
şeyin
sûret-
i
mahsûsası
bir
mikdâr-t
muayyen
ile
taayyün
ediyor.
O
Kadîr-
i

mutlak
'Emr-
i
kün
feyekün'
ile,
o
hadsiz
kudretiyle,
o
nâfîz
irâdesiyle,
o
yazuya
sürülen
eczâ
gibi,
gáyet
kolay
ve
sühületle
kudretin
bîr
cilvesi
olan
kuvvetini,
o
mâhiyyet-
i
îlmîyyeye
sürer,
o
şeye
vücid-
i
hâricî
verir,
göze
gösterir,
nukûş-
i
hikmetini
okutturur."

[38]

"Mâdem
mevcûdât
var
ve
înkâr
edilmez.
Hem
her
mevcûd
san'atlı
ve
hikmetli
vücûda
geliyor.
Hem
mâdem
kadın
dejîl,
yeniden
oluyor."

[39]

Bu
durumda
iki
mühim
mes'ele
karşımıza
çıkıyor:

Birincisi:
Mahlükâtin
vücündünde
"hayât,
îlim,
îrâde,
kudret"
gibi
sifât
ve
kemâlât
tezâhür
ediyor.
Bunlar,
Ellâh'a
âiddir.
Çünkü,
kemâlât
ancak
Kâmil-
i
Mutlak'tan
gelir.
Mevcûdâtin
mâhiyyetleri
ise
kusûrât
ve
nekâisten
ibârettir.
İşte,
tecelliyyât-ı
esmâ-
i
îlâhiyyenin
tezâhürü
olan
efâl-
i
îlâhiyye
ile,
mâhiyyetleri
nekâis
ve
kusûrâttan
ibâret
olan
ademiyyât
-
ta'bîr-
i
câiz
ise-
mezc
olmuş,
ikinci
bir
vücûd
denilen
mümkinü'l-
vücûd
meydâna
gelmiştir.
O
ikinci
vücûdda
görünen
cümle
kemâlât,
Esmâ-
i
Hüsna'ya
âiddir.
O

hälde,
mevcüdatta

Şerh

Belki,
o
hakikî
vücûdun
âyînesi,
gölgesi
ve
cilvesidir.

Müellif
(ra),
bu
hakikatı
şöyle
îzâh
etmektedir:

"Meselâ;
Nasıl
ki
göze
görülmeyen
eczâl
bir
mûrekkeble
yazulan
bir
kitâba,
o
yaziyı
göstermeye
mahsûs
bir
eczâ
sürulse,
o
koca
kitâb,
birden
her
bir
göze
vücûdunu
gösterip
kendini
okutturur.

Aynen
öyle
de;
Kadir-
i
ezelinin
îlm-
i
muhîtinde,
her
seyin
süret-
i
mahsûsası
bir
mîkdâr-ı
muayyen
ile
taâyyîn
ediyor.
O
Kadir-
i

*mutlak
'Emr-i
kün
feyekün'
ile,
o
hadsız
kudretiyle,
o
nâfiz
irâdesiyle,
o
yazuya
sürülen
eczâ
gibi,
gäyet
kolay
ve
sühületle
kudretin
bir
cilvesi
olan
kuvvetini,
o
mâhiyyet-i
ilmiyeye
sürer,
o
şeye
vücûd-i
hârici
verir,
göze
gösterir,
nukus-i
hikmetini
okutturur."*

[38]

*"Mâdem
mevcûdât
var
ve
inkâr
edîmez.
Hem
her
mevcûd
san'atlî
ve
hîkmetli
vücûda
geliyor.
Hem
mâdem
kadûn
değil,
yeniden
oluyor."*

[39]

*Bu
durumda
iki
mühim
mes'ele
karşımıza
çıkıyor:*

Birincisi:
Mahlûkâtin
vücdündə
“*hayât*,
îlim,
îrâde,
kudret”
gibi
sifât
ve
kemâlât
tezâhür
ediyor.
Bunlar,
Ellâh'a
âiddir.
Çünkü,
kemâlât
ancak
Kâmil-
i
Mutlak'tan
gelir.
Mevcûdâtin
mâhiyyetleri
ise
kusûrât
ve
nekâisten
ibârettir.
İşte,
tecelliyyât-ı
esmâ-
i
îlâhiyyenin
tezâhürü
olan
efâl-
i
îlâhiyye
ile,
mâhiyyetleri
nekâis
ve
kusûrâttan
ibâret
olan
ademiyyât
-
ta'bîr-
i
câiz
ise-
mezc
olmuş,
ikinci
bir
vücûd
denilen
mümkinü'l-
vücûd
meydâna
gelmiştir.
O
ikinci
vücûdda
görünen
cümle
kemâlât,
Esmâ-
i
Hüsna'ya
âiddir.
o

Şerh

görünen
kemâlât,
“*Heme*
ost”
değil.
“*Heme*
ez
ost” tur.
Ya’ñı,
bütün
kemâl
sîfatlar
O’ndandır,
O
değildir.

İkincisi:
Ademîyyâtlar
ise,
kâinâtta
tabiata
ve
insândaki
eneye
âiddir.
Öyle
ise,
bize
kalan
sâdece
ademîyyât
ve
nekâistir.
Evet,
tabiat
ve
ene,
adem-
i
nisbîdir.
Çünkü,
ilm-
i
îlâhîde
vûcûd-
i
ilmîleri
var,
fakat
vûcûd-
i
hâricileri
yoktur.
illet-
i
nâkîsaları
bulunduğundan
hakîki
vûcûdları
mevcûd
değildir.

Öyle
ise
iki
çeşit
vûcûd
vardır:

Biri:

Zât-i
Akdes-
i
İlâhi'nin
esmâ
ve
sifatının
vücûdlarıdır
ki,
“hakîkî
vûcûd”
bunlara
denir
ve
kâinâtta
görünen
cümle
kemâlât
onlardan
gelmiştir.

Diğeri:
Tecelliyyât-ı
esmâ-
i
İlahiyenin
tezâhürü
olan
ef'âl-
i
İlahiyeye
ile,
mâhiyetleri
nekâis
ve
kusûrâtta
ibâret
olan
ademiyyâtın
-
ta'bîr-
i
câiz
ise-
mezcinden
meydâna
gelen
ve
gözle
görülen
ikinci
bir
vücûd
daha
var
ki,
iște
bu
vücûd,
Ellâh'ın
gayrisidir.
Çünki,
mahlûktur.

Demek,
hakîkî
kemâlât,
Ellâh'a
mahsûstur.
Bizdeki
kemâlât
ise
O'ndandır,
fakat
o

değildir.
Eğer
bizdeki
kemâlât,
Ellâh'ın
aynısı
olsayıdı;
o
zamân
o
kemâlât,
Ellâh'a
yakışacak
şekilde
olacaktı.
O
sifatlar
bizdeki
gibi
mahdûd
değil,
mutak
olması
lâzım
gelirdi.

Bizde
tecelli
eden
bu
sifatlar,
Ellâh'ın
gayrisidir
da
diyemiyoruz.
Çünkü,
o
zamân
taaddüd-
i
ilâh
lâzım
gelir.
Hâlbuki,
Cenâb-ı
Hakk'ın
Zât'ının
şerîki
olmadığı
gibi,
esmâ
ve
sifatının
da
şeriki
yoktur.

Şerh

görünen
kemâlât,
“*Heme
ost*”
değil.
“*Heme
ez
ost*”tur.
Ya’ñı,
bütün
kemâl
sîfatlar
O’ndandır,
O
değildir.

İkincisi:
Ademiyâtlar
ise,
kâinâttaki
tabîata
ve
insândaki
eneye
âiddir.
Öyle
ise,
bize
kalan
sâdece
ademiyât
ve
nekâistir.
Evet,
tabiat
ve
ene,
adem-
i
nisbîdir.
Çünkü,
ilm-
i
îlâhîde
vûcûd-
i
ilmileri
var,
fakat
vûcûd-
i
hâricileri
yoktur.
illet-
i
nâkîsaları
bulunduğundan
hakiki
vûcûdları
mevcûd
değildir.

Öyle
ise
iki
çeşit
vûcûd
vardır:

Biri:

Zât-i
Akdes-
i
İlâhi'nin
esmâ
ve
sifatının
vücûdlarıdır
ki,
"hakîkî
vücûd"
bunlara
denir
ve
kâinâtta
görünen
cümle
kemâlât
onlardan
gelmiştir.

Diğerİ:
Tecelliyyât-ı
esmâ-
i
İlahiyenin
tezâhürü
olan
efâl-
i
İlahiyeye
ile,
mâhiyyetleri
nekâis
ve
kusûrattan
ibâret
olan
ademiyyâtın
-
ta'bîr-
i
câiz
ise-
mezcinden
meydâna
gelen
ve
gözle
görülen
ikinci
bir
vücûd
daha
var
ki,
iște
bu
vücûd,
Ellâh'ın
gayrisidir.
Çünkü,
mahlüktür.

Demek,
hakiki
kemâlât,
Ellâh'a
mahsûstur.
Bizdeki
kemâlât
ise
O'ndandır,
fakat
o

değildir.
Eğer
bizdeki
kemâlât,
Elâh'ın
aynısı
olsaydı;
o
zamân
o
kemâlât,
Elâh'a
yakışacak
şekilde
olacaktı.
O
sifatlar
bizdeki
gibi
mahdûd
değil,
mutak
olması
lâzım
gelirdi.

Bizde
tecelli
eden
bu
sifatlar,
Elâh'ın
gayrisidir
da
diyemiyoruz.
Çünkü,
o
zamân
taaddüd-
i
ilâh
lâzım
gelir.
Hâlbuki,
Cenâb-ı
Hakk'ın
Zâti'nin
şerîki
olmadığı
gibi,
esmâ
ve
sifatının
da
şerîki
yoktur.

Şerh

ilâhiyyenin
cılveleridir.
Nâkîs
sifatlar
ise
“*tabiat*
ve
ene”nindir.
Mevcûdâtın,
Zât-ı Vâcibü'l-
Vûcûd'un
vûcûdu
dışında
hakikî
vûcûdları yoktur
ki,
o
Zât'ın vûcûduna
karşı ikinci
bir
vûcûd
olarak
çiksin
ve şerîk
hükümne
geçsin!

Müellif
(ra),
bu
hakîkatî şöyle
îzâh
etmektedir:

“*Her şey*
nefsinde
ma'nâ-
yi ismiyle
fânidir,
mefkûddur,
hâdistir,
ma'dûmdur.
Fakat,
ma'nâ-
yi harfiyle
ve
Sâni'-i Zü'l-
Celâl'in
esmâsuna
âyinedârlık
cihetiyle
ve
vazifedârluk
i'tibâriyle şâhiddir,
meşhûddur,
vâciddir,
mevcâddur. Şu
makâmda
tezkiyesi
ve
tathîri şudur
ki:
Vûcûdunda
adem,
ademinde
vûcûdu
vardur.
Ya'nî,
kendini

*bilse,
vücûd
verse;
kâinât
kadar
bir
zulümât-ı adem
ichernedir.
Ya'nî,
vücûd-
i şahsîne
gövenip
Mûcid-
i*

*Hakîkî'den
gaflet
etse;
yıldız
böcegi
gibi
bir şahsî
ziyâ-
yı vücûdu,
nihâyetsiz
zulümât-ı adem
ve
firâklar
icinde
bulunur,
boğulur.
Fakat,
enâniyyeti
burakip,
bi'z-
zât
nefsi
hûç
olduğunu
ve
Mûcid-
i*

*Hakîkî'nin
bir
âyîne-
i
tecellisi
bulunduğunu
gördüğü
vakit,
bütün
mevcûdâti ve
nihâyetsiz
bir
vücûdu
kazanur.
Zûrâ,
bütün
mevcûdât
esmâsunun
cîvelerine
mazhar
olan
Zât-ı Vâcibü'l-
Vücûd'u
bulan,
her şeyi bulur."*

[40]

*"Her şey,
ma'nâ-
yı ismiyle
ve
kendine
bakan
vecihde*

hiçtir.
Kendi
zâtunda
müstakîl
ve
bi-
zâtihî
sâbit
bîr
vücûdu
yok.
Ve
yalnız
kendi
başıyla
kâim
bîr
hakîkati yok.
Fakat,
Cenâb-ı Hakk'a
bakan
veçihde
îse,
ya'nî
ma'nâ-
yi harfiyle
olsa,
hîç
değil.
Çünkü,
onda
cîlvesi
görünen
esmâ-
i
bâkiyye
var.
Ma'dûm
değil;
çünkü
sermedî
bîr
vücûdun
gölgesini
taşıyor.
Hakîkati vardu,
sâbittir,

Şerh

ilâhiyyenin
civeleleridir.
Nâkîs
sifâtlar
ise
“*tabiat*
ve
ene”nindir.
Mevcûdâtin,
Zât-ı Vâcîbü'l-
Vûcûd'un
vûcûdu
dışında
hakîkî
vûcûdları yoktur
ki,
o
Zât'ın vûcûduna
karşı ikinci
bir
vûcûd
olarak
çiksın
ve şerîk
hükümüne
geçsin!

Müellif
(ra),
bu
hakîkati şöyle
îzâh
etmektedir:

“*Her sey*
nefsinde
ma'nâ-
yı ısmıyla
fânîdir,
mefkûddur,
hâdistir,
ma'dûmdur.
Fakat,
ma'nâ-
yı harfyle
ve
Sâni'-t Zü'l-
Celâl'in
esmâsına
âyinedârluk
cihetîyle
ve
vazifedârluk
i'tibâriyle şâhiddir,
meşhûddur,
vâciddir,
mevcûddur. Şu
makâmâda
tezkîyesi
ve
tathîri şudur
ki:
Vûcûdunda
adem,
ademinde
vûcûdu
vardur.
Ya'nî,
kendini

*bilse,
vücûd
verse;
kâinât
kadar
bir
zulümât-ı adem
içindedir.
Ya'nî,
vücûd-
i şahsîsine
güvenip
Mûcid-
i*

*Hakîkî'den
gaflet
etse;
yıldız
böceği
gibi
bir şahsî
ziyâ-
yi vücûdu,
nihâyetsiz
zulümât-ı adem
ve
firâklar
içinde
bulunur,
boğulur.
Fakat,
enâniyyeti
burakup,
bi'z-
zât
nefsi
hîç
olduğunu
ve
Mûcid-
i*

*Hakîkî'nin
bir
âyîne-
i*

*tecellîsi
bulunduğunu
gördüğü
vakit,
bütün
mevcûdâtu ve
nihâyetsiz
bir*

*vücûdu
kazanır.
Zîrâ,
bütün
mevcûdât
esmâsunun
cilvelerine
mazhar*

*olan
Zât-ı Vâcîbü'l-
Vücûd'u
bulan,
her şeyi bulur."*

[40]
*"Her şey,
ma'nâ-
yi ismiyle
ve
kendine
bakan
ve
cavîde*

hîctir.
Kendi
zâtunda
müstakîl
ve
bi-
zâtihî
sâbit
bir
vücûdu
yok.
Ve
yalnız
kendi
başyla
kâim
bir
hakîkâtı yok.
Fakat,
Cenâb-ı Hakk'a
bakan
veçîhde
ise,
ya'nî
ma'nâ-
yl harfiyle
olsa,
hîç
değil.
Çünkü,
onda
cilvesi
görünen
esmâ-
i
bâkiyye
var.
Ma'dûm
değil;
çünkü
sermedî
bir
vücûdun
gölgесini
taşıyor.
Hakîkâtı vardır,
sâbittir,

Şerh

*Uyan,
aklunu
başına
at!
Nasıl
ki,
yıldız
böceği,
kendi
ışıkçıguna
i'timâd
eder.
Gecenin
hadsiz
zulümâtında
kalır.
Bal
arısı,
kendine
güvenmediği
için,
gündüzün
güneşini
bulur.
Bütün
dostları
olan
çekeleri,
Güneş'in
ziyâstyala
yalnızlanmış
mûşâhede
eder.
Öyle
de;
kendine,
vücutduna
ve
enâniyyetine
dayansan;
yıldız
böceği
gibi
olursun.
Eğer
sen,
fânî
vücutunu,
o
vücudu
sana
veren
Hâlk'un
yolunda
fedâ
etsen,
bal
arısı
gibi
olursun.
Hadsiz
bir
nûr-
i
vücûd
bulursun.
Hem
fedâ
et.*

Çünkü,
su
vücadı,
sende
vedia
ve
emânettir.

"Hem
O'nun
mülküdür.
Hem
o
vermiştir.
Öyle
ise,
minnet
etmeyerek
ve
çekinmeyerek
fenâ
et,
fedâ
et;
tâ
bekâ
bulsun.
Çünkü:
Nefy-
i
nefy,
isbâttur.
Ya'nî:
Yok,
yok
ise;
o
vardır.
Yok,
yok
olsa;
var
olur."
[43]

Ya'nî,
sen,
sendeki
ademiyyâtı
yok
edersen,
ya'nî
esmâ-
i
ilâhiyyeye
âyîne
olduğunu
anlar;
kemâlâtı,
Mevcûd-
i
Hakîki
olan
Ellâh'a,
ademiyyâtı
ve
nekâisi
ise
kendine
verirsen,
hadsiz
bir
vücûdu
bulur,

var
olursun.

Risâle-i
Nûr
mesleğinin
esâslarından
olan
“acz-i
mutlak”
ve
“fâkr-ı
mutlak”
bu
ma’nâyi
ifâde
etmektedir.
Çünkü,
mutlak
acz
ve
fâkrın
ma’nâsı;
muktezâ-yı
beşeriyyet
olan
cümle
kusûrâtı
kendinde
hiss
edip,
cümle
kemâlâtın
ise
Ellâh’tan
geldiğini
anlayıp,
o
kemâlâtâ
karşı
emir
dâiresinde
hareket
etmektir.
Bize
kalan
sadece
noksânılıklardır.

Müellif
(ra)
Risâle-i
Nûr
mesleğinde
“acz-i
mutlak”
ve
“şükür-ü
mutlak”ı
esâs
tutuyor.
“Acz-i
mutlak”;
kayıdsız
şartsız

Şerh

*Uyan,
aklını
başına
at!
Nasıl
ki,
yıldız
böceğι
kendi
ışıkçığına
i'timād
eder.
Gecenin
hadsiz
zulümâtında
kalır.
Bal
arısı,
kendine
güvenmediği
için,
gündüzün
güneşini
bulur.
Bütün
dostları
olan
çicekleri,
Güneş'in
ziyâsiyla
yalnızlanmış
müşâhede
eder.
Öyle
de;
kendine,
vücûduna
ve
enâniyyetine
dayansan;
yıldız
böceğι
gibi
olursun.
Eğer
sen,
fânî
vücûdunu,
o
vücûdu
sana
veren
Hâlk'un
yolunda
fedâ
etsen,
bal
arısı
gibi
olursun.
Hadsiz
bir
nûr-
i
vücûd
bulursun.
Hem
fedâ
et.*

Çünkü,
su
vücûd,
sende
vedia
ve
emânettir.

"Hem
O'nun
mülküdür.
Hem
O
vermiştir.
Öyle
ise,
minnet
etmeyerek
ve
çekinmeyerek
fenâ
et,
fedâ
et;
tâ
bekâ
bulsun.
Çünkü:
Nefy-
i
nefy,
isbâttur.
Ya'nî:
Yok,
yok
ise;
o
vardur.
Yok,
yok
olsa;
var
olur."
[43]

Ya'nî,
sen,
sendeki
ademiyyâtu
yok
edersen,
ya'nî
esmâ-
i
ilâhiyyeye
âyîne
olduğunu
anlar;
kemâlâtı,
Mevcûd-
i
Hakikî
olan
Ellâh'a,
ademiyyât
ve
nekâisi
ise
kendine
verirsen,
hadsiz
bir
vücûdu
bulur,

var
olursun.

Risâle-i Nûr mesleğinin esâslarından olan "acz-i mutlak" ve "fâkr-i mutlak" bu ma'nâyi ifâde etmektedir. Çünkü, mutlak acz ve fâkrın ma'nâstı; muktezâyi beşeriyyet olan cümle kusûrâtı kendinde hiss edip, cümle kemâlâtın ise Ellâh'tan geldiğini anlayıp, o kemâlâtı karşı emir dâiresinde hareket etmektedir. Bize kalan sâdece noksânlıklardır.

Müellif (ra) Risâle-i Nûr mesleğinde "acz-i mutlak" ve "şükür-ü mutlak"ı esâs tutuyor. "Acz-i mutlak"; kayıdsız şartsız

Şerh

*ademi
füllerden
geliyor.
Bu
seytâni
ve
şerli
perdeler,
o
kusûrâta
merci'
olup
i'tirâz
ve
şekvâları
bi'l-
istîhkâk
kendilerine
alarak
Cenâb-ı
Hakk'ın
takdisine
vesile
oluyorlar.
Zâten
şerli
ve
ademi
ve
tahribci
işlerde
kuvvet
ve
îktidâr
lâzum
degil;
az
bir
füll
ve
cüz'î
bir
kuvvet,
belki
vazifesini
yapmamak
ile
ba'zan
büyük
ademler
ve
bozmaklar
oluyor.
O
şerîr
fâiller
muktedir
zann
edilirler.
Hâlbuki,
ademden
başka
hic
te'sîrleri
ve
cüz'î
bir
kesbden
hâric*

*bir
kuvvetleri
yoktur.
Fakat,
o
şerler
ademden
geldiklerinden,
o
şerüler
hakiki
fâildirler.
Bi'l-
istihkâk,
eğer
zî-suûr
ise
cezayı
çekerler.*

*"Demek
seyyiâttâ
o
fenâlar
fâildirler;
fakat,
haseneler
ve
hayurlarda
ve
amel-
i
sâlihde
vücid
olmasundan,
o
iyiler
hakiki
fâil
ve
müssir
dejiller.
Belki,
kâbildirler;
feyz-
i
îlâhiyi
kabûl
ederler
ve
mükâfâtları
dahi
surf
bir
fazl-ı
îlâhidür
diye
Kur'ân-ı
Hakûm*

ما
أَصَابَكَ
مِنْ
خَسْنَةٍ
فَمَنْ
اللَّهُ
وَمَا
أَصَابَكَ
مِنْ
سَيْئَةٍ
فَمَنْ
نَفْسِكَ

fermân

eder.

"Elhâsil:

Vücûd

kâinâtları

ve

had siz

adem

âlem leri

bürübîrlereyle

çarpışken

ve

Cennet

ve

Cehennem

gibi

meyve ler

ver iken;

ve

bütün

vücûd

âlem leri

'Elhamdü

lillâh,

elhamdü

lillâh'

ve

bütün

adem

âlem leri

'Sübhânellâh,

sübhânellâh'

derken,

ve

ihâatalı

bir

kânûn-

i

mübâreze

ile

melekler

şeytân larla

ve

hay u lar

şerlerle,

tâ

kalbin

etrâfundaki

îlhâm,

vesvese

ile

mücâdele

ederken,

bîr den

melek lere

îmânu n

bir

meyvesi

tecellî

eder,

mes'eleyi

hall

edip

karanlık

kâinâtı

ışıklandır ur."

[46]

İnsân,

bin

bir

ism-

i

îlâhi'nin

Şerh

ademi
füllerden
geliyor.
Bu
şeytâni
ve
şerli
perdeler,
o
kusûrâta
merci'
olup
i'tirâz
ve
şekvâları
bi'l-
istihkâk
kendilerine
alarak
Cenâb-ı
Hakk'un
takdisine
vesile
oluyorlar.
Zâten
şerli
ve
ademi
ve
tahrîbci
işlerde
kuvvet
ve
iktiidâr
lazum
değil;
az
bir
füll
ve
cüz'î
bir
kuvvet,
belki
vazifesini
yapmamak
ile
ba'zan
büyük
ademler
ve
bozmaklar
oluyor.
O
şerür
fâiller
muktedir
zann
edilirler.
Hâlbuki,
ademden
başka
hîç
te'sirleri
ve
cüz'î
bir
kesbden
hâric

*bir
kuvvetleri
yoktur.
Fakat,
o
şerler
ademden
geldiklerinde
o
şerüler
hakiki
fâildirler.
Bî'l-
îstihkâk,
eğer
zî-şuûr
ise
cezayı
çekerler.*

*"Demek
seyyiâtta
o
fenâlar
fâildirler;
fakat,
haseneler
ve
hayurlarda
ve
amel-
i
sâlihde
vücid
olmasından,
o
iyiler
hakiki
fâil
ve
müssir
değiller.
Belki,
kâbîldirler;
feyz-
i
îlâhiyî
kabûl
ederler
ve
mükâfâtları
dahi
surf
bir
fazl-ı
îlâhidür
diye
Kur'ân-ı
Hakûm*

ما
أَصَابَكَ
مِنْ
حَسَنَةٍ
فَمَنْ
اللَّهُ
وَمَا
أَصَابَكَ
مِنْ
سَيِّئَةٍ
فَمَنْ
نَفِيكَ

fermân

eder.

"*Elhâsîl:*

Vücûd

kânâtları

ve

hadsiz

adem

âlemeleri

birbirleriyle

çarpışurken

ve

Cennet

ve

Cehennem

gibi

meyveler

verirken;

ve

bütün

viicûd

âlemeleri

'Elhamdü

lîllâh,

elhamdü

lîllâh'

ve

bütün

adem

âlemeleri

'Sübhânellâh,

sübhânellâh'

derken,

ve

ihâtâtu

bir

kânâtl-

i

mübâreze

ile

melekler

şeytânlarla

ve

hayurlar

şerlerle,

tâ

kalbin

etrâfundaki

îlhâm,

vesvese

ile

mücâdele

ederken,

birden

melekklere

îmânun

bir

meyvesi

tecilli

eder,

mes'eleyi

hall

edip

karanlık

kânâtlı

ışıklanırur."

[46]

însân,

bin

bir

ism-

i

îlahî'nin

Şerh
------

ma'nâdî

mezc

olup

gavr

olan

ef'âl-

i

ilâhiyyedir

Esmâ

ve

sifat-i

ilâhiyye

değildir.

Esmâ-

i

ilâhiyye,

enede

uç

şekilde

tecellî

etmektedi

1-

"Nûmâne"

i'tibâriyle,

2-

"Zuddiyet"

i'tibâriyle,

3-

"San'at"

i'tibâriyled

Enenin

câmiyyeti

murâd,

bu

uç

nev'

tecelliyyât

mazhar

olmasıdır.

"Ene

Risâlesi" nd

bu

uç

nev'

âyinedârlılı

en

fazla,

emenin

"nûmâne"

ciheti

açıklanmal

Nitekim

Müellif

(ra),

bu

mevzûu

şöyle

îzâh

etmektedi

"însân,

üç

cihetle

Esmâ-

i

*ilâhiyyeye
bir
âyînedir.*

"Birinci

Vecih:

Gecede

zulümât,

nasl

nûru

gösterir.

Öyle

de:

însân,

za'f

ve

aczîyle,

fâkr

u

hâcâttyla,

nâks

ve

kusúru

ile,

bîr

Kadûr-

i

Zü'l-

Celâl'in

kudretini,

kuvvetini,

gunâsun,

rahmetini

bildiriyor

ve

hâkezâ...

Pek

çok

evsâf-i

ilâhiyyeye

bu

süretle

âyînedârluk

ediyor.

Hattâ,

hadsiz

aczînde

ve

nîhâyetsiz

za'funda,

hadsiz

a'dâsuna

karşı

bîr

nokta-

i

îstînâd

aramakla,

vicdân

dâimâ

Vâcibü'l-

Vücûd'a

bakar.

Hem

nîhâyetsiz

fâkrunda,

nîhâyetsiz

hâcâtu

içinde,

nîhâyetsiz

mâksadları

karşı

bîr

nokta-

i

*istimdâd
aramâga
mecbûr
olduğundan
vicdân
dâimâ
o
noktadan
bir
Ganiyy-i
Rahîm'in
dergâhına
dayanır,
duâ
ile
el
açar.
Demek,
her
vicdânda
şu
nokta-i
istinâd
ve
nokta-i
istimdâd
cîhetinde
iki
küçük
pencere,
Kadûr-i
Rahîm'in
bârigâh-ı
rahmetine
açılır,
her
vakıt
onunla
bakabilir.*

*"İkinci
Vecih
âyînedârluk
ise:
însâna
verilen
nûrmâneler
nev'inden
cîzî
îlim,
kudret,
basar,
sem',
mâlikiyet,
hâkimiyet*

Şerh

ma'nâ
mezc
olup
gayr
olan
ef'al-
i
ilâhiyye
Esmâ
ve
sifat-i
ilâhiyye
değildir.

Esmâ-
i
ilâhiyye,
enede
uç
şekilde
tecelli
etmekte

1-
"Nûmân
i'tibâriyl

2-
"Ziddiy
i'tibâriyl

3-
"San'at"
i'tibâriyl

Eneni
câmiyye
murâd,
bu
uç
nev'
tecelliyy
mazhar
olması
"Ene
Risâlesi"

bu
uç
nev'
âyinedâ
en
fazla,
enenin
"nûmân
ciheti
açıklann

Nitek
Müellif
(ra),
bu
mevzû
şöyle
îzâh
etmekte

"Insâ
uç
cihetle
Esmâ-
i

İlahiyey
bir
âyinedir.

"Birin

Vecîh:

Gecede

zulümât,

nasl

nûru

gösterir.

Öyle

de:

însân,

za'f

ve

acziyle,

fâkr

u

hâcâtiyâk

nâks

ve

kusûru

ile,

bir

Kadûr-

i

Zü'l-

Celâl'in

kudretin

kuvvetin

gunâsun,

rahmetü

bildiriyo

ve

hâkezâ..

Pek

çok

evsâf-i

İlahiyey

bu

süretle

âyinedâr

ediyor.

Hattâ,

hadâsiz

aczinde

ve

nîhâyets

za'funda,

hadâsiz

a'dâsuna

karşı

bir

nokta-

i

istinâd

aramakl

vicdân

dâimâ

Vâcibü'l-

Vücsûd'a

bakar.

Hem

nîhâyets

fâkruda

nîhâyets

hâcâtu

içinde,

nîhâyets

mâksadâl

karşı

bir

nokta-

i

*istimdâa
aramağı
mecbür
olduğunu
vicdân
dâimâ
o
noktada
bir
Ganiyy-i
Rahîm'ûr
dergâhı
dayanır,
duá
ile
el
açar.
Demek,
her
vicdânda
şu
nokta-i
istinâd
ve
nokta-i
istimdâa
cihetinde
iki
küçük
pencere,
Kadîr-i
Rahîm'ûr
bârigâh-
rahmeti
açılır,
her
vakıt
onunla
bakabiliü*

*"îkinc
Vecîh
âyînedâi
ise:
însâna
verilen
nûrmûnel
nev'unde
cûzî
îlim,
kudret,
basar,
sem',
mâlikiy
hâkimiy*

Şe

leri
ve
karan
merte
ışık
merte
ve
soğuğ
mikyâ
harârâ
mîzân
derece
billinir,
öyle
de,
hayât
hadsiz
acz
ve
fakr
ile
berâbâ
hadsiz
ihtiyâ
izâle
ve
hadsiz
düşme
def'
etmek
nokta:
Hâlik'
hadsiz
kudre
ve
rahme
bildim
suâl
ve
duá
ve
ilticâ
ve
tezelli
ve
ubûdîj
vazife
anladı
ve
aldum.

"îk
Vecîh:
Hayât
cüzî
îlim
ve
irâde
ve
sem'
ve
basar
gibi
ma'nâ
Hâlik'
külli
ve
ihâtal
sifâyla

ve
şuñanā
âyîne
Evet,
ben
kendi
hayât
ve
şuúrlu
füllerı
bilmel
îsitme
görme
söyler.
isteme
gibi
çok
ma'nâ
bildim
ki;
bu
kâinâ
şahsun
büyük
derece
daha
büyük
bir
mikyâ
Hâlik'
muhît
îlmini,
irâdes
sem'
ve
basar
ve
kudre
ve
hayât
gibi
evsâfı
ve
muha
ve
gazab
ve
şefkat
gibi
şuñanā
anladı
ûmân
ederel
tasdîk
ettim
ve
i'tirâf
ederel
bir
ma'rîj
yolum
daha
buldu

"Üç
Vedîh:
Hayât
nakışl
ve
cîvele
bulunu
Esmâ-
i
îlahiyâ

âyîne
Evet,
ben
kendi
hayât
ve
cismîr.
baktuk
yûzer
tarzâc
mu'cî
eserle.
nakşî
san'at
görme
berâbî
çok
şefkat
beslen
mûşâl
ettigür.
beni
yaratı
ve
yaşata
zât,
ne
kadar
fevka'
âde
sehâvi
merhc
san'at
lütûfk
ne
derece
hârikâ
iktidâ
-
ta'bîr
hatâ
olmas
mahâ
hüsyâ
îsgüzâ
olduğu
ümân
nûrûy
bildim
tesbih
ve
takdîs
ve
hamd
ve
şükür
ve
tekbur
ve
ta'zîm
ve
tevhîd
ve
tehlîl
gibi
fîrat
vazîfe
ve
hilkat
gâyeli
ve
hayât
netice
ne

*olduğu
bildim
Ve
kâinât
en
kîyme
mahlû
hayât
olduğu
sebebi
ve
her
şey
hayât
musal*

l
ve
kar
mei
ışık
mei
ve
soğ
mik
har
mız
der
bilü
öylü
de,
hay
had
acz
ve
fak
ile
ber
had
ihti
izâl
ve
had
diş
def
etm
nok
Hâl
had
kua
ve
rah
bila
suâ
ve
duá
ve
iltic
ve
teze
ve
ubû
vaz
anlı
ve
aldi

Vec
Haj
cüz
ilim
ve
irâc
ve
sen
ve
bas
gibi
ma
Hâl
küll
ve
ihâl
sifâ

ve
şuū
âyû
Eve
ben
ken
hay
ve
şuú
füll
biln
ișitî
gör.
söy
iste
gibi
çok
ma
bila
ki;
bu
kâü
şah
büy
der
dah
büy
bir
mik
Hâl
mu
ilm
irâc
sen
ve
bas
ve
kud
ve
hay
gibi
evsi
ve
mu
ve
gaz
ve
şefî
gibi
şuû
ank
ümâ
ede
tas
etti
ve
i'tir
ede
bir
ma
yolu
dah
bulu
“
Vec
Haj
nak
ve
cîlv
bulu
Esn
i
itah

âyû
Eve
ben
ken
hay
ve
cîsn
bak
yüz
tarz
mu
esei
nak
san
gör.
ber
çok
şefk
besi
mü.
etti
ben
yar
ve
yaş
zât,
ne
kâd
fevl
âde
seh
mei
san
lütü
ne
der
hár
ïktü
-
ta't
hab
olm
ma
hüs
isgi
oldı
ünâ
nâr
bila
test
ve
tak
ve
han
ve
şük
ve
teki
ve
ta'z
ve
tevl
ve
tehl
gibi
fîtr
vaz
ve
hulk
gây
ve
hay
neti
ne

*oldı
bila
Ve
kârı
en
kyı
ma.
hay
oldı
seb
ve
her
şey
hay
mu.*

s
c

k
c
e
b
v
i
k
c
e
v
b

s
v
h
k
h
f
b
b
h
v
h
h
u
o
ü
y
ü
a
f

k
c
e
b
v
i
k
c
e
R
R
v
y
á
n
t
e
(
\$
u
L
\$
(

i
k
b
k

a
b
i
n
c
v
b
c
b
f
d

i
k
n
b
k
n
ù
e

M
il
b
n
“
v
c
f
f
f
n
č
it
k
d
n
K
il
b
n
á
h
h
b
n
v
č
it
á
d
b
n
v

F
il
b
n
R
i
E

y
b
k
g
k
h
z
a
ş
b
e
s
ü
z
h
b
e
a
i
k
n
o
c
z
y
h
f
i
n
i
k
b
h
i
k
b
v
i
k
o
n
z
h
z
y
(
h
“
b

